

**GMINNY PROGRAM OPIEKI  
NAD ZABYTKAMI MIASTA  
OSTROWCA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO  
NA LATA 2015 - 2018**



**OPRACOWANIE:  
Jakub Danielski  
ewidencjazabytkow@gmail.com**

**OSTROWIEC ŚWIĘTOKRZYSKI, CZERWIEC 2015**



## Spis treści

1. Wstęp .....	3
2. Podstawa prawna opracowania Gminnego programu opieki nad zabytkami .....	4
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce .....	4
3.1. Międzynarodowe dokumenty określające zasady i metody ochrony dziedzictwa kulturowego...	12
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego .....	13
4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.....	13
4.1. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu .....	18
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego .....	25
5.1. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami na lata 2015 - 2018 z dokumentami wykonanymi na poziomie miasta .....	25
5.2. Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego miasta ....	34
5.2.1. Charakterystyka miasta .....	34
5.2.3. Zarys historii obszaru miasta .....	38
5.2.4. Krajobraz kulturowy .....	41
5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony.....	49
5.3.1. Zabytki nieruchomości wpisane do rejestru zabytków .....	49
5.3.2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków .....	50
5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków.....	51
5.5. Zabytki archeologiczne .....	59
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego miasta. Analiza szans i zagrożeń .....	62
7. Założenia programowe.....	65
8. Instrumentarium realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami.....	70
9. Zasady oceny realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami miasta Ostrowca Świętokrzyskiego .....	72
10. Źródła finansowania Gminnego programu opieki nad zabytkami .....	73
10.1. Dotacje .....	74
10.2. Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego .....	79
10.3. Środki europejskie .....	81
11. Realizacja i finansowanie przez miasto Ostrowiec Świętokrzyski zadań z zakresu ochrony zabytków .....	85
12. Bibliografia.....	89
13. Spis tabel .....	90



## 1. Wstęp

Przedmiotem Gminnego programu opieki nad zabytkami miasta Ostrowca Świętokrzyskiego jest problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego miasta Ostrowca Świętokrzyskiego. Celem tego opracowania jest określenie głównych zadań i kierunków działań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami. Niniejsze opracowanie sporządzono zgodnie z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. 2014 poz. 1446) oraz z wytycznymi Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

Gminny program opieki nad zabytkami sporządzany jest przez Prezydenta, a następnie po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zostaje przyjęty przez Radę Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego. Program ogłaszany jest w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego. Sporządza się go na okres 4 lat, natomiast co 2 lata Prezydent przedstawia Radzie Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego sprawozdanie z wykonania programu. Kolejne sporządzane programy opieki powinny uwzględniać pojawiające się nowe uwarunkowania prawne i administracyjne, zmieniające się warunki społeczne, gospodarcze i kulturowe, nowe kryteria oceny i aktualny stan zachowania zasobu oraz prowadzone okresowo oceny efektów wdrażania obowiązującego programu.

Gminny program opieki nad zabytkami nie jest aktem prawa miejscowego, natomiast stanowi dokument uzupełniający dotychczas przyjęte akty prawa miejscowego, uwzględniając zadania z zakresu opieki nad zabytkami. Określa sposób ich realizacji, poprzez stosowne działania organizacyjne i finansowe oraz upowszechniające wiedzę o zabytkach.

Gminny program opieki nad zabytkami ma również pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe miasta. Wskazane w programie działania ukierunkowane są na poprawę stanu zabytków, ich rewaloryzację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców i turystów. Głównym beneficjentem realizacji programu jest lokalna społeczność, która bezpośrednio powinna odczuć efekty jego wdrażania. Dotyczy to nie tylko właścicieli i użytkowników obszarów i obiektów zabytkowych, ale również wszystkich mieszkańców. Gminny program opieki nad zabytkami, między innymi poprzez działania edukacyjne, ma też budzić w lokalnej społeczności świadomość wspólnoty kulturowej, roli i znaczenia lokalnych wartości i wspólnych korzeni. Wspólna dbałość o zachowanie wartości kulturowych wzmacnia poczucie tożsamości, wspiera identyfikację jednostki z tzw. małą ojczyzną.



## **2. Podstawa prawna opracowania Gminnego programu opieki nad zabytkami**

Podstawę prawną opracowania Gminnego programu opieki nad zabytkami stanowi ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. 2014 poz. 1446), która mówi o obowiązku sporządzania przez samorządy wojewódzkie, powiatowe oraz gminne, na okres czterech lat programu opieki nad zabytkami.

Art. 87 ust. 2 cytowanej ustawy, wyznacza cele opracowania Gminnego programu opieki nad zabytkami i są one następujące:

1. Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
2. Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
3. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
4. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
5. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
6. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
7. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

## **3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce**

Zabytki zostały objęte w Polsce ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela. Znaczenie dziedzictwa kulturowego dla rozwoju cywilizacyjnego oraz zadania państwa w zakresie ochrony tego dziedzictwa określają artykuły 5 i 6 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Dookreślenie tego konstytucyjnego obowiązku państwa wraz z podziałem kompetencji na poszczególne organy administracji publicznej i instytucje państwowe następuje na poziomie ustawodawstwa zwykłego.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r., która zastąpiła starą ustawę o ochronie dóbr kultury z 1962 r., powiązała ochronę zabytków z ochroną szeroko pojmowanego dziedzictwa kulturowego, umieszczając to zagadnienie w kontekście naszego uczestnictwa w kulturze i historii całej Europy. Nowe prawo zostało dostosowane do zasad obowiązujących w Unii Europejskiej.



Obowiązujące uregulowania prawne, dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zostały zawarte w:

- **Konstytucji RP** (Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. - Dz. U. nr 78 poz. 483, ze zm.) w przepisach:
  - **Art. 5:** „Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”.
  - **Art. 6 ust. 1:** „Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju oraz (...) udziela pomocy Polakom zamieszkałym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym”.
  - **Art. 86:** „Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa”.
- **Ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** (t. j. Dz. U. 2014 poz. 1446), która jest głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce. Przy opracowaniu programu opieki nad zabytkami należy uwzględnić przepisy tej ustawy, takie jak:
  - **Art. 3:** definiuje podstawowe pojęcia użyte w ustawie, takie jak: zabytek, zabytek nieruchomy, zabytek ruchomy, zabytek archeologiczny, instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami, prace konserwatorskie, prace restauratorskie, roboty budowlane, badania konserwatorskie, architektoniczne, archeologiczne, historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny, historyczny zespół budowlany, krajobraz kulturowy, otoczenie zabytku.

W tym miejscu należy wyjaśnić pojęcie zabytku. Zabytek, jest to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, które są dziełem człowieka lub związane są z jego działalnością. Stanowią one świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.
  - **Art. 4:** objaśnia, że ochrona zabytków polega na podejmowaniu w szczególności przez organy administracji publicznej działań mających na celu: „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie; zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków; udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków; przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę; kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków; uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”.



- **Art. 5:** określa, w sposób otwarty, kwestię opieki nad zabytkami: „Opieka nad zabytkami sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza i polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków naukowego badania i dokumentowania zabytku; prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku; zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie; korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości; popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz o jego znaczeniu dla historii kultury”.

- **Art. 6:** klasyfikuje w układzie rzeczowym przedmioty ochrony i zarazem stanowi szczegółową definicję zabytku:

„1. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:

a) krajobrazami kulturowymi,

b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,

c) dziełami architektury i budownictwa,

d) dziełami budownictwa obronnego,

e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,

f) cmentarzami,

g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,

h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

2) zabytki ruchome będące, w szczególności:

a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,

b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,

c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,

d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,

e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. nr 85, poz. 539, z 1998 r. nr 106 poz. 668, z 2001 r. nr 129 poz. 1440 oraz z 2002 r. nr 113 poz. 984),

f) instrumentami muzycznymi,

g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,

h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:

a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,



- b) cmentarzyskami,
- c) kurhanami,
- d) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej”.

- **Art 7:** reguluje następujące formy ochrony zabytków:

- 1) Wpis do rejestru zabytków, który dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków.
- 2) Uznanie za pomnik historii, zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru lub parku kulturowego o szczególnej wartości dla kultury przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego.
- 3) Utworzenie parku kulturowego, w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Park kulturowy może utworzyć, na podstawie uchwały, rada gminy po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.
- 4) Ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego. Dotyczą w szczególności: zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków i ich otoczenia, innych zabytków nieruchomych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego ustala się również, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

**Rejestr zabytków** - dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi Wojewódzki Konserwator Zabytków. Do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku. Wpis do rejestru historycznego układu urbanistycznego, ruralistycznego lub historycznego zespołu budowlanego nie wyłącza możliwości wydania decyzji o wpisie do rejestru wchodzących w skład tych układów lub zespołu zabytków nieruchomych. Wpisanie zabytku nieruchomego do rejestru ujawnia się w księdze wieczystej danej nieruchomości na wniosek Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, na podstawie decyzji o wpisie do rejestru tego





zabytku. Wpisy do rejestru są wolne od opłat. Skreślenie z rejestru zabytków następuje na wniosek właściciela zabytku lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy lub z urzędu, na podstawie decyzji ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Na podstawie decyzji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków występuje z wnioskiem o wykreślenie wpisu z księgi wieczystej i z katastru nieruchomości. Informacja o skreśleniu ogłoszona jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Wykreślenia wolne są od opłat. Zabytek ruchomy wpisuje się do rejestru na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków - na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki Konserwator Zabytków może wydać decyzję o wpisie z urzędu - w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę.

**Pomnik historii** - Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w drodze rozporządzenia, może uznać za pomnik historii zabytek nieruchomy wpisany do rejestru lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury, określając jego granice. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może złożyć wniosek, o którym mowa w ust. 1, po uzyskaniu opinii Rady Ochrony Zabytków. Cofnięcie uznania zabytku nieruchomego za pomnik historii następuje w trybie przewidzianym dla jego uznania. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może przedstawić Komitetowi Dziedzictwa Światowego wniosek o wpis pomnika historii na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego UNESCO w celu objęcia tego pomnika ochroną na podstawie Konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego.

**Park kulturowy** - jest formą ochrony zabytków. Tworzony jest w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Park może być powoływany przez radę gminy, po zasięgnięciu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

- **Art. 16 ust. 1:** wskazuje radę gminy, jako organ tworzący park kulturowy, w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Jest on tworzony na podstawie uchwały, po zasięgnięciu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Uchwała określa nazwę parku kulturowego, jego granice, sposób ochrony, a także zakazy i ograniczenia, w uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków sporządza plan ochrony parku kulturowego, który wymaga zatwierdzenia przez radę gminy. W celu realizacji zadań związanych z ochroną parku kulturowego rada gminy może utworzyć jednostkę organizacyjną do zarządzania parkiem. Park kulturowy przekraczający granice gminy może być utworzony i zarządzany na podstawie zgodnych uchwał rad gmin (związku gmin), na terenie których ten park ma być utworzony. Dla obszarów, na których utworzono park kulturowy, sporządza się obowiązkowo miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.





- **Art. 17:** określa zakazy i ograniczenia dotyczące terenu parku krajobrazowego, związane z: prowadzeniem robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej, zmianami sposobu korzystania z zabytków nieruchomych, umieszczaniem tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1, składowaniem lub magazynowaniem odpadów.

- **Art. 18:** „1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

2. W koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust. 1, w szczególności:

- 1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
- 3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami”.

- **Art. 19:** wskazuje, że „1. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę: zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia, innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, parków kulturowych.

2. W przypadku gdy gmina posiada Gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1.

3. W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków”.

- **Art. 20:** mówi o konieczności uzgadniania projektów i zmian planów zagospodarowania przestrzennego wojewódzkich i miejscowych z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

- **Art. 21:** „Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy”.



- **Art. 22:** „1. Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.  
2. Wojewódzki Konserwator Zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.  
3. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.  
4. Burmistrz (prezydent miasta, wójt) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków”.

- **Art. 89:** wskazuje, że „organami ochrony zabytków są:

- 1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
- 2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Wojewódzki Konserwator Zabytków”.

- **Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym** (t. j. Dz. U. 2013 poz. 594, ze zm.), gdzie w art. 7 ust 1 pkt. 9 zostały określone zadania własne gminy: „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...) kultury, w tym (...) ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”. Pośrednio do ochrony zabytków odnoszą się zadania obejmujące kwestie: ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej, gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego, bibliotek gminnych i innych instytucji kultury, kultury fizycznej i turystyki, zieleni gminnej i zadrzewień, cmentarzy gminnych, utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych, promocji gminy.

Istotne uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, znajdują się w innych obowiązujących ustawach, w tym:

- **Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym** (t. j. Dz. U. 2015 poz. 199). Ustawa, określa zasady kształtowania polityki przestrzennej przez jednostki samorządu terytorialnego i organy administracji rządowej oraz zakres i sposoby postępowania w sprawach przeznaczania terenów na określone cele oraz ustalania zasad ich zagospodarowania i zabudowy. Ustawa, mówi także, że w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, uwzględnia się wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.



- **Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r.- Prawo budowlane** (t. j. Dz. U. 2013 poz. 1409). Ustawa - Prawo budowlane, normuje działalność obejmującą sprawy projektowania, budowy, utrzymania i rozbiórki obiektów budowlanych oraz określa zasady działania organów administracji publicznej w tych dziedzinach. Przepisy ustawy nie naruszają przepisów odrębnych, a w szczególności, m. in. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.
- **Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r.- Prawo ochrony środowiska** (t. j. Dz. U. 2013 poz. 1232, ze zm.), która mówi m. in. o tym, że ochrona środowiska polega na zachowaniu wartości kulturowych.
- **Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody** (t. j. Dz. U. 2013 poz. 627, ze zm.), której przepisy określają m. in. kompetencje dotyczące wycinki i pielęgnacji drzew, na terenach objętych prawną ochroną konserwatorską.
- **Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami** (t. j. Dz. U. 2014 poz. 518). W rozumieniu ustawy, celem publicznym jest między innymi: opieka nad nieruchomościami, stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Ustawa określa m.in. postępowanie wobec nieruchomości objętych prawną ochroną konserwatorską.
- **Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej** (t. j. Dz. U. 2012 poz. 406, ze zm.). Ustawa precyzuje, że działalność kulturalna polega na upowszechnianiu i ochronie kultury (art. 1 ust. 1). Mecenat nad działalnością kulturalną sprawuje państwo i polega on na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań i inicjatyw kulturalnych oraz opieki nad zabytkami. (art. 1 ust. 2). Mecenat nad działalnością kulturalną sprawują też jednostki samorządu terytorialnego (art. 1 ust. 4). Art. 2 ustawy wymienia formy organizacyjne działalności kulturalnej, wśród których znajdują się obok teatrów, oper, operetek, filharmonii, orkiestr, kin, muzeów, bibliotek, domów kultury, ognisk artystycznych, galerii sztuki - ośrodki badań i dokumentacji w różnych dziedzinach kultury. Jednostki samorządu terytorialnego organizują działalność kulturalną, tworząc samorządowe instytucje kultury, dla których prowadzenie takiej działalności jest podstawowym celem statutowym. Prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym (art. 9 ust. 1, 2). Instytucje kultury, a zwłaszcza muzea, jednostki organizacyjne mające na celu opiekę nad zabytkami, ośrodki badań i dokumentacji, biura wystaw artystycznych, galerie i centra sztuki, Filmoteka Narodowa, biblioteki, domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby, ogniska artystyczne, domy pracy twórczej - prowadzą w szczególności działalność w zakresie upowszechniania kultury. Do podstawowych zadań tych instytucji należy między innymi sprawowanie opieki nad zabytkami.



- **Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie** (t. j. Dz. U. 2014 poz. 1118). W ramach ustawy, gminy mogą wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe (między innymi stowarzyszenia).
- **Ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach** (t. j. Dz. U. 2012 poz. 642, ze zm.). Mówi, iż biblioteki i ich zbiory stanowią dobro narodowe, służą zachowaniu dziedzictwa narodowego. Biblioteki organizują i zapewniają dostęp do zasobów dorobku nauki i kultury polskiej oraz światowej.
- **Ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach** (t. j. Dz. U. 2011 nr 123 poz. 698, ze zm.).

### **3.1. Międzynarodowe dokumenty określające zasady i metody ochrony dziedzictwa kulturowego**

Problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego doczekała się licznych uregulowań w prawie międzynarodowym. Standardy i normy międzynarodowe w tej dziedzinie określone są w konwencjach, rekomendacjach lub deklaracjach. Dokumenty te stanowią zbiór wskazań, które państwa - sygnatariusze, w tym Polska, uwzględniają w ustawodawstwie swojego kraju.

Akty prawne UNESCO i innych instytucji europejskich:

1. Konwencja o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, Haga 1954 r.;
2. Konwencja dotycząca środków zmierzających do zakazu i zapobieganiu nielegalnemu przywozowi, wywozami i przenoszeniu własności dóbr kultury, Paryż 1970 r.;
3. Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, Paryż 1972 r.;
4. Konwencja w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturalnego, Paryż 2003 r.;
5. Konwencja w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego, Paryż 2005 r.;
6. Europejska Konwencja Kulturalna, Paryż 1954 r.;
7. Europejska Konwencja o Ochronie Dziedzictwa Architektonicznego, Grenada 1985 r.;
8. Europejska Konwencja o Ochronie Dziedzictwa Architektonicznego, La Valetta 1992 r.;
9. Europejska Konwencja Krajobrazowa, Florencja 2000 r.;
10. Konwencja ramowa Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa, Faro 2005 r.



## 4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

Gminny program opieki nad zabytkami miasta Ostrowca Świętokrzyskiego jest zgodny z założeniami polityki państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Dokumenty, do których odwołuje się Gminny program opieki nad zabytkami połączono na trzech poziomach: ogólnokrajowym, regionalnym (wojewódzkim) oraz lokalnym. Są to różnego rodzaju strategie, studia i programy, które dotyczą problematyki ochrony i popularyzacji dziedzictwa kulturowego.

### 4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Gminny program opieki nad zabytkami miasta Ostrowca Świętokrzyskiego zbieżny jest ze strategicznymi celami państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Cele te wymienione są w następujących dokumentach:

- **Tezy do Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami**

Tezy do Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami, opracowane przez zespół Rady Ochrony Zabytków przy Ministrze Kultury pod przewodnictwem prof. dr hab. Bogumiły Rouby, są niezwykle ważnym dokumentem, związanym z ochroną zabytków w Polsce. W dokumencie zapisano między innymi: „Ochrona i konserwacja zabytków jest istotnym elementem polityki kulturalnej Państwa, są one bowiem nie tylko śladem przeszłości, ale także cennym składnikiem kultury współczesnej, przyczyniającym się do kształtowania przyjaznego człowiekowi środowiska jego życia. (...) Ich zachowanie, ochrona i konserwacja jest działaniem ważnym w interesie publicznym ze względu na znaczenie zabytków w procesie edukacji, humanizacji społeczeństwa, jego kulturowej identyfikacji, wreszcie także znaczenie dla sfery ekonomii i gospodarki”.

W opracowaniu zostały zawarte cele i zadania dla Programu Krajowego. Stwierdzono, że „celem Programu jest wzmocnienie ochrony i opieki nad tą istotną częścią dziedzictwa kulturowego oraz poprawa stanu zabytków w Polsce”.

Za istotne, uznano przypomnienie podstawowych zasad konserwatorskich porządkujących sferę ochrony zabytków, które dotyczą konserwatorów, pracowników urzędów, restauratorów dzieł sztuki, architektów, urbanistów, pracowników budowlanych, archeologów, badaczy, właścicieli i użytkowników, w tym duchownych.

Podstawowe zasady konserwatorskie:

- Zasady *primum non nocere* (z łac. - po pierwsze nie szkodzić);
- Zasady maksymalnego poszanowania oryginalnej substancji zabytku i wszystkich jego wartości (materialnych i niematerialnych);
- Zasady minimalnej niezbędnej ingerencji;



- Zasady, zgodnie z którą usuwać należy to (i tylko to), co na oryginał działa niszcząco;
- Zasady czytelności i odróżnialności ingerencji;
- Zasady odwracalności metod i materiałów;
- Zasady wykonywania wszelkich prac zgodnie z najlepszą wiedzą i na najwyższym poziomie.

W dokumencie do opracowania krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami wyznaczone zostały następujące założenia w zakresie:

- Uwarunkowań dotyczących ochrony i opieki nad zabytkami: określenie stanu zabytków: nieruchomości, ruchomych i archeologicznych oraz stanu zabytków techniki, pomników historii i obiektów wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO. Dodatkowo ocena stanu służb związanych z ochroną i opieką nad zabytkami i stan uregulowań finansowych, organizacyjnych i prawnych.
- Działań o charakterze systemowym: powiązanie ochrony zabytków z polityką ekologiczną, ochrony przyrody, architektoniczną i przestrzenną, celną i polityką bezpieczeństwa państwa; przygotowanie strategii i głównych założeń ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce i wprowadzenie jej do polityk sektorowych.
- Systemu finansowania: stworzenie sprawnego systemu finansowania ochrony i opieki konserwatorskiej.
- Dokumentowania, monitorowania i standaryzacji metod działania: co oznacza ujednoczenie metod działań profilaktycznych, konserwatorskich, restauratorskich i ochronnych.
- Kształcenia i edukacji: kształcenie profilaktyczne, podyplomowe i system uznawalności wykształcenia, edukacja społeczeństwa, edukacja właścicieli i użytkowników.
- Współpracy międzynarodowej: współpraca z instytucjami i organizacjami, współpraca w obszarze Europy Środkowej.

- **Narodowy Program Kultury „Ochrona Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004 - 2013”**

Narodowy Program Kultury „Ochrona Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004 - 2013”, przyjęty przez Radę Ministrów 21 września 2004 r. Jest to dokument, opracowanym w celu wdrożenia Narodowej Strategii Rozwoju Kultury. Główną przesłanką do sformułowania tego programu jest uznanie zasobów dziedzictwa za podstawę rozwoju kultury i upowszechniania kultury, a także za potencjał regionów, służący wzrostowi konkurencyjności regionów dla turystów, inwestorów i mieszkańców.

Określa on działania na lata 2004 - 2013 wytyczając następujące strategiczne cele polityki państwa w sferze ochrony zabytków:

- przygotowanie skutecznego systemu prawno - finansowego wspierania ochrony i opieki nad zabytkami;



- podjęcie prac nad kompleksowym systemem edukacji na rzecz dziedzictwa;
- poszukiwanie instrumentów wzmacniających efekty działalności służby konserwatorskiej;
- ograniczenia uznaniowości konserwatorów poprzez nałożenie na nich odpowiedzialności za niezgodne z prawem postępowanie;
- intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie kompleksowa poprawa stanu zabytków nieruchomych.

• **Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2013 wraz z Uzupełnieniem na lata 2004 - 2020**

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2013, przyjęta przez Radę Ministrów 21 września 2004 r., rozwinięta w 2005 r., poprzez przygotowane przez Ministerstwo Kultury uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2020, jest podstawowym dokumentem rządowym, w którym w oparciu o rzetelną analizę podjęto próbę określenia zasad polityki kulturalnej państwa w warunkach rynkowych. Stanowi ona podstawę do dalszych systemowych rozwiązań w dziedzinie kultury. Misją tej strategii jest „zrównoważony rozwój kultury jako najwyższej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całość historycznego i cywilizacyjnego dorobku Polski, wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji i rozwój regionów”.

Uznając kulturę za jeden z podstawowych czynników rozwoju regionów zapisano w strategii następujące priorytety:

- wzrost efektywności zarządzania kulturą;
- wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury;
- wzrost uczestnictwa i wyrównanie szans w dostępie do szkolnictwa artystycznego, dóbr i usług kultury;
- poprawa warunków działalności artystycznej;
- efektywna promocja twórczości;
- zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków;
- zmniejszenie luki cywilizacyjnej przez modernizację i rozbudowę infrastruktury kultury.

**Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2020** wprowadza programy operacyjne służące realizacji strategii. Jednym z nich jest Program Operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”.

W programie wyróżnione zostały dwa komplementarne priorytety:

- rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych oraz rozwój kolekcji muzealnych. Podstawowym celem priorytetu jest poprawa stanu zachowania zabytków, kompleksowa ich rewaloryzacja, zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki, poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji, zabezpieczenie zabytków,





muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę.

- zadania związane z zakupami dzieł sztuki i kolekcji dla instytucji muzealnych, zakupami starodruków i archiwaliów, konserwacji i digitalizacji muzealiów, archiwaliów, starodruków, księgozbiorów oraz zbiorów filmowych, wspieraniu rozwoju muzealnych pracowni konserwatorskich oraz nowych technik konserwacji zabytków ruchomych.

- **Strategia Rozwoju Kraju 2020 - Aktywne społeczeństwo, Konkurencyjna gospodarka, Sprawne państwo**

Strategia Rozwoju Kraju 2020 została uchwalona przez Radę Ministrów dnia 25 września 2012 r. Jest to główna strategia rozwojowa w średnim horyzoncie czasowym, wskazuje strategiczne zadania państwa, których podjęcie w perspektywie najbliższych lat jest niezbędne, by wzmocnić procesy rozwojowe.

Strategia wyznacza trzy obszary strategiczne, w których będą się koncentrować główne zadania:

1. Sprawne i efektywne państwo;
2. Konkurencyjna gospodarka;
3. Spójność społeczna i terytorialna.

W Strategii pojawiają się zapisy mówiące o wprowadzeniu obowiązku sporządzania planów zagospodarowania przestrzennego obszarów funkcjonalnych obejmujących obszary miejskie, a w szczególności metropolitalne, tereny wrażliwe rozwojowo, związane z ochroną między innymi dziedzictwa kulturowego (Cel I.1. Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem, Priorytet I.1.5. Zapewnienie ładu przestrzennego).

Drugim ważnym, podkreślonym przez strategię obszarem jest digitalizacja zasobów dziedzictwa narodowego oraz zapewnienie właściwego ich przechowywania (Cel II.5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych, Priorytet II.5.3. Zapewnienie odpowiedniej jakości treści i usług cyfrowych; Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych, Priorytet III.2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych).

Ponadto wspierany będzie rozwój infrastruktury społecznej- w tym infrastruktury kulturalnej - oraz działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego, co stanowi ważny czynnik rozwoju i podnoszenia atrakcyjności gminy (Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych, Priorytet III.3.2. Wzmacnianie ośrodków wojewódzkich).



- **Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami 2014 - 2017**

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014 - 2017 przyjęty został w dniu 24 czerwca 2014 r. przez Radę Ministrów. Dokument ma usprawnić nadzór nad służbami konserwatorskimi oraz określić źródła finansowania inwestycji i procedur administracyjnych związanych z wydawaniem decyzji oraz przyznawaniem funduszy na prace podejmowane w obiektach zabytkowych.

Uchwalony program jest pierwszym dokumentem porządkującym działania organów sprawujących opiekę nad zabytkami. Z programu będą pochodzić fundusze między innymi na szkolenia dla urzędników i ujednoczenie kwestii formalnych. Wśród zadań uwzględnionych w przyjętym dokumencie znalazło się porządkowanie rejestru zabytków oraz przygotowanie zasad oceny stanu zachowania zabytków nieruchomych. Program ma na celu także zwiększenie społecznego zaangażowania w ochronę zabytków i opieki nad zabytkami poprzez promowanie takich narzędzi jak konkursy, konsultacje z mieszkańcami i współpraca z mediami. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego zamierza przeznaczyć na jego realizację 26,5 mln zł.

Dokument doprecyzowuje ponadto kompetencje samorządów w zakresie realizowania projektów konserwatorskich i rewitalizacyjnych. Zgodnie z nowymi ustaleniami Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Generalnego Konserwatora Zabytków, w ciągu najbliższych 3 lat zaangażowanie samorządów w opiekę nad zabytkami powinno znacznie wzrosnąć.

- **Koncepcja zagospodarowania przestrzennego kraju 2030 (KPZK 2030)**

Koncepcja zagospodarowania przestrzennego kraju 2030, przyjęta została uchwałą nr 239 Rady Ministrów dnia 13 grudnia 2011 r. Jest to najważniejszy dokument dotyczący ładu przestrzennego Polski. Jego celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia: konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie. Koncepcja ta kładzie szczególny nacisk na budowanie i utrzymywanie ładu przestrzennego, ponieważ decyduje on o warunkach życia obywateli, funkcjonowaniu gospodarki i pozwala wykorzystywać szanse rozwojowe. Koncepcja formułuje także zasady i działania służące zapobieganiu konfliktom w gospodarowaniu przestrzenią i zapewnieniu bezpieczeństwa, w tym powodziowego. W znacznie większym stopniu niż dotychczas uwzględnia problematykę ochrony dziedzictwa kulturowego w systemie kształtowania prawidłowej polityki przestrzennej.

Jako cele polityki przestrzennej w aspekcie ochrony zabytków wskazano:

- ograniczenie presji urbanizacyjnej na obszary dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, poprzez rozwój narzędzi wspierania finansowego ochrony przyrody i krajobrazu,



- wprowadzenie systemu standardów zabudowy i zagospodarowania terenu na terenach o niższym reżimie ochronnym,
- wprowadzenie narzędzi kompensacji utraconych korzyści ekonomicznych na terenach o wysokich restrykcjach konserwatorskich;
- wspieranie rewitalizacji zdegradowanych przestrzeni: starych dzielnic mieszkaniowych, obiektów przemysłowych, pokolejowych, opuszczonych wsi przez przyjęcie regulacji z zakresu rewitalizacji obszarów miejskich i starych zasobów mieszkaniowych.

#### **4.1. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu**

Przy sporządzaniu Gminnego programu opieki nad zabytkami miasta Ostrowca Świętokrzyskiego poddano analizie uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego miasta wynikające z dokumentów na poziomie:

- **wojewódzkim:** Program opieki nad zabytkami województwa świętokrzyskiego na lata 2013 - 2016, Strategia rozwoju województwa świętokrzyskiego do 2020 roku, Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014 - 2020, Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Świętokrzyskim na lata 2006 - 2014, Program promocji wraz z regionalnym systemem informacji turystycznej dla województwa świętokrzyskiego, Program ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego na lata 2011 - 2015 z perspektywą do roku 2019.
- **powiatowym:** Powiatowy program opieki nad zabytkami na lata 2010 - 2014 dla powiatu ostrowieckiego, Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Ostrowieckiego do roku 2020, Program Rozwoju Turystyki i Promocji Powiatu Ostrowieckiego.

Gminny program opieki nad zabytkami miasta Ostrowca Świętokrzyskiego na lata 2015 - 2018 jest zgodny z celami, zasadami i kierunkami wyznaczonymi w wojewódzkich i powiatowych dokumentach programowych oraz z dokumentami wyznaczającymi kierunki polityki przestrzennej miasta.

Dokumenty opracowane na poziomie województwa i powiatu:

- **Program opieki nad zabytkami województwa świętokrzyskiego na lata 2013 - 2016**  
Program opieki nad zabytkami województwa świętokrzyskiego na lata 2013 - 2016, przyjęty został uchwałą nr XXIX/524/13 przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego dnia 25 marca 2013 r. W programie wyznaczono cel generalny, 3 cele szczegółowe (strategiczne) wraz z kierunkami działań i zadaniami, których realizacja ma służyć osiągnięciu celu generalnego.  
Cel generalny: Ochrona i zachowanie materialnego oraz niematerialnego dziedzictwa kulturowego województwa świętokrzyskiego.



#### Cele szczegółowe:

1. Ochrona i zachowanie dziedzictwa oraz krajobrazu kulturowego.

Kierunki działań:

- rozpoznanie i dokumentacja zasobów zabytkowych;
- ochrona zabytków ruchomych;
- ochrona zabytków nieruchomych;
- ochrona zabytków archeologicznych,
- ochrona zabytkowych układów architektonicznych,
- stwarzanie warunków dla powstania i rozwoju parków kulturowych oraz ochrona krajobrazu kulturowego.

2. Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału dziedzictwa kultowego.

Kierunki działań:

- poprawa dostępu do zasobów dziedzictwa;
- promocja zasobów dziedzictwa kulturowego;
- wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego w rozwoju regionalnym.

3. Tworzenie warunków do wzmacniania tożsamości regionalnej w oparciu o dorobek kultury materialnej i niematerialnej.

Kierunki działań:

- kultywowanie tradycji w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego;
- popularyzacja wiedzy o dziedzictwie kulturowym.

#### • **Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do 2020 roku**

Strategia rozwoju województwa świętokrzyskiego do 2020 roku została przyjęta uchwałą nr XXXIII/589/13 przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego dnia 16 lipca 2013 r. Jest to trzeci zaktualizowany dokument w tym zakresie:

- Pierwszy dokument - Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego, została przyjęta uchwałą nr XIV/225/2000 przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego dnia 30 czerwca 2000 r. Strategia ta, stanowi całościową koncepcję rozwoju województwa w kilkunastoletnim horyzoncie czasowym (do roku 2015);
- Drugi dokument - Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020, przyjęta uchwałą nr XLII/508/06 przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego dnia 26 października 2006 r.

Jest to nadrzędny dokument wyznaczający cele i główne kierunki rozwoju regionu. W strategii wyznaczono wizję: Świętokrzyskie - region zasobny w kapitał i gotowy na wyzwania. Nadrzędną ideę działań podejmowanych w regionie w perspektywie 2020 roku zawarto w sformułowanej misji Strategii Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020: Pragmatyczne dążenie do najpełniejszego i innowacyjnego wykorzystania przewag i szans, odwrócenia niekorzystnych tendencji demograficznych oraz podniesienia jakości życia mieszkańców przy jednoczesnej dbałości o stan środowiska.

Konkretyzacja powyższej misji Strategii będzie się odbywała na drodze realizacji następujących sześciu celów strategicznych:



1. Koncentracja na poprawie infrastruktury regionalnej.
2. Koncentracja na kluczowych gałęziach i branżach dla rozwoju gospodarczego regionu.
3. Koncentracja na budowie kapitału ludzkiego i bazy dla innowacyjnej gospodarki.
4. Koncentracja na zwiększeniu roli ośrodków miejskich w stymulowaniu rozwoju gospodarczego regionu.
5. Koncentracja na rozwoju obszarów wiejskich.
6. Koncentracja na ekologicznych aspektach rozwoju regionu.

Dla celów strategicznych wyznaczono podcele wraz z zadaniami. Nie obejmowały one zadań z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami.

W strategii omówiono kulturę i ochronę dziedzictwa kulturowego województwa. Uznano, że Województwo Świętokrzyskie posiada bogate zasoby dziedzictwa kulturowego, które wpływają na pozytywny wizerunek regionu i stanowiące podstawę oferty turystycznej regionu.

- **Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014 - 2020**

Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014 - 2020 został przyjęty uchwałą nr 1870/13 przez Zarząd Województwa Świętokrzyskiego dnia 8 maja 2013 r., jako wstępna wersja Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014 - 2020.

W rozdziale 1.1.1.3 Dziedzictwo naturalne i kulturowe, opisano województwo świętokrzyskie, jako województwo charakteryzujące się wysokimi walorami przyrodniczymi, co znajduje odzwierciedlenie w znacznej powierzchni obszarów chronionych. 64,5% powierzchni objętej różnymi formami ochrony stawia region świętokrzyski pod tym względem na pierwszym miejscu w skali kraju.

Województwo posiada następujące prawnie chronione obiekty oraz obszary ochrony przyrody:

- 1 Park Narodowy o łącznej powierzchni 7 626,4 ha;
- 72 rezerваты przyrodnicze o łącznej powierzchni 3 819,7 ha;
- 9 parków krajobrazowych o łącznej powierzchni 128 876,1 ha;
- 21 obszarów chronionego krajobrazu o łącznej powierzchni 619 040,4 ha;
- 14 stanowisk dokumentacyjnych o łącznej powierzchni 25,3 ha;
- 100 użytków ekologicznych o łącznej powierzchni 540,12 ha;
- 11 zespołów przyrodniczo - krajobrazowych o łącznej powierzchni 86,49 ha;
- 672 pomniki przyrody.

Na terenie regionu świętokrzyskiego znajdują się także obszary objęte Europejską Siecią Ekologiczną NATURA 2000 tj. ok. 182182,9 ha powierzchni województwa.

Atutem regionu świętokrzyskiego są zasoby dziedzictwa kulturowego, w które wpływają na możliwości rozwoju społeczno - gospodarczego. W regionie istnieje



wiele miejscowości z zachowanymi zabytkowymi układami urbanistycznymi, liczne są zamki, pałace, dwory oraz zabytki architektury sakralnej. Na uwagę zasługują również ciekawe obiekty przemysłowe i gospodarcze oraz zabytki budownictwa ludowego. Województwo świętokrzyskie jest także bardzo bogate pod względem archeologicznym. Obecnie w rejestrze zabytków prowadzonym na terenie województwa świętokrzyskiego wpisanych jest 1 707 zabytków nieruchomości oraz 214 zabytków archeologicznych. Największą grupę zabytków nieruchomości stanowią obiekty sakralne, mieszkalne oraz cmentarze, a także obiekty obronne, zamki, pałace, dwory oraz zabytki techniki. Do zabytków archeologicznych należą między innymi osady, kopce, kurhany oraz grodziska. Ponadto województwo dysponuje 11,5 tys. zabytków ruchomych wpisanych do rejestru B zabytków sztuki i rzemiosła artystycznego. W przypadku ruchomych zabytków w głównej mierze stanowią one wyposażenie świątyń oraz kolekcje prywatne.

W województwie funkcjonują 24 muzea w tym, muzea techniczne, archeologiczne i historyczne. Obiekty te posiadają w swych zasobach 142,3 tys. muzealiów. Obok muzeów w regionie działają następujące instytucje kultury: placówki biblioteczne (289), kina (10), teatry (4), filharmonia oraz ośrodki kultury (114).

Analiza potrzeb i wyzwań oraz kierunki polityk wspólnotowych na lata 2014 - 2020 w dziedzinie promocji i zachowania dziedzictwa naturalnego i kulturowego koncentruje się w obszarze ochrony zabytków poprzez następujący priorytet inwestycyjny: Ochrona promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego.

Cel główny programu 2014 - 2020: Województwo świętokrzyskie jako region efektywnie wykorzystujący swoje potencjały rozwojowe, w oparciu o postęp technologiczny, odpowiedzialne czerpanie z zasobów środowiska, oraz budowę kapitału społecznego.

Na podstawie celu głównego wyznaczono osie priorytetowe, a w tym: 4.4 Oś priorytetowa 4. Dziedzictwo naturalne i kulturowe. Oś ta przewiduje realizację działań mających na celu promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem oraz ochronę środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów. Z uwagi na potencjał regionu przejawiający się zarówno w bogactwie naturalnym jak i w zasobach dziedzictwa kulturowego wspierane będą inwestycje mające na celu ochronę terenów cennych przyrodniczo, różnorodności biologicznej, promocję i rozwój zasobów przyrodniczo - kulturowych, dając tym samym możliwość rozwoju społeczno - gospodarczego województwa.

W ramach interwencji zostały zaprogramowane priorytety inwestycyjne, wspierające inwestycje w infrastrukturę ochrony środowiska, które znacząco wpłyną na ochronę i poprawę środowiska naturalnego. Wzmocnienie efektywnego systemu gospodarki odpadami oraz kompleksowe wsparcie gospodarki wodno - ściekowej stanowią będą kolejne elementy wsparcia osi. W kontekście ochrony środowiska istotne jest też





środowisko miejskie. Dlatego też, w ramach przedmiotowej osi można będzie realizować inwestycje dotyczące poprawy stanu środowiska na terenach miejskich.

- **Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Świętokrzyskim na lata 2014 - 2020 (projekt)**

Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Świętokrzyskim na lata 2014 - 2020 została opracowana w grudniu 2014 r. Jest to aktualizacja Strategii Rozwoju Turystyki w Województwie Świętokrzyskim na lata 2006 - 2014, która przyjęta została uchwałą nr XXV/404/06 przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego dnia 6 lutego 2006 r.

W strategii wymieniono i opisano walory turystyczne województwa świętokrzyskiego. W analizie walorów turystycznych regionu (rozdział 3, podpunkt 3.2.2.), zwrócono szczególną uwagę na walory antropogeniczne, będące efektem działalności człowieka. Dbalność o zabytki w województwie, sprawiła, że obiekty zostały oddane szczególnej ochronie prawnej i obecnie region może się poszczycić zabytkami, muzeami, instytucjami kultury i sztuki, które składają się na unikatową ofertę turystyczną w skali krajowej i europejskiej. Najwięcej zabytków nieruchomych na terenie województwa to obiekty sakralne, mieszkalne i zabytkowe obszary zieleni. Najmniej zabytków można wyróżnić w kategorii zamków i budowli obronnych. Istotną działalność promującą dziedzictwo kulturowe województwo prowadzą muzea. Według Informatora Turystycznego Województwa Świętokrzyskiego z 2014 r., na terenie województwa świętokrzyskiego działają 24 galerie i stałe wystawy, 70 jednostek będących muzeami, izbami regionalnymi i instytucjami działającymi na rzecz popularyzacji dziedzictwa kulturowego, a nie będące muzeami. Wydarzenia regionalne to także bardzo ważny dodatek do oferty turystycznej województwa.

- **Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego**

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego został przyjęty uchwałą XLVII/833/14 przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego dnia 22 września 2014 r. Pierwszy Plan zagospodarowania przestrzennego województwa został przyjęty uchwałą nr XXIX/399/02 przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego dnia 26.04.2002 r. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa świętokrzyskiego określa długofalowe cele i kierunki wojewódzkiej polityki przestrzennej przedstawia jednocześnie wizje zagospodarowania przestrzennego regionu świętokrzyskiego na najbliższe 25 - 30 lat.

W planie w rozdziale V. Uwarunkowania i problemy występujące w poszczególnych dziedzinach zagospodarowania przestrzennego, podrozdział 4. Dziedzictwo kulturowe, omówiono specyfikę kulturową regionu, główne uwarunkowania ochrony i zagospodarowania przestrzeni kulturowej, ochronę dziedzictwa kulturowego, główne problemy i obszary problemowe, uwarunkowania ochrony krajobrazu.





- **Powiatowy program opieki nad zabytkami na lata 2010 - 2014 dla powiatu ostrowieckiego**

Powiatowy program opieki nad zabytkami na lata 2010 - 2014 dla powiatu ostrowieckiego przyjęty został uchwałą nr XLVII/310/10 przez Radę Powiatu w Ostrowcu Świętokrzyski dnia 25 czerwca 2010 r. Program jest istotnym dokumentem podejmującym próbę wyznaczenia priorytetów i kierunków działań w dziedzinie opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego. Stanowi on ważny instrument realizacji polityki rozwoju Powiatu w perspektywie czterech lat.

Program obejmuje teren całego Powiatu Ostrowieckiego z uwzględnieniem poszczególnych gmin i zadań na nich spoczywających. Jego ideą jest stworzenie spójnego systemu opieki nad zabytkami na terenie Powiatu Ostrowieckiego obejmującego ochronę i poprawę stanu zasobów środowiska kulturowego, promocję i turystyczne udostępnienie zabytkowych atrakcji, uwzględnienie otoczenia obiektów zabytkowych, parków kulturowych i krajobrazowych w działaniach samorządów zmierzających do kształtowania i utrzymania ładu przestrzennego, a także edukacji, budowania tożsamości kulturowej i obywatelskiej oraz rozwoju gospodarczego.

W programie wyznaczone następujące cele:

Cel strategiczny I. Ochrona układów urbanistycznych i ruralistycznych.

Cel strategiczny II. Ochrona krajobrazu kulturowego w powiązaniu z układami urbanistycznymi.

Cel strategiczny III. Dziedzictwo żywe - dokumentowanie, promocja, edukacja, popularyzacja.

- **Program ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego na lata 2011 - 2015 z perspektywą do roku 2019**

Program ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego na lata 2011 - 2015 z perspektywą do roku 2019 przyjęty został uchwałą nr XII/211/11 przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego dnia 12 października 2011 r.

Program ten, jest aktualizacją poprzedniej edycji Programu ochrony środowiska. W programie na podstawie aktualnego stanu środowiska i źródeł zagrożeń w poszczególnych komponentach środowiska, określono:

- strategię działań dla poprawy stanu środowiska w perspektywie do 2019 r.;
- wojewódzkie priorytety ekologiczne i przedsięwzięcia priorytetowe, planowane do realizacji w latach 2011 - 2015;
- monitoring realizacji programu;
- aspekty finansowe wdrażania programu.

Strategia działań dla poprawy stanu środowiska, zawiera cele średniookresowe do 2019 r., kierunki działań do 2015 r. i najważniejsze działania, ujęta jest w następujących zagadnieniach:

- ochrona zasobów naturalnych;
- poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego;
- kierunki działań systemowych.



Priorytety ekologiczne, wyznaczone zostały dla następujących obszarów działania:

- ochrona zasobów naturalnych;
- jakość powietrza;
- ochrona wód i gospodarka wodna;
- gospodarka odpadami;
- oddziaływanie hałasu;
- oddziaływanie pól elektromagnetycznych;
- edukacja ekologiczna;
- poważne awarie.

- **Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Ostrowieckiego do roku 2020**

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Ostrowieckiego do roku 2020 została przyjęta uchwałą nr XXXIII/589/13 przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego dnia 16 lipca 2013 r. Strategia obejmuje cele i kierunki działania zidentyfikowane i zhierarchizowane w pięciu obszarach życia społeczno - gospodarczego Powiatu Ostrowieckiego: ekologia, infrastruktura, gospodarka, przestrzeń i społeczność. W każdym obszarze zostały wyróżnione trzy priorytety, bez których dany obszar nie może się rozwijać, trzy cele pierwszorzędne, które przyspieszają rozwój danego obszaru oraz trzy cele drugorzędne - ważne dla rozwoju danego obszaru, ale z bliżej nieokreślonym w dekadzie czasem i tempem ich realizacji.

Misja Powiatu ostrowieckiego - Zintegrowany obszar zrównoważonego rozwoju oparty na wysoko wykwalifikowanej kadrze i potencjale społecznym mieszkańców powiatu w dziedzinach związanych z rozwojem przemysłu. Obszar o wysokich walorach krajobrazowych i potencjale dziedzictwa kulturowego sprzyjających rozwojowi różnych form turystyki i rekreacji. Powiat z pełną infrastrukturą społeczną stanowiącą warunki do bezpiecznego i komfortowego życia jego mieszkańców. Wypracowana misja rozwoju powiatu poprzez wizję, pokazuje pozytywny obraz Powiatu Ostrowieckiego w perspektywie 15 lat.

W strategii opisano szczegółowo poszczególne gminy powiatu, w tym obiekty zabytkowe, turystykę i bazę turystyczną w gminie a także kulturę w gminie.

Powiat jest w trakcie aktualizacji Strategii Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Ostrowieckiego do roku 2020.

- **Program Rozwoju Turystyki i Promocji Powiatu Ostrowieckiego**

Program Rozwoju Turystyki i Promocji Powiatu Ostrowieckiego został opracowany w listopadzie 2005 r. Jest to dokument, który systematyzuje wiedzę o ruchu turystycznym na terenie sześciu gmin oraz ukazuje gospodarkę turystyczną na tle kraju, województwa oraz sąsiadujących powiatów. Program ma za zadanie wyznaczyć kierunki rozwoju, zdiagnozować stan zagospodarowania turystycznego w gminach oraz określić pewne standardy działania.



W strategii przyjęto następujące obszary rozwoju społeczno - gospodarczego powiatu: ekologia, infrastruktura, gospodarka, przestrzeń i społeczność. Dla hierarchizacji produktów turystycznych i programów operacyjnych zidentyfikowanych w poszczególnych obszarach rozwoju społeczno - gospodarczego powiatu przyjęto następujące obszary turystyki, dla których przypisano cele i kierunki działania:

- rekreacyjna i wypoczynkowa;
- aktywna i specjalistyczna;
- biznesowa;
- wiejska;
- miejska i kulturowa.

## **5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego**

### **5.1. Relacje Gminnego programu opieki nad zabytkami na lata 2015 - 2018 z dokumentami wykonanymi na poziomie miasta**

Władze samorządowe w procesie zarządzania gminą kierują się wytycznymi zawartymi w sporządzonych na poziomie miejskich opracowań, które obejmują całokształt zjawisk i czynników istotnych dla lokalnego rozwoju. Program opieki nad zabytkami jest zgodny z innymi dokumentami miejskimi dotyczącymi różnych aspektów życia społeczno - gospodarczego.

Gminny program opieki nad zabytkami miasta Ostrowca Świętokrzyskiego zgodny jest z następującymi dokumentami:

- **Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy na lata 2014 - 2020**

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy na lata 2014 - 2020 została przyjęta uchwałą nr LXIV/161/2014 przez Radę Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego dnia 6 listopada 2014 r. Jest to aktualizacja strategii z 2008 r., która została przyjęta uchwałą nr XXIII/304/2008 przez Radę Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego dnia 30 maja 2008 r. Jest to dokument, który określa zasady i kierunki długofalowej koncepcji rozwoju gminy. Poprzez wyznaczone cele, wskazuje na obszary koncentracji wysiłku rozwojowego i pożądane tendencje zmian. Wdrażanie strategii zgodnie z zawartą w niej misją pozwoli na poprawę atrakcyjności i wizerunku miasta, jakości życia mieszkańców oraz otaczającego środowiska przyrodniczo - kulturalnego.

Misja gminy Ostrowiec Świętokrzyski: Osiągnięcie i utrzymanie przez miasto Ostrowiec Świętokrzyski statusu prężnego ośrodka gospodarczego, regionalnego centrum administracyjnego, edukacyjno - kulturalnego oraz sportowego, z dobrze zorganizowanym społeczeństwem obywatelskim, zapewnienie bezpieczeństwa oraz dobrych warunków do zaspokajania aspiracji życiowych wszystkim korzystającym



z jego potencjału rozwojowego przy zachowaniu równowagi i trwałości podstawowych procesów przyrodniczych.

Wizja gminy Ostrowiec Świętokrzyski: Ostrowiec Świętokrzyski nowoczesnym, zróżnicowanym branżowo centrum przemysłowo - usługowym, kulturalnym i sportowym, o wysokim poziomie wykształcenia społeczeństwa i marginalnej skali problemów społecznych, generującym oraz wykorzystującym postęp technologiczny dla swojego rozwoju.

Wyznaczone obszary rozwoju gminy:

- I. Środowisko przyrodnicze i kulturowe;
- II. Gospodarka i infrastruktura;
- III. Sfera społeczna;
- IV. Zarządzanie Gminą.

W obszarze ochrony i opieki nad zabytkami, w wyniku analizy danych statystycznych i informacji sformułowano następujące wnioski:

- brak kompleksowej polityki ochrony zasobów kulturowych - niedostateczna ochrona zasobów kulturowych, co może spowodować degradację pewnych zasobów kulturowych lub ich utratę spowodowane nie podjęciem albo zwłoką w podjęciu koniecznej interwencji;
- brak kompleksowej polityki ochrony zasobów kulturowych;
- niewykorzystane w pełni możliwości zainteresowania tranzytowych turystów ofertą sportową, rekreacyjną, kulturalną oraz noclegowo - gastronomiczną, co może skutkować utratą szansy na dodatkowe dochody dla sfery usług publicznych i prywatnych ze strony turystów tranzytowych;
- złe warunki funkcjonowania instytucji kultury.

Wybrane cele operacyjne wraz z działaniami, w obszarze zabytków, w ramach których będą realizowane projekty i zadania:

- I. Środowisko naturalne i kulturowe:

I.1 Poprawa stanu środowiska naturalnego i kulturowego oraz ochrona ich zasobów.

I.1.4. Poprawa stanu zewidencjonowanych obiektów dziedzictwa kulturowego i dbałość o jego utrzymanie oraz włączanie kolejnych obiektów stanowiących wartościową spuściznę kultury społeczeństwa miasta do programowej ochrony zasobów kulturowych.

Działanie A: Opracowanie i realizacja programu ochrony zasobów kulturowych miasta.

- II. Gospodarka i infrastruktura:

II.2.1 Zwiększenie odsetka powierzchni miasta objętej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego - harmonijny rozwój i ład przestrzenny.

Działanie A: Planowanie przestrzennego zagospodarowania miasta zapewniające jego zrównoważony, trwały rozwój.

- IV. Zarządzanie Gminą:



IV.2.2 Zwiększenie promocyjnych oraz społecznych efektów działalności instytucji kultury, placówek oświatowych, ośrodków sportu, rekreacji i wypoczynku oraz klubów i organizacji sportowych.

Działanie A: Zapewnienie właściwych warunków lokalowych instytucjom kultury w celu realizacji ich zadań oraz misji społecznej.

- **Program Rewitalizacji Śródmieścia Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego**

Obecnie obowiązujący Program Rewitalizacji Śródmieścia Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego został przyjęty uchwałą nr XLV/586/2009 przez Radę Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego dnia 27 października 2009 r. Jest to aktualizacja programu przyjętego uchwałą nr XXIV/327/2008 przez Radę Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego dnia 27 czerwca 2008 r., następnie zmieniona uchwałą nr XXIX/398/2008 Rady Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego z dnia 30 października 2008 r.

Program ma na celu poprawę estetyki funkcjonalnej przestrzeni publicznej dzielnicy „Śródmieście” miasta oraz podniesienie standardu życia jej mieszkańców. Rewitalizowany obszar dzielnicy „Śródmieście” zawiera się pomiędzy ulicami:

- od płn. i płn. - zach. ul. Polną oraz Mickiewicza;
- od zach. ul. Mickiewicza wraz z kompleksem MOSiR;
- od pód. prawy brzeg rzeki Kamiennej;
- od wsch. ul. Słowackiego, Kilińskiego, do ul. Furmańskiej, skarpa denkowska nad Targowiskiem Miejskim, wschodnie ogrodzenie cmentarza parafialnego wraz z drogą wzdłuż cmentarza do ul. Polnej.

Wskazany obszar stanowi osadniczo jeden z najstarszych kwartałów miasta, historycznie znany jako Stare Miasto Ostrowiec.

W ramach wyznaczonych projektów zrealizowano następujące zadania inwestycyjne: ożywiono Rynek Starego Miasta, zrealizowano koncepcję architektonicznej górnego i dolnego pomnika Jana Pawła II, zrewitalizowano budynki znajdujących się wzdłuż ul. Kościelnej, podjęto działania w celu uzupełnienia funkcji kulturalno - rekreacyjnych poprzez renowację zbiorników, przebudowano i rozbudowano system oświetlenia ulicznego, rozbudowano część rekreacyjną pływalni „Rawszczyzna”.

Obecnie trwają prace nad aktualizacją dokumentu.

- **Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego miasta Ostrowiec Świętokrzyski**

Zgodnie z art. 15, ust. 2 pkt. 5 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t. j. Dz. U. 2015 poz. 199), w planie miejscowym określa się obowiązkowo zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Projekt planu, zgodnie z ww. ustawą musi zostać uzgodniony przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Na terenie miasta Ostrowiec Świętokrzyski funkcjonuje 21 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Określają one obowiązkowe zasady ochrony dziedzictwa



kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego, które zostały przedstawione poniżej.

Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

- w przypadku natrafienia w toku prowadzenia prac ziemnych i budowlanych na przedmiot, który posiada cechy zabytku, należy go zabezpieczyć, zgłosić znalezisko do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (WKZ) i ustalić dalszy tok postępowania;
- w przypadku odkrycia w trakcie prac ziemnych przedmiotów, co do których mogą wystąpić podejrzenia, że są one znaleziskiem archeologicznym, bez zbędnej zwłoki należy o odkryciu poinformować odpowiednie organy wskazane w przepisach odrębnych;
- nowe zespoły zabudowy, wraz z istniejącymi, powinny tworzyć harmonijny związek przestrzenny w zakresie takich elementów jak: gabaryty, wystrój, linie, wysokości zabudowy oraz ukształtowanie dachów i wyrażać dbałość o detal architektoniczny;
- dokumentację projektową mogą sporządzać wyłącznie inżynierowie architektki;
- uzgadnianie z WKZ zmian w wystroju plastycznym przestrzeni publicznych, wyburzeń oraz działań projektowo - budowlanych w zakresie planowanych inwestycji, w szczególności w zakresie gabarytów, formy i kształtu obiektów;
- utrzymanie historyczno - kulturowych wartości zachowanych obiektów;
- w przypadku modernizacji zachowanych i realizowanych obiektów i zespołów dążenie, aby tworzyły one z obiektami i układami istniejącymi harmonijny związek przestrzenny;
- przed dokonaniem ewentualnych wyburzeń obiektów znajdujących się w ewidencji WKZ obowiązuje wykonanie dokumentacji inwentaryzacyjnej (w określonych przez WKZ przypadkach);
- budynki o wartościach kulturowych, wpisane do ewidencji WKZ, podlegają nadzorowi WKZ w zakresie:
  - a) rozbiórki, z zakazem ich wyburzenia w określonych przez WKZ przypadkach,
  - b) przebudowy z zakazem przekształceń zdecydowanie zmieniających formę kubaturową i gabaryty przestrzenne,
  - c) remontu i modernizacji, z obowiązkiem uzgodnienia ze służbą konserwatorską wszelkich zmian w zewnętrznej strukturze budynków, bez obowiązku uzgadniania w zakresie zmian wewnątrz;
- zakaz zmiany zasadniczych proporcji wysokościowych kształtujących sylwetę miasta;
- dla obiektów małej architektury:
  - a) zachowanie obiektu w miejscu jego dotychczasowej lokalizacji lub przeniesienie w sąsiedztwo obecnej lokalizacji, nie kolidujące z projektowanym zainwestowaniem, z wyeksponowaniem obiektu od strony drogi publicznej,
  - b) utrzymanie historycznej formy obiektu, tj.: postumentu wraz z wyrytymi napisami oraz krzyża,



c) wszelkie prace budowlane w obrębie obiektu o cechach zabytku powinny ograniczać się wyłącznie do jego remontów oraz ewentualnego przywrócenia czytelności napisów;

- dla terenu nieczynnego cmentarza:

a) uporządkowanie obszaru nieczynnego cmentarza i docelowo przeniesienie pamiątek po pochówkach, w szczególności pomników, krzyży na teren czynnego cmentarza poza obszar objęty planem, za zgodą zarządcy cmentarza,

b) przed podjęciem wszelkich robót budowlanych w obrębie obszaru nieczynnego cmentarza obowiązuje przeprowadzenie badań terenowych i gruntowych, a w przypadku wykrycia grobów przeprowadzenie ekshumacji i przeniesienie szczątków na teren czynnego cmentarza za zgodą zarządcy cmentarza, zgodnie z przepisami odrębnymi,

c) w przypadku przeniesienia nieczynnego cmentarza poza obszar jego obecnej lokalizacji, nakazuje się upamiętnienie jego obecnej lokalizacji w formie np.: tablicy pamiątkowej umieszczonej w sposób wyeksponowany od strony drogi publicznej.

W granicach strefy ścisłej ochrony konserwatorskiej obowiązują następujące generalne nakazy:

- zachowanie historycznego układu urbanistycznego;
- wszelkie roboty budowlane związane z naruszeniem elementów konstrukcyjnych lub z przekształceniem zewnętrznego wyglądu obiektów o wartościach historycznych, należy uzgodnić z właściwym organem do spraw ochrony zabytków.
- zakaz zmiany historycznego rozplanowania układu ulic;
- zakaz zmiany zasadniczych proporcji wysokościowych kształtujących sylwetę całego miasta.

W granicach strefy ochrony konserwatorskiej obowiązują następujące generalne nakazy:

- wszelkie roboty budowlane związane z naruszeniem elementów konstrukcyjnych lub rozbudową, nadbudową czy rozbiórką budynków objętych ochroną, należy uzgodnić z właściwym organem do spraw ochrony zabytków.

W granicach strefy ochrony archeologicznej biernej obowiązują następujące generalne nakazy:

- na etapie planowania, projektowania i wykonawstwa inwestycji związanych z pracami ziemnymi - obowiązek uzgadniania z właściwym organem ochrony zabytków wszelkiej działalności inwestycyjnej i podporządkowanie projektu jego wytycznym;
- wszystkie nowo odkryte stanowiska należy nanosić na mapę gminy i objąć ochroną poprzez wpis do gminnej ewidencji zabytków;
- prace ziemne należy objąć nadzorem lub wyprzedzającymi badaniami ratowniczymi określonymi przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, prowadzonymi na koszt inwestora.





### **Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego miasta Ostrowiec Świętokrzyski:**

1. Uchwała nr LXIII/143/2014 Rady Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego z dnia 2 października 2014 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części miasta Ostrowca Świętokrzyskiego w rejonie ulic: Henryka Sienkiewicza, Stefana Żeromskiego, Dobra;
2. Uchwała nr LVII/85/2014 Rady Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego z dnia 30 czerwca 2014 r. w sprawie zmiany części miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części osiedla „Śródmieście” w Ostrowcu Świętokrzyskim w części obejmującej obszar położony w rejonie ulic: Al. 3 Maja, Jana Kilińskiego, Ferdynanda Focha;
3. Uchwała nr LVII/84/2014 Rady Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego z dnia 30 czerwca 2014 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części miasta Ostrowca Świętokrzyskiego w rejonie ulic: Las Rzeczek, Łżecka, Grabowiecka;
4. Uchwała nr XXXVII/27/2013 Rady Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego z dnia 26 marca 2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części miasta Ostrowca Świętokrzyskiego w rejonie ulic: Świętokrzyska, Drukarska, Szewieńska, Stefana Żeromskiego;
5. Uchwała nr XXVI/91/2012 Rady Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego z dnia 24 września 2012 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części miasta Ostrowca Świętokrzyskiego w rejonie ulic: Sienieńska, Armii Krajowej, Łżecka, Rzeczek;
6. Uchwała nr LXII/781/2010 Rady Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części miasta Ostrowca Świętokrzyskiego w rejonie ulic: Grabowiecka, Graniczna;
7. Uchwała nr XLVI/614/2009 Rady Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego z dnia 24 listopada 2009 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części miasta Ostrowca Świętokrzyskiego obejmujący obszar w rejonie ulic Samsonowicza, Rudzka;
8. Uchwała nr VIII/62/2007 Rady Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego z dnia 13 marca 2007 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części miasta Ostrowca Świętokrzyskiego obejmujący działki nr 52/7, 52/4, 52/5 przy ul. A. Mickiewicza;
9. Uchwała nr XIII/138/2003 Rady Miejskiej w Ostrowcu Świętokrzyskim z dnia 25 września 2003 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części miasta Ostrowca Świętokrzyskiego obejmujący obszar ograniczony ulicami Żeromskiego, Mickiewicza oraz rzekami Kamienną i Młynówką;
10. Uchwała nr XLVI/ 766 /2001 Rady Miejskiej w Ostrowcu Świętokrzyskim z dnia 28 grudnia 2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego



części osiedla „Śródmieście” ograniczonego ulicami Polną, Radwana, Denkowską, Okólną i Siennieńską w Ostrowcu Świętokrzyskim;

**11.** Uchwała nr II/12/2002 Rady Miejskiej w Ostrowcu Świętokrzyskim z dnia 4 grudnia 2002 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części osiedla „Śródmieście” ograniczonego ulicami Al. 3 Maja, Okólną, Słowackiego, Kilińskiego, Focha oraz doliną rzeki Kamiennej w Ostrowcu Świętokrzyskim;

**12.** Uchwała nr LII/830/2002 Rady Miejskiej w Ostrowcu Świętokrzyskim z dnia 25 kwietnia 2002 r. w sprawie zmiany nr 6 części miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Ostrowca Świętokrzyskiego, położonej w rejonie ulic Grabowiecka, Graniczna i Las Rzeczek;

**13.** Uchwała nr LII/831/2002 Rady Miejskiej w Ostrowcu Świętokrzyskim z dnia 25 kwietnia 2002 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego osiedla „Gutwin” w zakresie obszaru „Rzeczki - Wschód”;

**14.** Uchwała nr XXVIII/418/2000 Rady Miejskiej w Ostrowcu Świętokrzyskim z dnia 29 czerwca 2000 r. w sprawie zmiany nr 4 części miejscowego planu szczegółowego zagospodarowania przestrzennego dzielnicy „Śródmieście” w Ostrowcu Świętokrzyskim obejmujący obszar ograniczony ulicami Żabia, Zagłoby, Aleja 3 Maja;

**15.** Uchwała nr XXXV/623/2001 Rady Miejskiej w Ostrowcu Świętokrzyskim z dnia 30 marca 2001 r. w sprawie zmiany nr 5 części miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Ostrowiec Świętokrzyski, położonej w rejonie ulic Bałtowskiej, Samsonowicza i 11 Listopada oraz Strugi Denkowskiej;

**16.** Uchwała nr XXIII/299/2000 Rady Miejskiej w Ostrowcu Świętokrzyskim z dnia 1 lutego 2000 r. w sprawie zmiany nr 3 w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego miasta Ostrowca Świętokrzyskiego obejmująca obszar ograniczony ulicami: Kolejową, Traugutta, Świętokrzyską i torami PKP;

**17.** Uchwała nr LIX/598/97 Rady Miejskiej w Ostrowcu Świętokrzyskim z dnia 28 listopada 1997 r. w sprawie zmiany nr 1 i nr 2 w miejscowym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego miasta Ostrowca;

**18.** Uchwała nr XLIV/751/2001 Rady Miejskiej w Ostrowcu Świętokrzyskim z dnia 29 listopada 2001 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części osiedla „Rosochy” w Ostrowcu Świętokrzyskim;

**19.** Uchwała nr XXX/467/2000 Rady Miejskiej w Ostrowcu Świętokrzyskim z dnia 5 października 2000 r. w sprawie zmiany nr 7 - części miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Ostrowca Św. obejmującej obszar w granicach własności działek oznaczonych numerami: 1, 2, 3, 4 przy ul. Jarzębinowej w północnej części osiedla „Gutwin” w Ostrowcu Świętokrzyskim;

**20.** Uchwała nr XXXIX/48/2013 Rady Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego z dnia 9 maja 2013 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Ostrowca Świętokrzyskiego w części obejmującej teren



położony przy ul. A. Mickiewicza oznaczony numerami ewidencyjnymi działek 1, 51/2, 51/3, 52/1, 52/2, 52/6, 53/8, 53/10, 53/12, 53/13, 53/14, 53/15 (obręb 37, arkusz 1);  
**21.** Uchwała nr L/558/2006 Rady Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego z dnia 4 kwietnia 2006 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części osiedla „Śródmieście” w Ostrowcu Św. obejmujący obszar dz. nr 18/4, 18/3 przy ul. Głogowskiego i Wardyńskiego.

- **Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego**

Studium zostało przyjęte uchwałą nr XXII/245/99 przez Radę Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego dnia 29 grudnia 1999 r., następnie zmienione uchwałą nr XXXVII/28/2013 Rady Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego dnia 26 marca 2013 r.

Studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego miasta jest zasadniczym elementem, który wyznacza politykę przestrzenną dla Rady Miasta. Studium określa najważniejsze cele i ich hierarchię rozwoju przestrzennego, ustala także zakres podstawowych działań, aby cele te zostały osiągnięte. Studium to dokument, który przedstawia koncepcję zagospodarowania przestrzennego miasta i stanowi główną wytyczną do sporządzania planów miejscowych.

W studium przedstawiono identyfikację i analizę istniejących zasobów, walorów i zagrożeń środowiska w zakresie i formie odpowiadającej zadaniom, jakie studium ma do spełnienia. Warunkiem społecznego i gospodarczego rozwoju miasta jest zachowanie podstaw, a szczególnie zasobów wód, gleb, krajobrazu oraz elementów przyrody ożywionej.

W studium przedstawiono szanse i zagrożenia środowiska kulturowego. Podstawowe dobra środowiska kulturowego tworzą zespoły i obiekty zabytkowe, które podlegają ochronie prawnej, układy urbanistyczne oraz tradycje miasta stanowiące tożsamość i atrakcyjność tego regionu. Za najważniejsze obiekty i układy zabytkowe uznano obiekty objęte ochroną konserwatorską, wpisane do rejestru zabytków.

Do studium załączono:

- załącznik nr 1, który zawiera część obiektów zabytkowych nieistniejących lub przebudowanych w stopniu powodującym utratę ich walorów, obiekty wpisane do rejestru zabytków;
- załącznik nr 2, który zawiera obiekty małej architektury - krzyże i figury przydrożne;
- załącznik nr 3, który zawiera wykaz miejsc pamięci narodowej.

Wyznaczone strefy ochrony konserwatorskiej:

1. Strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej „A”:

- strefa A1 - Stare Miasto Ostrowiec;
- strefa A2 - cmentarz rzymsko - katolicki przy ul. Denkowskiej;
- strefa A3 - dawne miasto Denków;
- strefa A4 - cmentarz rzymsko - katolicki przy ul. Ostrowieckiej;
- strefa A5 - Częstocice;



- strefa A6 - Cukrownia;
- strefa A7 - dawne osiedle Klimkiewiczów.

Głównym ustaleniem dla strefy A jest zachowanie historycznych układów.

#### 2. Strefa ochrony pośredniej „B”:

- strefa B1 - obejmuje tereny historycznego układu przestrzennego terenów siedliskowych miasta, znajdującego się poza dawnym centrum będącym w strefie A1;
- strefa B2 - znajduje się po wsch. stronie strefy A1 i na płd. od rzeki Kamiennej, dla której podobnie jak dla strefy B1 dyrektywą pozostaje utrzymanie historyczno - kulturowej wartości zachowanych obiektów i układu urbanistycznego z koniecznością dopasowania nowych obiektów i zespołów w sposób tworzący harmonijny związek przestrzenny z częścią zabytkową strefę B3 (Denków) sytuowaną na kulminacji wzgórza w sąsiedztwie rzeki Kamiennej, której głównym zadaniem jest ochrona wartości historycznych i krajobrazowych, nie dopuszczająca do zabudowy i niewłaściwego zdrzewienia skarpy opadającej w kierunku rzeki Kamiennej i Cieku Denkowskiego.;
- strefa B3 - Denków;
- strefa B5 - obejmuje głównie zakład produkujący cukier od 1826 r.;
- strefa B6 - stanowi teren wzdłuż całej ul. Kolonia Robotnicza, jej główną rolą jest funkcja otuliny dla zabytkowej substancji mieszkaniowej Kolonii;
- strefa B7 - obszar zaprojektowany w okresie międzywojennym i wyniesiony na grunt założenia urbanistycznego osiedla mieszkaniowego, prawdopodobnie autorstwa architekta Felińskiego.

#### 3. Strefa ochrony ekspozycji „E”:

- strefa E1 - obszar obejmujący dolinę rzeki Kamiennej, a jej zadaniem jest ochrona wartościowego, zróżnicowanego krajobrazu w obszarze ciągu skarp otaczających dolinę;
- strefa E2 - obejmuje część doliny rzeki Kamiennej, dla której wnioskuje się zagospodarowanie w formie parku krajobrazowego;
- strefa E3 - określa teren położony na wsch. od rzeki Szewnianki. Jej celem jest ochrona ekspozycji osiedla Klimkiewiczów, Zakładów Ostrowieckich oraz Skarpy Wyżyny Opatowskiej.

#### 4. Strefa ochrony krajobrazu „K”:

- strefa K1 - ptn. tereny miasta leżące lub sąsiadujące z płd. pasmem Puszczy Łżeckiej;
- strefa K2 - tereny wzdłuż Cieku Denkowskiego;
- strefa K3, K4, K5 - obejmujące skarpe Przedgórza Łżeckiego i duże fragmenty łąk Bodzechowskich;
- strefa K6 - tern rzeki Kamiennej na całej długości w granicach miasta;
- strefa K7 - tereny w płd. części lasu Bieliny i teren domów jednorodzinnych kolonia robotnicza;
- strefa K8 - obszar lessowej skarpy Wyżyny Opatowskiej rozciętej malowniczymi wąwozami i dolinami rzek: Szewnianki i Modły.



Stwierdzono, że główne zagrożenia dla środowiska kulturowego związane są z upływem czasu i notorycznym niedoinwestowaniem tej dziedziny życia. Na wielu obiektach w sposób widoczny zaznacza się upływ czasu. Wyższe koszty modernizacji i ostre reżimy ochronne są powodem małego zainteresowania obiektami zabytkowymi ze strony inwestorów komercyjnych. Znaczne zagrożenia to także emisja gazów i substancji toksycznych do atmosfery. Dotyczy to budynków oraz elementów środowiska kulturowego.

## **5.2. Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego miasta**

### **5.2.1. Charakterystyka miasta**

Ostrowiec Świętokrzyski to miasto i gmina położone w pld. - wsch. części Polski, w województwie świętokrzyskim, w powiecie ostrowieckim. Od ptn. - zach. miasto sąsiaduje z gminą miejsko - wiejską Kunów. Ze wszystkich pozostałych stron miasto otaczają tereny gminy wiejskiej Bodzechów. Miasto jest siedzibą władz powiatu ziemskiego, który tworzy wraz z pięcioma sąsiednimi gminami: Bałtów, Bodzechów, Ćmielów, Kunów, Waśniów.

Miasto położone na wyżynie Małopolskiej, na Wyżynie Opatowsko - Sandomierskiej i Przedgórzu Łżeckim, po ptn. - wsch. stronie Gór Świętokrzyskich. Charakterystycznym elementem rzeźby terenu jest skarpa Przedgórza Łżeckiego oraz wyniosłości wzgórz wzdłuż wyżyny opatowsko - sandomierskiej a także wcięta głęboko dolina rzeki Kamiennej, dająca możliwość ciekawej ekspozycji znaczącej części miasta. Zróżnicowanie rzeźby terenu związane jest z budową geologiczną i tektoniczną skał starszego podłoża. i okolicy.

Podstawowy układ wodny stanowi rzeka Kamienna i jej dopływy: prawobrzeżna Modła i Szewnianka (zwana też Kamionką) i lewobrzeżne zanikające starorzecze - rzeka Młynówka, Rzeczynka i Struga Denkowska. Rzeka Kamienna stanowi oś przyrodniczo - ekologiczną ptn. części regionu w tym miasta Ostrowca Świętokrzyskiego biegnącą u podnóża skarpy zapewniając charakterystyczny mikroklimat i walory krajobrazowo - estetyczne. Dolina Kamiennej stanowi korytarz ekologiczny miasta.

Miasto znajduje się w zasięgu lasów Puszczy Łżeckiej od strony ptn. i wsch. Lasy stanowią około 12% powierzchni terenu miasta.

Niewielki fragment miasta od strony pld. - wsch. położony jest w granicach obszaru Natura 2000 Dolina Kamiennej PLH 260019. W kierunku zach. od miasta zlokalizowany jest obszar Natura 2000 Wzgórza Kunowskie PLH 260039. W kierunku wsch. od granicy miasta położony jest projektowany obszar ochrony siedlisk Natura 2000 - Rezerwat Archeologiczny Krzemionki Opatowskie PLH 260024. Miasto otaczają tereny



stanowiące Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Kamiennej. Dodatkowo teren miasta znajduje się w granicach projektowanego Parku Kulturowego Dolina Kamienna.

Charakterystycznymi dla miasta elementami obszary zieleni urządzonej, związane z historycznymi układami urbanistycznymi. W dzielnicy „Śródmieście” w obrębie starego miasta jest to park miejski im. Marszałka Józefa Piłsudskiego, w dzielnicy Kuźnia park w zespole pałacyku myśliwskiego Wielopolskich, zalesione enklawami lasów Puszczy Łżeckiej wzniesienia Przedgórze Łżeckiego, na osiedlu hutniczym (dawne osiedle fabryczne Klimkiewiczów) - park fabryczny, w dzielnicy Częstocice zespół pałacowo - parkowy przy ob. Muzeum Historyczno - Archeologicznym zespół parku i domu administratora w obrębie dawnej osady fabrycznej cukrowni.

Na terenie miasta znajdują się cztery pomniki przyrody:

1. dąb szypułkowy na terenie dawnego cmentarza żydowskiego
2. głaz narzutowy zlokalizowany na terenie III Liceum Ogólnokształcącego przy ul. Henryka Sienkiewicza 67.
3. lipa drobnolistna na terenie zespołu pałacowo - parkowego w Częstocicach przy ul. Świętokrzyskiej 37;
4. „kasztań nad kamienną” - grupa drzew o gatunku kasztanowiec zwyczajny, usytuowane na terenie pasa drogowego ulicy Alei 3 Maja.

Poniżej w Tabeli nr 1 przedstawiono instytucje i organizacje zajmujące się krzewieniem kultury i dziedzictwa historycznego miasta Ostrowca Świętokrzyskiego.

**Tabela nr 1. Instytucje i organizacje zajmujące się krzewieniem kultury i dziedzictwa historycznego miasta Ostrowca Świętokrzyskiego**

LP.	NAZWA	ADRES	RODZAJ DZIAŁALNOŚCI
1	Miejskie Centrum Kultury	ul. Siennieńska 54	Zespoły artystyczne, impresariat, zarządzanie kulturą w mieście
	a) Foto-Klub „Galeria”	ul. Aleja 3 Maja 6	Organizacja wystaw fotograficznych, plenery, kolekcjonowanie zabytkowej i ikonografii fotograficznej miasta
	b) Punkt Informacji Turystycznej	ul. Siennieńska 54	Promocja tradycji historycznych miasta i regionu, organizacja spotkań związanych tematycznie z historią i kulturą miasta i regionu
	c) Sekcja dziedzictwa kulturowego w regionie	ul. Siennieńska 54	Kursy szkoleniowo praktyczne dla dzieci
2	Polskie Towarzystwo Turystyczno Krajoznawcze Oddział	ul. Aleja 3 Maja 5	Działalność w obszarze turystyki i krajoznawstwa oraz przewodnictwo turystyczne, terenowe i górskie



	im. St. Jeżewskiego		
<b>3</b>	Polskie Towarzystwo Turystyczno Krajoznawcze Oddział Świętokrzyski im. Mieczysława Radwana	ul. Aleja 3 Maja 6	Działalność w obszarze turystyki i krajoznawstwa oraz przewodnictwo turystyczne, terenowe i górskie
<b>4</b>	Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Ostrowieckiej	ul. Iłżecka 37 (siedziba Starostwa Powiatowego w Ostrowcu)	Kształtowanie tożsamości miasta i regionu, propagowanie dziedzictwa kulturowego i walorów przyrodniczych aktywizacja kulturowa społeczności miasta
<b>5</b>	Towarzystwo Przyjaciół Denkowa	Denków ul. Niewiadoma nr 19	Ochrona dziedzictwa kulturowego Denkowa, opieka nad zabytkami dzielnicy. Rekonstrukcja tradycji ludowego garncarstwa i rzeźbiarstwa
<b>6</b>	Stowarzyszenie Kulturotwórcze „Nie z tej Bajki”	Osiedle Słoneczne 32/33 Aleja Solidarności 9	Kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego
<b>7</b>	Biuro Wystaw Artystycznych	ul. Siennieńska 54	Organizowanie wystaw twórczości artystycznej. Edukacja plastyczna wśród dzieci i młodzieży
<b>8</b>	Muzeum Historyczno - Archeologiczne a) dział Muzeum Historii  b) dział Rezerwat Archeologiczny Krzemionki	ul. Świętokrzyska 37	Badanie historii Ostrowca, gromadzenie eksponatów związanych z historią miasta, organizacja wystaw problemowych, działalność edukacyjna Zachowanie i ekspozycja kopalni Krzemienia z epoki kamienia, okresu neolitu
<b>9</b>	Ostrowieckie Towarzystwo Naukowe	ul Akademicka 12 (w strukturach WSB i P)	Organizowanie sesji naukowych promujących zagadnienia z dziedziny humanistyki. Inicjowanie działalności naukowej i wydawniczej dotyczącej historii miasta i regionu
<b>10</b>	Ostrowieckie	Osiedle Ogrody 20	Prowadzenie działalności naukowej,





	Stowarzyszenie Historyczne „Solidarność i Pamięć”		popularyzowanie historii, regionalnej. Organizowanie konferencji naukowych, paneli dyskusyjnych, wieczorów autorskich. Wydawanie własnych publikacji
--	---	--	--

Podjęte działania mające na celu promowanie dziedzictwa kulturowego miasta Ostrowca Świętokrzyskiego oraz niektóre wydarzenia kulturalne odbywające się na terenie Gminy Ostrowiec Świętokrzyski:

1. Ostrowiecka Odznaka Turystyczno - Krajoznawcza jest odznaką regionalną, ustanowioną przez PTTK Oddział im. Stanisława Jeżewskiego w Ostrowcu Świętokrzyskim, PTTK Oddział im. Mieczysława Radwana w Ostrowcu Świętokrzyskim Polskie Towarzystwo Tatrzańskie Oddział w Ostrowcu Świętokrzyskim, Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Ostrowieckiej i Miejskie Centrum Kultury w Ostrowcu Świętokrzyskim. Propagowanie tej formy zapoznawania się z historią naszego regionu.
2. Prezentacja przygotowana przez Punkt informacji Turystycznej pt. „Ostrowiec, którego już nie ma”, na którą składają się zdjęcia archiwalne miasta.
3. Cykl imprez Europejskie Dni Dziedzictwa, którego celem jest propagowanie zabytków historycznych naszego miasta są organizowane tak, jak w całej Europie w drugim i trzecim tygodniu września. W 2015 r. podczas EDD będzie przedstawiona historia pierwszego osiedla wybudowanego po wojnie czyli Osiedla na Skarpie. W programie imprezy zaplanowano wystawę plenerową poświęconą historii i współczesności osiedla, grę terenową, której celem jest zapoznanie z zabytkowymi budynkami Śródmieścia naszego miasta i miejscami pamięci narodowej.
4. Studialne objazdy krajoznawcze „Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Ostrowieckiej” to cykl spotkań mający na celu wzajemną wymianę informacji, wiedzy i doświadczeń oraz podjęcie wspólnych działań pomiędzy stowarzyszeniami na rzecz propagowania dziedzictwa kulturowego i walorów przyrodniczych swoich regionów.
5. Jarmark Denkowski, odbywający się dwa razy w roku w czerwcu i wrześniu, podczas którego udostępniany jest plener artystyczny, wystawa dot. dziejów garncarstwa Denkowskiego, pokazy rękodzieła artystycznego lokalnych wytwórców oraz warsztaty artystyczne i szkółka rzeźbiarska, które oprócz stałego punktu Jarmarku mają się stać w najbliższym czasie regularnie prowadzonymi zajęciami, mającymi na celu edukację dzieci w dziedzinie sztuki regionalnej i rękodzieła.



### 5.2.3. Zarys historii obszaru miasta

Najstarsze, udokumentowane i potwierdzone przez archeologów ślady plemion koczowniczych pochodzą z epoki kamienia - paleolitu, kiedy to przez tereny miasta wędrowały plemiona koczownicze. Najstarsze udokumentowane ślady stałego osadnictwa na terenie miasta pochodzą z epoki kamienia- neolitu. Krzemień pozyskiwany w kopalniach na terenie Przedgórza Łżeckiego posłużył osadnikom między innymi do wyrobu narzędzi.

W skład współczesnego Ostrowca Świętokrzyskiego wchodzi: najstarsza z dzielnic Ostrówek - Częstocice, historyczne miasta Denków i Ostrowiec, szereg osad fabrycznych w tym; Kuźnia, Cukrownia, Klimkiewiczów oraz osad podmiejskich tj. Koszary, Gutwin, Piaski, Ludwików.

Pierwsze wzmianki historyczne o osadach wchodzących w skład dzisiejszego miasta sięgają XIII - XIV w., w których wymienia się Częstocice oraz wieś Ostrów leżące na prawym brzegu rzeki Kamiennej.

Na podstawie przywileju wystawionego dnia 3 stycznia 1564 r. przez króla Zygmunta Augusta, Stanisław Machowski herbu Rawa założył tzw. surowym korzeniu, na lewym brzegu rzeki Kamiennej na gruntach wsi Denków, miasteczko Magna Michów, które w XVII w. przybrało nazwę Denków. i rozwijało się poprzez handel i rzemiosło. Po powstaniu styczniowym Denków utracił prawa miejskie i włączony została w skład gminy Częstocice, co znacząco zahamowało jego rozwój. W 1954 włączono go w strukturę miasta Ostrowca Świętokrzyskiego.

Przed 1597 r. na wyniosłej skarpie Przedgórza Łżeckiego, około 3 km na zach. od Denkowa, na tzw. surowym korzeniu, rozpoczęto lokację kolejnego miasta. Początkowo zwanego Ostrowem, Ostrowcem lub Tarnowem. Jego właścicielami byli: Janusz, książę Ostrogski herbu własnego Bakłay, Stanisław hrabia Tarnowski herbu Leliwa oraz bracia Jan i Wojciech Buczaczy. Miasto rozwijało się głównie poprzez handel i rzemiosło. Po przejęciu w 1606 r. przez Janusza Ostrogskiego dóbr ostrowieckich przyjęła się nazwa miasta Ostrowiec. Rozwój miasta został zahamowany w poł. XVII w. przez wojnę ze Szwedami. W 1762 r. Konstancja z Denhoffów - Sanguszkowa dla gospodarczego wzmocnienia Ostrowca nadała nowe przywileje dla cechu rzemiosł różnych. Do poł. XVIII w. kolejnymi właścicielami miasta byli: Ostrogscy, Zasławscy, Wiśniowieccy, Lubomirscy, Sanguszkowie.

Pod koniec XVIII w. i XIX w., w okolicy Ostrowca intensywnie rozwijał się przemysł. Połowa XIX w. zaowocowała stopniowym rozwojem staszycowskiej koncepcji uprzemysłowienia doliny rzeki Kamiennej, w oparciu o siłę motoryczną rzeki i jej dopływów oraz miejscowe zasoby węgla i rudy żelaza. Tak powstały zakłady w Brodach Łżeckich, Nietulisku, Dołach Biskupich, Chmielowieczy Bodzechowie. W 1826 r. Henryk Łubieński uruchomił pierwszą w Królestwie Polskim cukrownię Częstocice. W latach 1837 - 1839 powstała huta zwana Klimkiewiczów (od inż. Antoniego Klimkiewicza). Wokół huty, która z czasem przyjęła nazwę Zakładów Ostrowieckich, rozwijały się mniejsze zakłady, między innymi materiałów ogniotrwałych i spożywcze. Pod koniec XIX w. huta nie podzielała losu wielu upadających w rejonie Ostrowca zakładów. W 1885 r. doprowadzono z Bzina



(Skarżysko - Kamienna) do Klimkiewiczowa kolej żelazną. W 1893 r. Władysław Klepacki zbudował w Ostrówku fabrykę wyrobów ogniotrwałych, a Tomasz Głowacki w 1896 r. na terenie osady Bolesławów - cegielnię. Dziś tworzą one jeden zakład - Ostrowieckie Zakłady Materiałów Ogniotrwałych. W mieście rozwijał się przemysł spożywczy. Na przełomie XIX i XX w. ostrowiecka huta stała się drugim co do wielkości tego typu zakładem w Królestwie Polskim.

W latach 1863 - 1864 rejon miasta był jednym z aktywniejszych ośrodków ruchu powstańczego w Królestwie. W Bodzechowie Jeziorkach (Sudole), Kaplicy, Chocimowie, Opatowie, Nowej Słupi - Świętym Krzyżu, Jaworze Soleckim stoczono bitwy i potyczki. Liczne miejsca związane z powstaniem upamiętniono tablicami i pomnikami.

Na pocz. XX w. rozpoczął się proces konsolidacji Ostrowca - miasta rzemieślników i kupców z przylegającymi do niego przemysłowo - rolniczymi osadami. W 1906 r. w Ostrowcu powstała pierwsza szkoła żeńska, a w 1913 r. progimnazjum dla chłopców. W czasie rewolucji w 1905 r. miały tu miejsce masowe wystąpienia robotnicze, których kulminacją było proklamowanie 28 grudnia 1905 r. Republiki Ostrowieckiej. Na okres około dwóch tygodni władzę w mieście i sąsiednich powiatach przejęła PPS, kierowana przez Ignacego Boernera. Upadek Republiki Ostrowieckiej nastąpił po przybyciu do miasta dwóch carskich pułków piechoty wraz z artylerią. W połowie stycznia 1906 r. Republika upadła.

Wojna w latach 1914 - 1918 przyniosła duże zniszczenia. Po odzyskaniu niepodległości luźno połączone z dominującym centrum starego miasta osiedla: Bolesławów, Karolinów, Filipów, Kuźnia, Folwark - Piaski, Romanów, kolonia Częstocice, Kolonia Zamłynie, Klimkiewiczów, Ludwików, Ostrówek połączono w jeden organizm miejski. Skupił on około 27 000 mieszkańców, w tym około 10 000 ludności żydowskiej.

W okresie międzywojennym Ostrowiec rozwijał się dzięki inwestycjom związanym z budową Centralnego Okręgu Przemysłowego. W 1924 r. miasto znacznie poszerzyło swoje granice i zostało wydzielone z powiatowego związku samorządowego powiatu opatowskiego. Na początku lat 20 - tych XX w. inż. Roman Feliński opracował pierwszą w historii Ostrowca koncepcję urbanistyczną miasta. Wybudowano szereg gmachów użyteczności publicznej: budynek poczty, ubezpieczalnię społeczną (kasę chorych), szkołę podstawową i seminarium nauczycielskie, założono Park Miejski, przebudowano kościół pw. św. Michała, w Klimkiewiczowie wzniesiono nowy kościół. W 1937 r. rozpoczęto budowę domu robotniczego (Zakładowego Domu Kultury Huty „Ostrowiec”). Działalność rozwinęły towarzystwa społeczno - kulturalne i amatorskie zespoły artystyczne. Działalność regionalną w aspiracjach naukowych prowadziło PTK, którego członkowie w 1926 r. założyli Muzeum Ziemi Opatowskiej.

Od 1937 r. miasto nosi współczesną nazwę Ostrowiec Świętokrzyski. Wcześniej, w latach 20 - tych i 30 - tych używana była nazwa Ostrowiec Kielecki, a na pocz. XX w. Ostrowiec nad Kamienną.

Wojska niemieckie zajęły Ostrowiec 8 września 1939 r., co zmusiło ludność do podjęcia walk o charakterze podziemnym i partyzanckim. W chwili wybuchu II wojny światowej Ostrowiec liczył około 30 tys. mieszkańców. Wprowadzono terror policyjny.



Rozpoczęto planową eksterminację ludności żydowskiej i polskiej. W 1943 r. Niemcy zlikwidowali getto żydowskie a ludność wywieźli do obozów zagłady. W latach 1939 - 1945 mieszkańcy Ostrowca i jego okolic prowadzili walkę z okupantem. Aktywnie działały AK i AL. Wydawano prasę podziemną, prowadzono tajne nauczanie, wykonywano akcje sabotażowe i dywersyjne, produkowano granaty, formowano polowe oddziały partyzanckie. Podczas II wojny światowej i okupacji niemieckiej 11 tysięcy Żydów ostrowieckich zostało wymordowanych. W Ostrowcu miały miejsce liczne publiczne egzekucje, założono tu także obozy przejściowe dla jeńców, obóz Służby Budowlanej, obóz pracy (1941 - 1943) i getto żydowskie (1943 - 1944). W latach 1940 - 1944 funkcję komisarza miasta (niem. Stadtkommissar) pełnił Bruno Motschall.

Dnia 16 stycznia 1945 r. Ostrowiec został wyzwolony spod okupacji hitlerowskiej. Przystąpiono do odbudowy zniszczonego w ok. 75% ostrowieckiego przemysłu. W oparciu o koncepcję R. Felińskiego inż. Józef Reński opracował plan zagospodarowania przestrzennego Ostrowca Świętokrzyskiego. W 1954 r. włączono w granice administracyjne miasta: dawne miasto Denków, Częstocice, Cukrownię, Kolonię Robotniczą, Zygmunówkę, Brezelię, Koszary, Gutwin, Dudy, Budy. Liczba mieszkańców osiągnęła 40000. W latach 70 - tych rozbudowano Hutę Ostrowiec - powstał zakład metalurgiczny. Rozwinięto wielorodzinne i indywidualne budownictwo mieszkaniowe. Powstały nowe dzielnice: Skarpa, Cukrownia, Kuźnia, Piaski, Słoneczne, Ostrówek, Ogrody, Pułanki, Rosochy, Stawki. Wybudowano wielooddziałowy szpital oraz przychodnie zakładowe i lecznictwa otwartego. Rozwinęła się sieć placówek handlowych i usługowych. Utworzono bazę dla szkolnictwa podstawowego, zawodowego, średniego, pomaturalnego. W mieście działały liczne placówki kulturalno - oświatowe, zakładowe i spółdzielcze. Od 1966 r. działalność prowadzi Muzeum Historyczno - Archeologiczne z oddziałem w Krzemionkach. Rozwijały się środowiska twórcze. Aktywnie pracowało PTTK. Powstało Miejskie Centrum Kultury. Działały kluby i związki sportowe. Urządzono miejsca wypoczynku. W 1979 r. oddano do użytku Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji. Liczba mieszkańców miasta w 1991 r. wynosiła 78,6 tys.

Ostrowiec w latach 1951 - 1975 stanowił powiat miejski w województwie kieleckim, od 1999 r. jest ośrodkiem powiatu ostrowieckiego (województwo świętokrzyskie).



#### 5.2.4. Krajobraz kulturowy

Synteza elementów przyrody i widocznych efektów działalności człowieka jest architekturą krajobrazu, czyli formą, która obok treści składa się na krajobraz kulturowy. Ochrona tego krajobrazu to pełna ochrona obiektu zabytkowego wraz jego otoczeniem i walorami przyrodniczymi, roślinnością i warunkami socjologicznymi. Polega ona na ochronie najcenniejszych obiektów, zespołów, obszarów i świadomym ich przekształcaniu w taki sposób, by tworząc nowe wartości, unikać deformacji istniejącego, historycznie ukształtowanego dziedzictwa. Chronić należy więc nie tylko obiekty architektury, kapliczki i figury przydrożne, również krajobraz ukształtowany ludzką ręką.

Widocznym świadectwem ludzkiej działalności są układy urbanistyczne tego obszaru:

- historyczny układ urbanistyczny śródmieście (centrum) - rynek z przyległymi ulicami, stanowiący typową lokalizację miasta z XVII - XX w.;
- historyczny układ urbanistyczny dawnego miasta Denkowa (centrum) z k. XVI w. - XX w. - rynek z przyległymi ulicami;
- historyczny układ urbanistyczny osiedla mieszkalnego przy dawnych zakładach ostrowieckich datowany na 1899 - 1925, obejmujący ulice: Klimkiewiczowska, Kościuszki, Moniuszki, Poniatowskiego, Sandomierska, Staszica, Świętokrzyska, Traugutta;
- historyczny układ urbanistyczny Kolonia robotnicza - osiedle domków jednorodzinnych przy ul. Kolonia Robotnicza, datowany na lata 1926 - 1931;
- układ urbanistyczny Częstocic - wykształcony pomiędzy XIV a XX w., na który składa się zespół pałacowo - parkowy z pałacem - obecnie Muzeum Historyczno - Archeologiczne, osada fabryczna z cukrownią i osiedlem z XIX i XX w. oraz dworek - dawna leśniczówka dóbr Klucza Ostrowieckiego.

Miasto Ostrowiec Świętokrzyski charakteryzuje także się dużym bogactwem obiektów sakralnych różnego typu, które wpisane są do rejestru zabytków. Są to przede wszystkim: zabytkowe kościoły i kaplice, cmentarze różnych wyznań, a także kapliczki wraz z figurami i krzyżami przydrożnymi. Na obszarze miasta można odnaleźć historyczne obiekty rzymsko - katolickie, żydowskie, co wpływa znacznie na atrakcyjność turystyczną omawianego terenu.

Dzisiejszy Ostrowiec zmienia swoje oblicze. Niegdyś był to znaczący ośrodek przemysłów: hutniczego, odzieżowego, spożywczego, obecnie ma szansę stać się aktywnym ośrodkiem turystycznym. Przemawia za tym niezwykle interesujące położenie geograficzno - komunikacyjne. Dobre warunki rekreacyjne.



W tej części przedstawiono kilka najbardziej charakterystycznych i najcenniejszych obiektów znajdujących się w Ostrowcu Świętokrzyskim:

- **Układ urbanistyczny śródmieście (centrum)**

Obszar starego miasta stanowi osadniczo jeden z najstarszych kwartałów miasta. Układ urbanistyczny starego miasta Ostrowca to typowy przykład lokalizacji miasta z XVII - XX w. - tworzy go czworoboczny rynek i ulice biorące początek z jego naroży. Obszar układu urbanistycznego śródmieście zawiera się pomiędzy ulicami:

- od płn. i płn. - zach. ul. Polną oraz ul. Mickiewicza;
- od zach. ul. Mickiewicza wraz z kompleksem MOSiR;
- od ptd. prawym brzegiem rzeki Kamiennej;
- od wsch. ul. Słowackiego, Kilińskiego, do ul. Furmańskiej, skarpą denkowską nad Targowiskiem Miejskim, wsch. ogrodzeniem cmentarza parafialnego wraz z drogą wzdłuż cmentarza do ul. Polnej.

Miasto posiadające w przeszłości przede wszystkim zabudowę drewnianą nie przetrwało próby czasu, zatem jest tu niewiele zabytków. Z budynków wartych uwagi wokół rynku są te mieszczące się w górnej części oraz XIX - wieczna kamienica secesyjna w zach. ścianie. Rynek stanowi dla mieszkańców nie tylko punkt spotkań i odpoczynku, ale również miejsce pamięci i zadumy. Znajduje się tu obelisk z 30 nazwiskami straconych ostrowczan w dniu 30 września 1942 r. W pięćdziesiątą rocznicę tragedii na rynku odsłonięto i poświęcono pomnik, a raczej symbol o kształcie metalowej pętli wychodzącej z brukowanego kopca. Atrakcją jest też niedawno powstała fontanna, która dodaje uroku temu miejscu.

Na terenie układu urbanistycznego znajdują się liczne obiekty zabytkowego, wpisane do rejestru zabytków oraz ujęte w gminnej ewidencji zabytków. Do szczególnie wartościowych należy zespół kościoła parafialnego pw. św. Michała Archanioła przy ul. Okólnej 19. Na terenie miasta znajdziemy dodatkowo kilka ciekawych obiektów niesakralnych, które zostały zaprojektowane przez znanych, miejscowych architektów - Władysława Hermana, Witolda Minkiewicza, Stefana Szyllera, Tadeusza Rekirowicza, są to między innymi budynki użyteczności publicznej, wille urzędnicze:

- Budynek poczty, Al. 3 Maja 12 - zaprojektowany w 1923 r. przez arch. Witold Minkiewicz, budowa trwała w latach 1925 - 1927, dwupiętrowy gmach poczty otwarto dnia 1.07.1927 r. Budynek wyróżnia się monumentalną kolumnadą w stylu palladiańskim. W podwórku znajdował się budynek gospodarczy i mieszkalny powstałe w tym samym czasie. Nad głównym wejściem umieszczony był Orzeł i data 1925 - 1927. Obiekt przez wiele lat był budynkiem reprezentacyjnym miasta. Poczta była również często wykorzystywana jako motyw ikonograficzny przy wydawaniu kart pocztowych (m.in. autorstwa T. Rekirowicza);
- Bank Pfeffera - obecnie Komenda Powiatowa Policji, ul. Al. 3 Maja 7, budynek zaprojektowany przez Stefana Szyllera w stylu eklektycznym na pocz. XX w.;
- Kino Etiuda, Miejskie Centrum Kultury (dawny Zakładowy Dom Kultury) Al. 3 Maja 6, budynek socjalistyczny zbudowany w latach 1937 - 1953 wg projektu Jerzego Wajdlinga. Projekt modernizowany był przez Tadeusza Rekirowicza;





- Pałacyk Rylla, ob. bank, Al. 3 Maja 13a, zbudowany w 1919 r. Wybudowany dla rodziny Ryllów ok. 1910 r. Po wojnie przez nich zamieszkały. Do 1977 r. w budynku mieściły się biura Ostrowieckich Zakładów Gastronomicznych, potem drukarnia;
- Zespół browaru Saskich, ob. Miejskie Centrum Kultury i Biuro Wystaw Artystycznych, ul. Siennieńska 54, zbudowany w 1906/ 1910 r., jest typowym przykładem dziewiętnastowiecznej architektury przemysłowej;
- willa Żakowskich, ul. Sienieńska 14, zbudowana w 1914 r., wg projektu Juliusza Żakowskiego, w stylu dworkowym, pierwsza siedziba powstałego w 1913 r. Oddziału PTK w Ostrowcu, obecnie jest to budynek mieszkalno - usługowy;
- Dworek inż. Straussa, ul. Sienieńska 37, powstały w ok. 1915 r.;
- willa Saskich, ul. Sienieńska 47, zbudowana w ok. 1915 r., wg projektu Władysława Hermana, obecnie Urząd Stanu Cywilnego.

- **Kolegiata św. Michała Archanioła przy ul. Okólnej 19**

Kolegiata św. Michała - kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła, został wzniesiony w 1614 r. Zniszczony podczas najazdu księcia Siedmiogrodu Franciszka Rakoczego i ponownie konsekrowany po odbudowie w 1672 r. W latach międzywojennych XX w. kościół rozbudowano i przebudowano w stylu neobarokowym, według projektu Stefana Szyllera. Stary korpus kościoła został całkowicie wtopiony w bryłę nowej świątyni.

Budowla trójnawowa, trójprzęsłowa, bazylikowy korpus poprzedzony czworoboczną wieżą od zach. Na mocy decyzji biskupa Wacława Świerżawskiego, 12 czerwca 2000 r. kościół został podniesiony do godności kolegiaty, przy której ustanowiono kapitułę. Kościół usytuowany w centralnej części miasta, na wzgórzu, między ulicami Okólną i kościelną, na płd. - wsch. od Placu Wolności, od pd. teren kościoła sąsiaduje z niską zabudową mieszkalną i parkingiem, od wsch. i płd. otacza go wysoka skarpa porośnięta zielni, od zach. wzdłuż muru biegnie pochyły pasaż handlowy łączący 2 poziomy miasta, od ptn. - wsch. prowadzi ku kościołowi z plebanii, położonej przy ul. Okólnej, wysokie schody, teren kościoła otoczony murem ceglany. W obrębie placu przykościelnego pomniki upamiętniające ważne wydarzenia i osoby:

- **Pomnik ks. Popiełuszki** - pomnik ma formę mogiły pokrytej granitową kostką, na której ułożono płytę z krzyżem. Pomnik odsłonięto 18 października 2009 r., w 25 rocznicę jego śmierci ks. Popiełuszki.
- **Obelisk** - jest to obelisk z pamiątkową tablicą, z treścią: „Pamięci członków Związku Strzeleckiego walczących, poległych, pomordowanych w obronie niepodległości ojczyzny w latach 1914 - 1918 i 1939 - 1945. W XV - lecie odrodzonego Związku Strzeleckiego Strzelcy OSW w Ostrowcu Świętokrzyskim. Strzelcy JS 2013. Ostrowiec Świętokrzyski 17.09.2006 r.” Odsłonięcie i poświęcenie tablicy odbyło się 17 września 2006 r.
- **Pomnik powstańców styczniowych** - jest to żeliwny krzyż na kamiennym postumencie stojący przy kościele św. Michała Archanioła, pochodzi z czasów powstania.





- **Pomnik Żołnierzom AK Ostrowca i Ziemi Opatowskiej** Okręgu „Jodła” pomordowanych i poległych w latach 1939 - 1956, za wolną Polskę. Jest to obelisk z pamiątkową tablicą z krzyżem z czerwonego kamienia.

- **Cmentarz żydowski (kirkut) przy ul. Sienkiewicza**

Wzmiankowany w 1657 r. Obecny - nowy cmentarz założony w 1734 r., zniszczony został przez Niemców w latach 1940 - 1944. Na płd. zboczu skarpy cmentarza znajduje się dąb szypułkowy (ok. 350 lat) - pomnik przyrody. Obecnie teren ten ma formę lapidarium, jest ogrodzony i zamknięty, a wejście do niego znajduje się od ul. Sienkiewicza. Klucz do bramy cmentarnej znajduje się w Urzędzie Miasta w Ostrowcu Świętokrzyskim. Z zachowanych nagrobków jedynie na 123 można odczytać datę śmierci. Najstarszy z nagrobków informuje o zgonie w 1850 r., a najmłodszy odnosi się do 1942 r.

- **Park Miejski im. marsz. J. Piłsudskiego**

Park położony jest pomiędzy ulicami A. Mickiewicza, H. Sienkiewicza i Aleją 3 Maja. Jego zach. granicę stanowi rzeka Kamienna. Powierzchnia parku wynosi około 20 ha. Park został założony w okresie międzywojennym - w 1926 r. na błoniach ostrowieckich, na wsch. od rzeki Kamiennej. Twórcą parku był Franciszek Szanior. Rozrastające się miasto otoczyło równomiernie teren parku powodując, że stał się on centralnym punktem miasta. Obecnie w parku można wyróżnić część starą, powstała w latach 20 - tych XX w. i część nową, która powstała w latach 60 i 70 - tych ubiegłego stulecia. Obecnie zarządcą parku jest Wydział Infrastruktury Komunalnej, Referat Gospodarki Komunalnej Urzędu Miasta, właścicielem jest gmina Ostrowiec Świętokrzyski oraz skarbnik państwa. Obecna funkcja parku miejskiego, to funkcja rekreacyjno - sportowa. Usytuowanie parku powoduje, że jest miejscem wypoczynku, imprez społecznych i artystycznych. Przez cały okres swojego istnienia park był pielęgnowany i modernizowany. W 2000 r. oraz w 2010 r. na terenie parku została przeprowadzona szczegółowa inwentaryzacja dendrologiczna, która wykazała, iż większość roślin charakteryzuje się dobrym stanem zdrowotnym. Ponadto park został zrewitalizowany w latach 2010 - 2011.

- **Osiedle Częstocice**

Obecnie Częstocice to osiedle samorządowe Ostrowca Świętokrzyskiego, położone w jego płd. - zach. części.

Pierwsze wzmianki o wsi Częstocice pochodzą z 2 poł. XIV w. W 1418 r. wieś była lokowana na prawie magdeburskim. Z 1425 r. pochodzi wzmianka o moście na Modłej, przez który przebiegał szlak handlowy z Szewny w kierunku lasów znajdujących się na drugim brzegu rzeki Kamiennej. W 1462 r. Częstocice zostały podzielone na dwie części przez braci Jana i Mikołaja. W 1496 r. jedną z nich kupił Jakub Szydłowiecki, w 1511 r. wykupił także drugą część. W 1504 r. było tu 8,5 łana ziemi, 2 zagrodników i karczma. W 1510 r. zapłacono podatek od młyna o trzech kołach wodnych. W latach 1530 - 1531 było tu 8 łanów, dwie karczmy oraz młyn o dwóch kołach wodnych. Poprzez małżeństwo Elżbiety Szydłowieckiej z Mikołajem Radziwiłłem Czarnym wieś przeszła na własność rodu Radziwiłłów. W 1578 r. wieś miała 14 kmieci na 7 łanach ziemi, 7 zagrodników z rolą, 4 komorników, rzemieślnika



i piekarza. Znajdowały się tu karczmy, młyn z jednym kołem wodnym oraz stępa. W 1589 r. Częstocice stały się własnością Mikołaja Tworowskiego. W 1606 r. kupił je książę Janusz Ostrogski. W 1618 r. było tu 12 kmieci, 20 zagrodników, kowal, tkacz oraz młyn o jednym kole. Znajdował się tu także folwark z drewnianym dworem. W 1723 r. w Częstocicach powstał browar. W 1787 r. Częstocice miały 348 mieszkańców, w tym 7 Żydów. W 1811 r. znajdowała się tu gorzelnia. W 1816 r. wzniesiono nowy murowany browar.

W XIX w. i na pocz. XX w. miejscowość była siedzibą gminy. Poza Częstocicami w jej skład wchodziły wsi: Barańszczyzna, Chmielów, Ciepelnia, Denków, Staw Denkowski, Henryków, Jędrzejowiec, Kaplica, Klimkiewiczów, Kurzacze, Kuźnia, Leśnictwo, Karczma Miłkowska, Mirkowiec, Mnichów, Murc, Mychów, Ostrówek, Paulinów, Piaski, Podszkodzie, Płaskowizna, Romanów, Rzeczeki, Sadłowizna, Szewna, Szwarszowice, Świrno, Użyce i Wodziradz.

W 1839 r. hrabia Henryk Łubieński zbudował w Częstocicach cukrownię. W 1869 r. zatrudniała ona 131 robotników. W 1827 r. wieś miała 56 domów i 382 mieszkańców.

W 1883 r. do Częstocic doprowadzono bocznice kolejową. W poł. XIX w. przy cukrowni rozwinęła się osada fabryczna, której początkiem był dom dla robotników przy ulicy Osadowej. Pod koniec XIX w. powstały stawy cukrownicze. Woda do stawów doprowadzana była z strugi Modły. W 1907 r. osada fabryczna składała się już z 18 domów, zamieszkiwanych przez 347 osób. W 1954 r. wieś została przyłączona do Ostrowca Świętokrzyskiego. W latach 1996 - 2001 przepływająca przez Częstocice struga Modła wylała powodując w dzielnicy znaczne straty materialne.

Wartościowe, zabytkowe obiekty na obszarze osiedla Częstocic:

- **zabudowania osiedla fabrycznego z przełomu XIX i XX w.** przy Cukrowni Częstocice;
- **pałac położonym w rozległym parku** wybudowany w eklektycznym stylu, w latach 70 - tych XIX w. dla hrabiego Zygmunta Wielopolskiego, w którym obecnie mieści się Muzeum Historyczno - Archeologiczne;
- **Muzeum Historyczno - Archeologiczne w Ostrowcu Świętokrzyskim**

Muzeum Historyczno - Archeologiczne zostało otwarte 3 grudnia 1966 r. Od 2001 r. muzeum wpisane do Państwowego Rejestru Muzeów MKiDN, co stanowi potwierdzenie wysokiego poziomu działalności merytorycznej, jak i unikatowości zbiorów. Muzeum kontynuuje tradycje ostrowieckiego muzealnictwa, którego początki związane są z istniejącym od 1926 do 1939 r. muzeum społecznym o charakterze krajoznawczym, zarządzanym przez ostrowiecki Oddział Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego. Muzeum PTK gromadziło głównie zbiory archeologiczne, pochodzące z odkrytego w 1922 r. zespołu neolitycznych kopalń krzemienia pasiastego w Krzemionkach.

W przebudowanych do celów wystawienniczych salach Pałacu Wielopolskich przygotowano sześć stałych wystaw dotyczących porcelany, etnografii, geologii i mineralogii oraz historii Ostrowca Świętokrzyskiego. Działalność muzeum koncentruje się na: archeologii, historii, sztuki i rzemiosła artystycznego, dziale naukowo - edukacyjnym, dziale promocji, archiwum i bibliotece oraz dziale Głównego Inwentaryzatora. Organizowane są



wystawy stałe, czasowe, przeprowadzane badania naukowe, lekcje muzealne, warsztaty, odczyty, konferencje oraz koncerty. Muzeum jest również wydawcą publikacji naukowych i katalogów wystaw. W swych zbiorach muzeum posiada blisko 5600 woluminów oraz 4200 eksponatów.

- **Osiedle hutnicze**

Obecnie osiedle samorządowe Ostrowca Świętokrzyskiego. Znajduje się na terenie dawnej osady fabrycznej Klimkiewiczów.

Pierwszy wielki piec wybudowany został w 1813 r. przez Jerzego Dobrzańskiego na Kuźni, nad rzeką Młynówką, obiekt ten jednak nie zachował się. W latach 1837 - 1839 wybudowana została w tym miejscu huta oraz osiedle przyfabryczne nazwane od nazwiska projektanta Klimkiewiczowem. Huta powstała nad kanałem wykopanym od Romanowa, gdzie znajdował się jaz do ujścia w Szewniance. Obok zakładu prowadził trakt pocztowy z Ostrowca do Opatowa (obecne ul. Traugutta i al. 3 Maja), który w 1841 r. połączony został z tzw. traktem fabrycznym łączącym Bzin z Zawichostem (obecna al. 3 Maja i ul. Sandomierska). W 1845 r. zakład i przylegająca do niego osada stały się własnością Banku Polskiego. Nowy etap w rozwoju zakładu wyznaczyło doprowadzenie do Ostrowca linii kolejowej z Bzina (dziś dzielnica Skarżyska). W 1883 r. Klimkiewiczów zajmował powierzchnię 40,3 ha. Osada miała wówczas 11 domów i 250 mieszkańców. W 1886 r. Założono Spółkę Akcyjną Wielkich Pieców i Zakładów Ostrowieckich, unowocześniając technologię opartą o koks i sprowadzane z Ukrainy bogate w żelazo rudy. Wybudowano nowe wielkie piece, piece martenowskie, walcownię oraz kuźnię i wydział obróbki mechanicznej.

W 1893 r. powstały dwupiętrowe kamienice fabryczne, a w 1894 r. szpital fabryczny, który do powstania kasy chorych na ul. Focha, był jedynym szpitalem w najbliższej okolicy. W 1903 r. Izabela Łempicka otworzyła w Klimkiewiczowie czytelnię i księgarnię. W 1907 r. osada miała już 27 domów i 825 mieszkańców.

Przed I wojną światową zakład w Klimkiewiczowie mógł pochwalić się drugą co do wielkości produkcją w Królestwie Polskim. Rozwój zahamowały zniszczenia wojenne. Wycofujący się Rosjanie wysadzili wielkie piece oraz wywieźli wiele maszyn i urządzeń. Reszty dopełniła rabunkowa gospodarka Austriaków. Powojenny rozwój hucie zapewniły zamówienia na wagony kolejowe. Uruchomiono również produkcję na potrzeby przemysłu zbrojeniowego.

W 1916 r. miała miejsce pierwsza próba przyłączenia Klimkiewiczowa do Ostrowca. Sprzeciwiły się temu wówczas władze spółki hutniczej. Dnia 29 maja 1921 r. powódź załała dzielnicę. Od 1924 r. Klimkiewiczów stał się dzielnicą Ostrowca.

Podczas II wojny światowej zakład przejął koncern Herman Goering Werke, wywożąc na przełomie lat 1944 - 1945 kilkaset wagonów materiałów i urządzeń. Po wojnie ostrowiecką hutę znacjonalizowano. W 1952 r. Hucie „Ostrowiec” nadano imię Marcelego Nowotki, a w 70 - tych latach wybudowano Nowy Zakład, dziś Celsa Huta „Ostrowiec”. Stary Zakład został w latach 90 - tych podzielony na spółki, z których większość ogłosiła upadłość.

Obecnie stara huta mogłaby stać się muzeum techniki, do którego chętnie zaglądaliby turyści przyjeżdżający do miasta i powiatu ostrowieckiego.



Wartościowe, zabytkowe obiekty na terenie osiedla hutniczego:

- **Kościół parafialny pw. Najświętszego Serca Jezusowego, tzw. hutniczy przy ul. Poniatowskiego 4**

Kościół wybudowany w 1932 r. Fundatorem budowy był Mieczysław Iwaszkiewicz, ówczesny dyrektor zakładów ostrowieckich. Kościół z drewna modrzewiowego zaprojektowany został w stylu zakopiańskim.

Obok kościoła usytuowana jest drewniana dzwonnica z 1939 r., na której obecnie znajdują się trzy dzwony oraz krzyż z 1881 r. poświęcony pracy górników ostrowieckich. W 1949 r. postawiono drewnianą plebanię.

- **pomnik poświęcony mieszkańcom Ostrowca pomordowanym przez NKWD w Katyniu i obozach jenieckich w Związku Radzieckim;**
- **dawny Hotel Fabryczny z XIX w., gdzie w czasie rewolucji 1905 r. znajdowała się siedziba władz Republiki Ostrowieckiej.**

- **Osiedle Denków**

Miasto Denków założył na gruntach wsi Denków Stanisław Michowski w 1564 r. Początkowo nosiło ono nazwę Wielki Michów. Prawa miejskie otrzymało na mocy przywileju wydanego 3 stycznia 1564 r. przez króla Zygmunta Augusta. Ten sam przywilej zezwalał na organizowanie w mieście dwóch jarmarków w roku i na cotygodniowy targ. W 1578 r. było tutaj 14 rzemieślników, 2 gorzelników oraz młyn. Od XVII w. miasto nazywane było Denkowem. Od tego czasu sąsiednia wieś nosi nazwę Denkówek. Denków był ośrodkiem garncarstwa i tkactwa. Mieszkańcy swoje wyroby spławiali Wisłą do Gdańska. W XVII w. miasto nabyli Siemianowscy, którzy ufundowali nowy kościół. Po nich Denków był kolejno własnością rodów Małachowskich i Kotkowskich. W 1743 r. pożar zniszczył część drewnianej zabudowy miasta. Jednak już w 1775 r. było tu 125 domów. Pod k. XVIII w. w mieście znajdował się młyn, browar, ratusz, a także dwie karczmy. W 1812 r. na Rynku powstała kaflarnia Józefa Petrowskiego. W 1827 r. było tu 114 domów i 625 mieszkańców. W 1840 r. nad Kamienną, Ignacy Kotkowski, dzierżawca dóbr bodzechowskich, wybudował 2 fryszerki. Wraz z 4 innymi i wielkim piecem w Bodzechowie tworzyły one kompleks hutniczy. W 1853 r. powstała wytwórnia kafla i fajansu Gabriela Weissa. W 1864 r. Denków miał 770 mieszkańców, w tym 91 Żydów. Znajdował się tu przykościelny szpital oraz austeria. W 1869 r. Denków utracił prawa miejskie. Mieszkańcy Denkowa sami zabiegali o tą decyzję, licząc na zmniejszenie podatków. Większość mieszkańców osady utrzymywała się w tym czasie z rolnictwa. W 1885 r. Denków miał 98 domów i 659 mieszkańców. W mieście wyrabiano kafle piecowe do kuchni angielskich oraz garnki. W 1903 r. powstała tu pierwsza szkoła publiczna. Od 1954 r. Denków jest osiedlem Ostrowca.



Wartościowe, zabytkowe obiekty na terenie osiedla Denkowa:

- **Kościół parafialny pw. św. Stanisława Biskupa przy ul. Szkolnej 23**

Pierwszy, drewniany kościół pw. św. Stanisława został ufundowany w 1581 r. przez Stanisława i Kaliksta Michowskich. W okresie reformacji na pocz. XVII w. z kościoła korzystali oprócz katolików także miejscowi kalwiniści. W 1633 r. miała miejsce rekoncylacja kościoła. Na pewien czas biskup krakowski Tomasz Oborski zmienił jego wezwanie na św. Trójcy - nietolerowanej przez protestantów. W 1691 r. świątynię rozebrano i rozpoczęto budowę nowego, murowanego kościoła w stylu barokowym. Budowę ukończono w 1702 r. Fundatorami byli Kacper Teodor i Anna Siemianowscy, dziedzice Bodzechowa. W 1741 r. miała miejsce konsekracja kościoła. W 1807 r. hrabia Jacek Małachowski ufundował dzwonnice oraz zakrystię. W 1904 r. kościół odnowiono. Budowla została też w tym czasie przedłużona i dobudowano do niej dwie boczne kaplice pw. Przemienienia Pańskiego oraz pw. Najświętszego Serca Jezusowego. W latach 90 - tych XX w. rozebrano drewnianą plebanię z XIX w. Świątynia ma obecnie kształt krzyża łacińskiego.

Na zewnętrznych ścianach prezbiterium kościoła znajdują się trzy figury: św. Floriana pośrodku z 1824 r., Matki Bożej Niepokalanego Poczęcia z 1865 r. po lewej oraz św. Stanisława po prawej. Przed wejściem do kościoła znajduje się krzyż nagrobny Magdaleny Rogojskiej. Na otaczającym kościół murze, przy jednym z wejść, umieszczona jest tablica epitafijna z 1714 r. z piaskowca ks. Stanisława Wielockiego. Obok kościoła usytuowana jest drewniana dzwonnica wybudowana w latach 1806 - 1807.

- **cmentarz parafialny z pocz. XIX w. z kaplicą rodziny Pietrzykowskich z 1880 r. i cmentarzem ofiar I i II wojny światowej, żołnierzy i partyzantów polskich i radzieckich przy ul. Denkowskiej;**
- **figurkę św. Floriana na Rynku Denkowskim z ciekawą inskrypcją na cokole;**
- **figurkę św. Jana Nepomucena z 1735 r., która znajduje się w kapliczce przy ul. Spółdzielczej 20.**



### 5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Zgodnie z art. 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (t. j. Dz. U. 2014 poz. 1446), formami ochrony zabytków są:

- wpis do rejestru zabytków;
- uznanie za pomnik historii;
- utworzenie parku kulturowego;
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Na obszarze miasta Ostrowca Świętokrzyskiego, funkcjonują jedynie dwie z ww. form, jest to wpis do rejestru zabytków oraz ustalenia ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

#### 5.3.1. Zabytki nieruchomości wpisane do rejestru zabytków

Na terenie miasta Ostrowca Świętokrzyskiego, znajduje się 11 zabytków nieruchomości, wpisanych do rejestru zabytków (Tabela nr 2). Są to jedne z najcenniejszych elementów krajobrazu kulturowego na terenie miasta. Obiekty te objęte są wszelkimi rygorami prawnymi wynikającymi z treści odpowiednich aktów prawnych, w tym przede wszystkim - rygorami ochrony konserwatorskiej wynikającymi z przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Wszelkie działania podejmowane przy tego typu obiektach wymagają pisemnego pozwolenia właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

**Tabela nr 2. Zabytki nieruchomości wpisane do rejestru zabytków w mieście Ostrowiec Świętokrzyski**

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	ADRES	OBIEKT/ ZESPÓŁ OBIEKTÓW	NR I DATA WPISU DO REJESTRU ZABYTEKÓW
1	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Denkowska, dz. nr 83	Kaplica rodziny Pietrzykowskich na cmentarzu parafialnym	A.272 z dnia 16.07.2009 r.
2	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Kuźnia 54	Kapliczka w zespole pałacyku myśliwskiego Wielopolskich	A.613/2 z dnia 21.08.1997 r.
3	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Kuźnia 54	Pałacyk myśliwski Wielopolskich, ob. hotel	A.613/1 z dnia 21.08.1997 r.
4	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Kuźnia 54	Park w zespole pałacyku myśliwskiego Wielopolskich	A.613/3 z dnia 21.08.1997 r.





5	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Okólna 19	Kościół paraf. pw. św. Michała Archanioła	A.304 z dnia 04.06.2009 r.
6	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Sienkiewicza, dz. nr 68	Cmentarz żydowski	A. 612 z dnia 23.04.1991 r.
7	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Szkolna 23	Dzwonnica w zespole kościoła paraf. pw. św. Stanisława Biskupa	A.616/2 z dnia 15.04.1967 r.
8	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Szkolna 23	Kościół paraf. pw. św. Stanisława Biskupa	A.616/1, decyzje z dnia 18.03.1957 r., 15.04.1967 r.
9	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Świętokrzyska 37	Pałac w zespole pałacowo - parkowym, ob. Muzeum Historyczno - Archeologiczne	A.614 z dnia 16.09.1975 r.
10	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Świętokrzyska 37	Park w zespole pałacowo - parkowym	A.614 z dnia 16.09.1975 r.
11	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Świętokrzyska 40	Dwór z ogrodem	A.615 z dnia 30.09.1988 r.

### 5.3.2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków

Zgodnie z art. 3. pkt. 1 i 3 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytek ruchomy, to rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będących dziełem człowieka lub związanych z jego działalnością, stanowiących świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Ze względu na bezpieczeństwo obiektów nie publikuje się szczegółowych danych na temat zabytków ruchomych. Na terenie miasta są to elementy wyposażenia kościoła parafialnego pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika, typograf z 1904 r. zainstalowany w Przedsiębiorstwie Usługowo - Produkcyjno - Handlowym „Drukarnia”, 4 maszyny stanowiące wyposażenie budynków kuźni i odlewni oraz 2 klatki walcownicze wraz z łącznikiem napędu - fragment walcarek w Walcowni Małej należące do dawnego Obszaru Przemysłowego Zakłady Ostrowieckie S. A.

Zabytki ruchome objęte są rygorami ochrony konserwatorskiej wynikającymi z przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, która zobowiązuje właściciela lub posiadacza zabytku ruchomego do:

- zapobiegania zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytku;
- przeciwdziałaniu kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi za granicę;
- zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o uszkodzeniu, zniszczeniu lub kradzieży, zagrożeniu, zmianie miejsca przechowania, zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku.





#### 5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Do obowiązków samorządu lokalnego należy ochrona zabytków, które znajdują się na terenie gminy. Zadania te precyzuje art. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (t. j. Dz. U. 2014 poz. 1446). Gminy mają dbać między innymi o: „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie” oraz zapobiegać „zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków”. Do obowiązków nałożonych przez ustawę na gminę należy: „uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”, czemu ma służyć gminna ewidencja zabytków.

Zakres gminnej ewidencji zabytków:

- zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- stanowiska archeologiczne;
- historyczne układy ruralistyczne wsi, historyczne układy urbanistyczne miasta;
- inne zabytki nieruchome wyznaczone przez prezydenta miasta (burmistrza, wójta) w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Informacje o zabytkach nieruchomych, które powinna zawierać karta adresowa, określa Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. 2011 nr 113 poz. 661).

Gminna ewidencja zabytków nie jest jedną z form ochrony zabytków wymienionych w art. 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (t. j. Dz. U. 2014 poz. 1446) oraz zgodnie z art. 21 jest podstawą do sporządzenia programów opieki nad zabytkami. Dodatkowo ustawa z dnia 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie innych ustaw (Dz. U. 2010 nr 75 poz. 474) istotnie wzmacnia rangę gminnej ewidencji zabytków poprzez między innymi obowiązek uzgadniania z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków projektów decyzji o WZIZT (Warunków Zabudowy i Zagospodarowanie Terenu) oraz projektów budowlanych dotyczących obiektów ujętych między innymi w gminnej ewidencji zabytków.

Spis obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków w mieście Ostrowiec Świętokrzyski, która została opracowana w 2014 r., przedstawia tabela poniżej - Tabela nr 3. Gminna ewidencja zabytków została przyjęta Zarządzeniem nr IV/67/2015 przez Prezydenta Miasta dnia 5 lutego 2015 r.



**Tabela nr 3. Obiekty wpisane do gminnej ewidencji zabytków w mieście Ostrowiec Świętokrzyski**

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	ADRES	NR DZIAŁKI (obręb.arkusz)	OBIEKT/ ZESPÓŁ OBIEKTÓW
1	Ostrowiec Świętokrzyski	Al. 3 Maja 3	dz. nr 15/2 (35.3)	Budynek mieszkalny, ob. budynek mieszkalno - usługowy
2	Ostrowiec Świętokrzyski	Al. 3 Maja 4	dz. nr 51 (37.2)	Budynek mieszkalny, ob. budynek usługowo - handlowy
3	Ostrowiec Świętokrzyski	Al. 3 Maja 5	dz. nr 16 (35.3)	Budynek mieszkalny, ob. budynek usługowo - handlowy
4	Ostrowiec Świętokrzyski	Al. 3 Maja 6	dz. nr 53 (37.2)	Budynek robotniczy, ob. kino Etiuda, Miejskie Centrum Kultury
5	Ostrowiec Świętokrzyski	Al. 3 Maja 7	dz. nr 18 (35.3)	Bank Pfeffera, ob. Komenda Powiatowa Policji
6	Ostrowiec Świętokrzyski	Al. 3 Maja 12	dz. nr 117 (37.3)	Ogrodzenie zespołu poczty
7	Ostrowiec Świętokrzyski	Al. 3 Maja 12	dz. nr 117 (37.3)	Poczta
8	Ostrowiec Świętokrzyski	Al. 3 Maja 13a	dz. nr 29/5, 29/10 (35.3)	Pałacyk Rylla, ob. bank
9	Ostrowiec Świętokrzyski	Al. 3 Maja 73	dz. nr 3/4 (45.1)	Kamienica „Dom Lipy”, budynek biurowy
10	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Browarna 14	dz. nr 168 (50.2)	Budynek mieszkalny
11	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Browarna 15	dz. nr 186 (50.2)	Budynek mieszkalny
12	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Czerwińskiego 2	dz. nr 3 (12.4)	Budynek mieszkalny
13	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Denkowska 24	dz. nr 55 (35.2)	Budynek mieszkalny
14	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Denkowska	dz. nr 83 (35.1)	Cmentarz ofiar II wojny światowej, żołnierzy i partyzantów polskich i radzieckich
15	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Denkowska	dz. nr 83 (35.1)	Cmentarz parafialny
16	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Denkowska	dz. nr 83 (35.1)	Kaplica rodziny Pietrzykowskich na cmentarzu parafialnym
17	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Focha 2	nr 28/10, 108 (35.4)	Oficyna w Zespole Kasy Chorych, ob. pogotowie ratunkowe, hospicjum
18	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Focha 5	dz. nr 28/4 (35.4)	Dom dyrektora huty, ob. budynek nieużytkowany
19	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Focha 5	dz. nr 28/6 (35.4)	Gmach główny w zespole Kasy Chorych, ob. Hospicjum im. Jana Pawła II
20	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Garncarska 17	dz. nr 246 (50.2)	Budynek mieszkalny



21	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Głogowskiego 5	dz. nr 18/3 (36.2)	Apteka, tzw. kamienica Głogowskiego, ob. Urząd Miasta
22	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Górzysta 2	dz. nr 82 (36.4)	Budynek mieszkalny, ob. budynek usługowo - handlowy
23	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Hżecka 12	dz. nr 87 (36.2)	Budynek mieszkalny
24	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Hżecka 26	dz. nr 66 (36.2)	Budynek mieszkalny, ob. budynek usługowo - handlowy
25	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Hżecka 36	dz. nr 53/9 (36.2)	Budynek mieszkalny
26	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Hżecka 42	dz. nr 61 (36.2)	Budynek mieszkalny
27	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Hżecka 46	dz. nr 105/8 (36.2)	Budynek mieszkalny, ob. budynek mieszkalno - usługowy
28	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Hżecka 47	dz. nr 50 i 49/2 (36.1)	Budynek mieszkalny, ob. Podstawowa Szkoła Muzyczna I Stopnia
29	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Kilińskiego 9	dz. nr 47/5 (35.3)	Budynek mieszkalny, ob. przychodnia lekarska
30	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Kilińskiego 13	dz. nr 57 (35.3)	Budynek mieszkalny, ob. budynek mieszkalno - usługowy
31	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Kolejowa 3	dz. nr 7/10 (44.1)	Budynek administracji huty, ob. Hotel i restauracja
32	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Kolejowa 10	dz. nr 1/36 (38.1)	Dworzec kolejowy
33	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Kościelna 34	dz. nr 99 (36.4)	Budynek mieszkalny, ob. budynek usługowo - handlowy
34	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Kościuszki 5	dz. nr 5/39 (45.3)	Dom robotniczy przy dawnych Zakładach Ostrowieckich, ob. budynek mieszkalny
35	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Kuźnia 12	dz. nr 40/1 (12.4)	Budynek mieszkalny
36	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Kuźnia 24	dz. nr 10/11 (12.3)	Willa
37	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Kuźnia 32,34,36, 38,40, 42,44,46,48	dz. nr 2/20, 240/3 (12.3)	Fińskie domki
38	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Kuźnia 54	dz. nr 4/8 (12.3)	Kapliczka w zespole pałacyku myśliwskiego Wielopolskich
39	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Kuźnia 54	dz. nr 4/8 (12.3)	Pałacyk myśliwski Wielopolskich, ob. hotel
40	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Kuźnia 54	dz. nr 4/2, 4/3, 4/5, 4/6, 4/7, 4/8 (12.3)	Park w zespole pałacyku myśliwskiego Wielopolskich
41	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Młyńska 1	dz. nr 49 (37.2)	Budynek mieszkalny, ob. budynek usługowo - handlowy



42	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Moniuszki 1,3,4,5,6	dz. nr 6/3, 6/4, 8/1, 8/3, 8/6 (46.2)	Domy urzędnicze przy dawnych Zakładach Ostrowieckich, ob. budynki mieszkalne
43	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Nowa 1	dz. nr 14/16 (36.4)	Budynek mieszkalny, ob. budynek usługowo - handlowy
44	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Okólna 16-18a	dz. nr 114 (36.4)	Budynek mieszkalny, ob. budynek usługowo - handlowy
45	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Okólna 18	dz. nr 115 (36.4)	Zachodnia część zespołu 3 domów, ob. budynek usługowo - handlowy
46	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Okólna 19	dz. nr 119 (36.4)	Cmentarz przykościelny w zespole kościoła paraf. pw. św. Michała Archanioła
47	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Okólna 19	dz. nr 119 (36.4)	Kościół paraf. pw. św. Michała Archanioła
48	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Okólna 19	dz. nr 119 (36.4)	Ogrodzenie z bramką w zespole kościoła paraf. pw. św. Michała Archanioła
49	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Okólna 19	dz. nr 3/5 i 3/7 (35.3)	Plebania w zespole kościoła paraf. pw. św. Michała Archanioła
50	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Osadowa 5	dz. nr 1/7 (41.6)	Budynki mieszkalne (dawne osiedle robotnicze przy cukrowni)
51	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Osadowa 6	dz. nr 1/6 (41.6)	Budynki mieszkalne (dawne osiedle robotnicze przy cukrowni)
52	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Osadowa 7	dz. nr 1/5 (41.6)	Budynki mieszkalne (dawne osiedle robotnicze przy cukrowni)
53	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Ostrowiecka 14	dz. nr 154 (32.2)	Budynek mieszkalny
54	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Ostrowiecka 20	dz. nr 151/4 (32.2)	Budynek mieszkalny
55	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Ostrowiecka	dz. nr 13 (33.4)	Cmentarz parafialny rzymsko - katolicki
56	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Ostrowiecka	dz. nr 13 (33.4)	Kaplica cmentarna na cmentarzu parafialnym rzymsko - katolicki
57	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Parkowa 4	dz. nr 38/6 (41.4)	Spichlerz dworski, ob. budynek mieszkalny
58	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Podstawie 22/22a/24	dz. nr 53/2, 55, 57 (33.5)	Budynek mieszkalny
59	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Polna 48	dz. nr 84/2 (17.5)	Budynek mieszkalny, ob. budynek mieszkalno - usługowy
60	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Polna 50	dz. nr 82 (17.5)	Budynek mieszkalny, ob. budynek mieszkalno - usługowy
61	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Poniatowskiego 1	dz. nr 4/1 (45.1)	Dom robotniczy przy dawnych Zakładach Ostrowieckich, ob. budynek mieszkalny



62	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Poniatowskiego 4	dz. nr 7 (45.1)	Dzwonnica w zespole kościoła paraf. pw. św. Najświętszego Serca Jezusowego, tzw. Hutniczego
63	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Poniatowskiego 4	dz. nr 7 (45.1)	Kościół paraf. pw. św. Najświętszego Serca Jezusowego, tzw. Hutniczego
64	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Poniatowskiego 4	dz. nr 7 (45.1)	Plebania w zespole kościoła paraf. pw. św. Najświętszego Serca Jezusowego, tzw. Hutniczego
65	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Poniatowskiego 5, 7	dz. nr 4/4, 4/6 (45.1)	Domy robotnicze przy dawnych Zakładach Ostrowieckich, ob. budynki mieszkalne
66	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Poniatowskiego 6, 10	dz. nr 8/5, 8/10 (45.1)	Domy robotnicze przy dawnych Zakładach Ostrowieckich, ob. budynek mieszkalny i budynek usługowo - handlowy
67	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Rosłońskiego 6-8	dz. nr 80/2, 80/3 (17.5)	Willa
68	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Rudzka 16	dz. nr 264/1 (50.2)	Budynek mieszkalny
69	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Rynek 22	dz. nr 75/3 (36.4)	Budynek mieszkalny, ob. budynek mieszkalno - usługowy
70	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Rynek 33,34,35	dz. nr 14/14, 14/19, 17 (36.4)	Budynek mieszkalny, ob. budynek mieszkalno - usługowy
71	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Rynek 48	dz. nr 32 (36.4)	Budynek mieszkalny, ob. budynek mieszkalno - usługowy
72	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Rynek 50	dz. nr 34/3, 34/4 (36.4)	Budynek mieszkalny, ob. budynek mieszkalno - usługowy
73	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Rynek Denkowski 7	dz. nr 216 (50.2)	Budynek mieszkalny
74	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Rynek Denkowski 9	dz. nr 170 (50.2)	Zajazd, ob. budynek mieszkalny
75	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Sandomierska 4	dz. nr 5/17 (45.3)	Hotel robotniczy przy dawnych Zakładach Ostrowieckich, ob. budynek usługowy
76	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Sandomierska 83a	dz. nr 3/3, 3/4 (45.2)	Spichlerz zbożowy (komorowy i podłogowy) dawnej Spółki Rolnej, ob. budynek usługowy
77	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Sandomierska 87	dz. nr 8/6 (45.2)	Budynek administracyjny dawnej Spółki Rolnej, ob. siedziba firmy Ampol
78	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Sandomierska 87	dz. nr 8/3 (45.2)	Młyn dawnej Spółki Rolnej, ob. budynek nieużytkowany
79	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Sienieńska 14	dz. nr 32/2 (36.2)	Dworek Żakowskich, budynek mieszkalno - usługowy



80	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Sienieńska 37	dz. nr 41 (36.2)	Dworek inż. Straussa
81	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Sienieńska 47	dz. nr 36 (36.2)	Dworek Stanisława Saskiego, ob. Urząd Stanu Cywilnego
82	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Sienieńska 54	dz. nr 3/7 (36.2)	Zespół browaru Saskich, ob. Miejskie Centrum Kultury i Biuro Wystaw Artystycznych
83	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Sienkiewicza 11	dz. nr 11 (36.4)	Budynek mieszkalny
84	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Sienkiewicza 67A	dz. nr 1/7 (12.3)	Seminarium Nauczycielskie, ob. III Liceum Ogólnokształcące im. Władysława Broniewskiego
85	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Sienkiewicza 70	dz. nr 31 (11.5)	Szkoła Powszechna, ob. Publiczna Szkoła Podstawowa nr 4
86	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Sienkiewicza	dz. nr 68 (36.1)	Cmentarz żydowski
87	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Składowa 9	dz. nr 72/2 (37.3)	Willa
88	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Słowackiego 22	dz. nr 55 (35.4)	Budynek mieszkalny
89	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Spółdzielcza 14	dz. nr 148/4 (50.2)	Budynek mieszkalny
90	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Spółdzielcza przy nr 20	dz. nr 33 (50.1)	Kapliczka św. Jana Nepomucena
91	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Staszica 1	dz. nr 2/3 (45.3)	Dom robotniczy przy dawnych Zakładach Ostrowieckich, ob. budynek mieszkalno - usługowy
92	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Staszica 3	dz. nr 2/4 (45.3)	Dom robotniczy przy dawnych Zakładach Ostrowieckich, ob. budynek mieszkalny
93	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Staszica 7	dz. nr 5/30 (45.3)	Dom robotniczy przy dawnych Zakładach Ostrowieckich, ob. budynek mieszkalny
94	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Szeroka 3	dz. nr 83 (36.2)	Zajazd pocztowy, ob. budynek mieszkalny
95	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Szkolna 23	dz. nr 96 (50.2)	Cmentarz przykościelny w zespole kościółka paraf. pw. św. Stanisława Biskupa
96	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Szkolna 23	dz. nr 96 (50.2)	Dzwonnica w zespole kościoła paraf. pw. św. Stanisława Biskupa
97	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Szkolna 23	dz. nr 96 (50.2)	Kościół paraf. pw. św. Stanisława Biskupa
98	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Szkolna 23	dz. nr 96 (50.2)	Ogrodzenie w zespole kościoła paraf. pw. św. Stanisława Biskupa
99	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Świętokrzyska 4	dz. nr 14 (44.1)	Dom robotniczy przy dawnych Zakładach Ostrowieckich, ob. budynek mieszkalny



100	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Świętokrzyska 6-6a	dz. nr 7/52, 7/53 (44.1)	Laboratorium Zakładów Ostrowieckich i szpital dla pracowników, ob. Centrum Tradycji Hutnictwa
101	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Świętokrzyska 8	dz. nr 15/1 (44.1)	Dom robotniczy przy dawnych Zakładach Ostrowieckich, ob. budynek mieszkalny
102	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Świętokrzyska 24	dz. nr 3/21 (43.4)	Budynek mieszkalny na dawnym osiedlu robotniczym przy Cukrowni
103	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Świętokrzyska 26	dz. nr 3/19 (43.4)	Budynek mieszkalny na dawnym osiedlu robotniczym przy Cukrowni
104	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Świętokrzyska 27	dz. nr 1/15 (41.5)	Budynek dyrekcji w Zespole dawnej Cukrowni Częstocice, ob. budynek biurowy
105	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Świętokrzyska 27	dz. nr 1/20 (41.5)	Budynek magazynowy nr 3 w Zespole dawnej Cukrowni Częstocice, tzw. kościółek
106	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Świętokrzyska 27	dz. nr 1/5, 1/14, 1/15, 1/16 (41.5)	Budynki produkcyjne w Zespole dawnej Cukrowni Częstocice
107	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Świętokrzyska 30	dz. nr 3/7 (43.4)	Dom administratora przy dawnej cukrowni, tzw. dyrektorówka, ob. budynek mieszkalny
108	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Świętokrzyska 30	dz. nr 3/16, 3/30 (43.4)	Park przy domu administratora, tzw. ogród spacerowy
109	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Świętokrzyska 37	dz. nr 24/2 (41.4)	Pałac w zespole pałacowo - parkowym, ob. Muzeum Historyczno - Archeologiczne
110	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Świętokrzyska 37	dz. nr 24/1, 24/2 (41.4)	Park w zespole pałacowo - parkowym
111	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Świętokrzyska 40	dz. nr 7/5, 7/7 (40.3)	Dwór z ogrodem
112	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Świętokrzyska	dz. nr 1/12(43.3), 1/14 (41.6)	Pozostałości układu wodnego w Zespole dawnej Cukrowni
113	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Świętokrzyska, ul. Osadowa		Zespół Cukrowni Częstocice
114	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Traugutta 2	dz. nr 7/2 (44.1)	Budynek dawnej dyrekcji Zakładów Ostrowieckich, ob. bank
115	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Traugutta 6	dz. nr 9/2 (44.1)	Dom robotniczy przy dawnych Zakładach Ostrowieckich, ob. budynek mieszkalny





116	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Traugutta 11	dz. nr 3/8 (46.2)	Budynek mieszkalny
117	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Traugutta 12	dz. nr 9/4 (44.1)	Dom robotniczy przy dawnych Zakładach Ostrowieckich, ob. budynek mieszkalny
118	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Traugutta 13	dz. nr 3/3 (46.2)	Budynek mieszkalny, ob. budynek mieszkalno - usługowy
119	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Traugutta	dz. nr 2/7 (45.3)	Park, tzw. park fabryczny
120	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Wałowa 33	dz. nr 79/1 (37.3)	Budynek mieszkalny
121	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Wardyńskiego 17	dz. nr 3/4, 96/1 (36.2)	Młyn motorowy
122	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Wardyńskiego 26	dz. nr 43/1 (35.1)	Dom Saskich, ob. Miejska Biblioteka Publiczna
123	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Wardyńskiego 30	dz. nr 42/1 (35.1)	Budynek mieszkalny
124	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Widok 3	dz. nr 33 (12.4)	Budynek mieszkalny
125	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Widok 4	dz. nr 25/1 (12.4)	Willa
126	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Żeromskiego 20	dz. nr 92 (12.2)	Willa
127	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Żeromskiego 46	dz. nr 34 (13.5)	Budynek mieszkalny
<b>OBIEKTY ZAKŁAD OSTROWIECKI, d. Klimkiewiczowskie:</b>				
128	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Aleja Solidarności, ul. Centralnego Okręgu Przemysłowego, ul. Kolejowa, ul. Stanisława Brody	(44.1)	Zespół Zakładów Ostrowieckich
129	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Aleja Solidarności 12	dz. nr 6/10 (44.1)	Hala dawnej walcowni dużej wraz z zespołem urządzeń ciągu technologicznego
130	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Centralnego Okręgu Przemysłowego	(44.1)	Relikty pierwotnego układu torowisk
131	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Centralnego Okręgu Przemysłowego	dz. nr 4/100, 4/102, 3/2, 4/35, 4/166 (44.1)	Relikty dawnego układu hydroenergetycznego
132	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Centralnego Okręgu Przemysłowego 28	dz. nr 4/141 (44.1)	Hala resorowni wraz z parkiem maszynowym
133	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Centralnego Okręgu Przemysłowego 16	dz. nr 4/154, 4/155 (44.1)	Budynek montowni wagonów i kuźnia
134	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Centralnego Okręgu Przemysłowego 26	dz. nr 6/8 (44.1)	Hala dawnej walcowni średniej i małej wraz z parkiem maszynowym
135	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Centralnego Okręgu Przemysłowego 26	dz. nr 6/8, 6/10, 7/90 (44.1)	Kominy fabryczne



136	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Kolejowa 7	dz. nr 4/6, 4/7 (44.1)	Budynek śrubiarni
137	Ostrowiec Świętokrzyski	ul. Stanisława Brody	dz. nr 16/23 (44.1)	Budynek wydziału mechanicznego
<b>UKŁADY URBANISTYCZNE</b>				
138	Ostrowiec Świętokrzyski	Układ urbanistyczny śródmieście (centrum)		
139	Ostrowiec Świętokrzyski	Układ urbanistyczny osiedla mieszkalnego przy dawnych zakładach ostrowieckich, ul. Klimkiewiczowska, Kościuszki, Moniuszki, Poniatowskiego, Sandomierska, Staszica, Świętokrzyska, Traugutta		
140	Ostrowiec Świętokrzyski	Układ urbanistyczny Kolonia Robotnicza - osiedle domków jednorodzinnych, ul. Kolonia Robotnicza		
141	Ostrowiec Świętokrzyski	Układ urbanistyczny Denków (centrum)		

## 5.5. Zabytki archeologiczne

Środowisko kulturowe Ostrowca Świętokrzyskiego zawiera zewidencjonowane stanowiska archeologiczne datowane od epoki pradziejów do epoki nowożytnej. Zewidencjonowano je w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski: 83-70, 84-70. Ewidencja stanowisk archeologicznych nie jest zbiorem zamkniętym i nie można wykluczyć, że w wyniku dalszej weryfikacji lub prowadzonych prac ziemnych uda się zidentyfikować nowe ślady osadnicze.

W celu ochrony stanowisk archeologicznych i nawarstwień kulturowych podczas inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, ważne jest określenie zasad ochrony zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków, lub przeznaczonych do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków, w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz respektowanie przez inwestorów zapisów dotyczących ochrony zabytków archeologicznych w opiniach i decyzjach właściwego miejscowo konserwatora zabytków.

Na terenie miasta Ostrowca Świętokrzyskiego znajduje się 54 zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych, ujętych w gminnej ewidencji zabytków. Wykaz stanowisk przedstawia tabela poniżej (Tabela nr 4).

**Tabela nr 4. Stanowiska archeologiczne na terenie miasta Ostrowca Świętokrzyskiego**

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	NR OBSZARU AZP	NR STANOWISKA W MIEJSCOWOŚCI/ NA OBSZARZE
1	Ostrowiec Świętokrzyski	83-70	3/10
2	Ostrowiec Świętokrzyski	83-70	5/11
3	Ostrowiec Świętokrzyski	83-70	7/12
4	Ostrowiec Świętokrzyski	83-70	8/13
5	Ostrowiec Świętokrzyski	83-70	12/14
6	Ostrowiec Świętokrzyski	83-70	13/15
7	Ostrowiec Świętokrzyski	83-70	20/16
8	Ostrowiec Świętokrzyski	83-70	21/17
9	Ostrowiec Świętokrzyski	83-70	22/18
10	Ostrowiec Świętokrzyski	83-70	23/19
11	Ostrowiec Świętokrzyski	83-70	24/20
12	Ostrowiec Świętokrzyski	83-70	25/21
13	Ostrowiec Świętokrzyski	83-70	26/22
14	Ostrowiec Świętokrzyski	83-70	27/23
15	Ostrowiec Świętokrzyski	84-70	1/1
16	Ostrowiec Świętokrzyski	84-70	2/2
17	Ostrowiec Świętokrzyski	84-70	4/3
18	Ostrowiec Świętokrzyski	84-70	6/4
19	Ostrowiec Świętokrzyski	84-70	9/5
20	Ostrowiec Świętokrzyski	84-70	10/6
21	Ostrowiec Świętokrzyski	84-70	11/7
22	Ostrowiec Świętokrzyski	84-70	14/8
23	Ostrowiec Świętokrzyski	84-70	15/9



<b>24</b>	Ostrowiec Świętokrzyski	84-70	16/10
<b>25</b>	Ostrowiec Świętokrzyski	84-70	17/11
<b>26</b>	Ostrowiec Świętokrzyski	84-70	18/12
<b>27</b>	Ostrowiec Świętokrzyski	84-70	19/13
<b>28</b>	Ostrowiec Świętokrzyski	84-70	28/14
<b>29</b>	Ostrowiec Świętokrzyski	84-70	29/15
<b>30</b>	Ostrowiec Świętokrzyski	84-70	30/16
<b>31</b>	Ostrowiec Świętokrzyski	84-70	31/17
<b>32</b>	Ostrowiec Świętokrzyski	84-70	32/18
<b>33</b>	Ostrowiec Świętokrzyski	84-70	33/19
<b>34</b>	Ostrowiec Świętokrzyski	84-70	34/20
<b>35</b>	Ostrowiec Świętokrzyski	84-70	35/21
<b>36</b>	Ostrowiec Świętokrzyski	84-70	36/22
<b>37</b>	Ostrowiec Świętokrzyski	84-70	37/23
<b>38</b>	Ostrowiec Świętokrzyski	84-70	38/24
<b>39</b>	Ostrowiec Świętokrzyski	84-70	39/25
<b>40</b>	Ostrowiec Świętokrzyski	84-70	40/26
<b>41</b>	Ostrowiec Świętokrzyski	84-70	41/27
<b>42</b>	Ostrowiec Świętokrzyski	84-70	42/28
<b>43</b>	Ostrowiec Świętokrzyski	84-70	43/29
<b>44</b>	Ostrowiec Świętokrzyski	84-70	44/30
<b>45</b>	Ostrowiec Świętokrzyski	84-70	45/31
<b>46</b>	Ostrowiec Świętokrzyski	84-70	46/32
<b>47</b>	Ostrowiec Świętokrzyski	84-70	47/33



48	Ostrowiec Świętokrzyski	84-70	48/34
49	Ostrowiec Świętokrzyski	84-70	49/35
50	Ostrowiec Świętokrzyski	84-70	50/36
51	Ostrowiec Świętokrzyski	84-70	51/37
52	Ostrowiec Świętokrzyski	84-70	52/38
53	Ostrowiec Świętokrzyski	84-70	53/39
54	Ostrowiec Świętokrzyski	84-70	54/40

## 6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego miasta. Analiza szans i zagrożeń

Analiza SWOT stanowi jedną z najpopularniejszych technik analitycznych, pozwalających na porządkowanie informacji oraz diagnozowanie sytuacji wspólnoty samorządowej w konkretnym aspekcie. Stanowi użyteczną pomoc przy dokonywaniu oceny zasobów i otoczenia danej jednostki samorządu terytorialnego, ułatwia też identyfikację problemów i określenie priorytetów rozwoju. Jej nazwa to skrót od pierwszych liter angielskich słów, stanowiących jednocześnie pola przyporządkowania czynników, mogących mieć wpływ na powodzenie planu strategicznego - silne strony, słabe strony, szanse i zagrożenia.

- S - STRENGTHS, czyli silne strony,
- W - WEAKNESSES, czyli słabe strony,
- O - OPPORTUNITIES, czyli okazje,
- T - THREATS, czyli zagrożenia.

Czynniki rozwoju podzielić można - ze względu na ich pochodzenie - na wewnętrzne, na które społeczność lokalna ma wpływ (silne i słabe strony), oraz na czynniki zewnętrzne - umiejscowione w bliższym i dalszym otoczeniu jednostki (szanse i zagrożenia), na które społeczność lokalna nie ma bezpośredniego wpływu. Jednocześnie czynniki te można podzielić według kryterium charakteru wpływu na społeczność lokalną, dzięki czemu wyróżnić można czynniki: pozytywne, czyli atuty i szanse, oraz negatywne, czyli słabości i zagrożenia.

Poniżej przedstawione zostały wyniki analizy SWOT (Tabela nr 5), skoncentrowanej wokół problematyki zarządzania zasobem dziedzictwa kulturowego w Ostrowcu Świętokrzyskim. Oznacza to, że obok zagadnień związanych z ochroną i opieką nad zabytkami, uwzględniono także inne czynniki, które wynikają z wielości i różnorodności elementów składających się na dziedzictwo kulturowe. W tabeli znalazły się silne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia dotyczące zasobu zabytkowego, warunków dla realizacji



działań w zakresie inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac budowlanych w odniesieniu do nieruchomości zabytkowych, jak również upowszechniania i promowania dziedzictwa materialnego i niematerialnego dla rozwoju miasta. Analiza nawiązuje w ten sposób do fundamentalnego założenia względem niniejszego Programu - konieczności przemodelowania systemu ochrony zabytków w efektywny system ochrony dziedzictwa. Dziedzictwo Ostrowca Świętokrzyskiego tworzy bowiem jego kilkusetletnia historia, manifestująca się zarówno w bogactwie zasobu zabytkowego, jak również w tradycji i kulturze, tworząc niepowtarzalny klimat miasta.

**Tabela nr 5. Analiza SWOT**

<p style="text-align: center;"><b>SILNE STRONY</b></p> <p style="text-align: center;">MIASTO OSTROWIEC ŚWIĘTOKRZYSKI</p>	<p style="text-align: center;"><b>SŁABE STRONY</b></p> <p style="text-align: center;">MIASTO OSTROWIEC ŚWIĘTOKRZYSKI</p>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• bogactwo kulturowe - duża liczba zabytków o wysokich walorach historycznych i kulturowych;</li> <li>• zachowane obiekty sakralne o wysokiej wartości kulturowej;</li> <li>• zaktualizowana gminna ewidencja zabytków;</li> <li>• wyznaczone strefy ochrony konserwatorskiej;</li> <li>• opracowane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego miasta uwzględniające ochronę dziedzictwa kulturowego;</li> <li>• bogata i ciekawa historia miasta;</li> <li>• silne poczucie tożsamości lokalnej mieszkańców;</li> <li>• zachowane obiekty obszaru przemysłowego dawnych Zakładów Ostrowieckich usytuowane na terenie miasta;</li> <li>• funkcjonujące Muzeum Historyczno - Archeologiczne w Częstocicach oraz Miejskie Centrum Kultury wraz z Biurem Wystaw Artystycznych przy ul. Sienieńskiej 54;</li> <li>• działanie organizacji pozarządowych o charakterze kulturalnym: Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Ostrowieckiej, Towarzystwo Przyjaciół Denkowa,</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• brak popularyzacji wiedzy o wartości chronionych obiektów oraz idei ochrony zabytków;</li> <li>• niewystarczający stan zabezpieczenia obiektów zabytkowych i postępujący proces ich niszczenia;</li> <li>• stosunkowo niewielka dbałość o obiekty wpisane do gminnej ewidencji zabytków;</li> <li>• niewystarczające środki finansowe w budżecie gminy na wsparcie działań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego.</li> <li>• brak zabezpieczeń antywłamaniowych i przeciwpożarowych w wielu obiektach zabytkowych;</li> <li>• samowole budowlane oraz niewłaściwie prowadzone remonty obiektów zabytkowych, powodujące utratę walorów zabytkowych;</li> <li>• mieszana struktura własnościowa, utrudniająca porozumienie w sprawie remontów.</li> </ul>



<p>Stowarzyszenie „Witulini” im. Witolda Gombrowicza, Stowarzyszenie Społeczne Szkół i Ognisk Artystycznych;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• bogata oferta kulturalna i turystyczna;</li> <li>• dogodne położenie komunikacyjne;</li> <li>• otwartość i przychylność władz samorządowych;</li> <li>• akcentowanie rozwoju turystyki z wykorzystaniem dziedzictwa kulturowego w dokumentach strategicznych miasta.</li> </ul>	
---	--

<p style="text-align: center;"><b>SZANSE</b></p> <p style="text-align: center;">MIASTO OSTROWIEC ŚWIĘTOKRZYSKI</p>	<p style="text-align: center;"><b>ZAGROŻENIA</b></p> <p style="text-align: center;">MIASTO OSTROWIEC ŚWIĘTOKRZYSKI</p>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• rozwój współpracy między władzami miasta Ostrowca Świętokrzyskiego i władzami powiatu ostrowieckiego;</li> <li>• pojawienie się funduszy pomocowych wspomagających inwestycje miejskie;</li> <li>• możliwość wsparcia finansowego z różnych źródeł, w tym ze środków Unii Europejskiej;</li> <li>• podniesienie poziomu życia ludzi;</li> <li>• wykorzystanie walorów zasobów kulturowych dla rozwoju turystyki;</li> <li>• wzrost świadomości w widzeniu obiektu zabytkowego jako miejsca do życia i jako lokowanie kapitału;</li> <li>• kreowanie nowych obszarów i produktów turystycznych w oparciu o atrakcyjny sposób zagospodarowania obiektów zabytkowych;</li> <li>• tworzenie nowych projektów i produktów turystycznych w oparciu o istniejące zasoby;</li> <li>• oznakowanie tras turystycznych pod kątem zabytków i atrakcji turystycznych;</li> <li>• poprawa dostępności do zabytków przez wprowadzanie nowoczesnych, bazujących na technologiach</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• sąsiedztwo atrakcyjnego ośrodka - Kielc (miejsce pracy, nauki, ośrodki kulturalne) i związana z tym ucieczka młodych, przedsiębiorczych ludzi;</li> <li>• brak jasnych i przejrzystych przepisów regulujących działania przy obiektach zabytkowych niewpisanych do rejestru zabytków;</li> <li>• wprowadzanie nowej zabudowy np. nienawiązującej do historycznej architektury, niezgodnej z lokalnymi tradycjami lub umieszczanie reklam zaburzających walory zabytków;</li> <li>• wzrost zanieczyszczenia środowiska naturalnego, w tym: powietrza, wód, zwiększenie hałasu oraz wzrastająca liczba odpadów;</li> <li>• jednowymiarowe postrzeganie zasobów dziedzictwa kulturowego: wyłącznie poprzez pryzmat ich gospodarczego wykorzystania lub przeciwnie - jedynie jako zasobu historycznego;</li> <li>• pogarszający się stan techniczny obiektów zabytkowych na terenie miasta;</li> <li>• niedostatek środków finansowych na</li> </ul>





<p>internetowych systemów informacji turystycznej;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• rosnąca rola samorządu włączającego się w sferę ochrony dziedzictwa;</li> <li>• programy edukacyjne, promocyjne, restrukturyzacyjne, prewencyjne i modernizacyjne realizowane na terenie miasta przez powiat, organy administracji wojewódzkiej i państwowej;</li> <li>• systematyczne opracowywanie aktualizacji dokumentów na poziomie miasta;</li> <li>• komplementarność z Programem opieki nad zabytkami dla województwa świętokrzyskiego.</li> </ul>	<p>infrastrukturę;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• niska świadomość mieszkańców miasta w temacie skarbów kultury, dziedzictwa i tradycji charakteryzujących miasto;</li> <li>• zagrożenia związane z działalnością inwestycyjną;</li> <li>• zagrożenia powodujące zmiany w układzie kompozycyjnym miasta;</li> <li>• bardzo wysokie koszty remontów obiektów zabytkowych.</li> <li>• niedocenywanie znaczenia wartości zabytków dla tożsamości i ciągłości kulturowej miasta.</li> </ul>
--	---

## 7. Założenia programowe

Gminny program opieki nad zabytkami miasta Ostrowca Świętokrzyskiego służy ochronie i wykorzystaniu lokalnych zasobów dziedzictwa kulturowego, w różnych dziedzinach życia społecznego. Realizacja wyznaczonych celów, wymaga przede wszystkim zmiany w świadomości, szczególnie w obszarze odpowiedzialności jednostki samorządu terytorialnego, podmiotów, instytucji i sfer funkcjonalnych, które odpowiadają za ochronę środowiska kulturowego i naturalnego, za ład i zagospodarowanie przestrzenne, a także wyznaczone kierunki rozwoju miasta. Ważne jest także, aby właściciele zabytkowych obiektów, zmienili swoje podejście, przyczyniając się w ten sposób do poprawy stanu zachowania wszelkich dóbr środowiska kulturowego i naturalnego.

Na podstawie przeprowadzonej oceny stanu dziedzictwa kulturowego miasta, oceny opracowań strategicznych dotyczących rozwoju społeczno - gospodarczego oraz ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta zostały opracowane dwa priorytety, do których realizacji wyznaczono kierunki działania wraz z zadaniami (Tabela nr 6 i 7). Czynności te osiągnięte zostaną w perspektywie długofalowej, wieloletniej, których ostatecznym rezultatem będzie przywrócenie zabytkom gminy właściwych im walorów historycznych i estetycznych.



Tabela nr 6. Kierunki i zadania w ramach Priorytetu nr I.

<b>PRIORYTET I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego, jako element rozwoju gospodarczo - społecznego miasta Ostrowca Świętokrzyskiego.</b>	
<b>KIERUNKI DZIAŁAŃ</b>	<b>ZADANIA</b>
<b>1. Podjęcie działań mających na celu podniesienie atrakcyjności krajobrazu kulturowego miasta na potrzeby edukacyjne, społeczne i turystyczne.</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• promowanie istniejących wartości krajobrazowych miasta oraz atrakcyjnych przestrzeni widokowych, w tym ochrona historycznego tła krajobrazowego;</li> <li>• prowadzenie bieżących prac porządkowych przy zabytkowych zespołach zieleni oraz cmentarzy;</li> <li>• poprawa dostępności do poszczególnych obiektów zabytkowych poprzez udostępnienie obiektów dla zwiedzających w ścisłej współpracy z właścicielami obiektów (parafiami);</li> <li>• współpraca z organizacjami turystycznymi (Tabela nr 1) w zakresie ustalenia potrzeb rozwoju bazy turystycznej i propagowania walorów miasta oraz rozwinięcia informacji turystycznej w miejscach najliczniej uczęszczanych przez turystów;</li> <li>• określenie zasad dotyczących umieszczania szyldów i reklam na obiektach zabytkowych, ujętych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków;</li> <li>• współpraca z Muzeum Historyczno - Archeologiczne w Częstocicach oraz Miejskim Centrum Kultury w dziedzinie popularyzacji zabytków i dóbr kultury.</li> </ul>
<b>2. Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego.</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• egzekwowanie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego;</li> <li>• w momencie przyjmowania nowych planów, strategii dbałość o włączanie zagadnień z ochrony dziedzictwa kulturowego do treści tych dokumentów;</li> <li>• ochrona dziedzictwa archeologicznego w ścisłym połączeniu z ochroną środowiska</li> </ul>



	<p>kulturowego i przyrodniczego.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>•</li> </ul>
<p><b>3. Rozszerzenie zasobów prawnych form ochrony zabytków miasta Ostrowca Świętokrzyskiego.</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• bieżąca aktualizacja i weryfikacja obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków w uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków;</li> <li>• inwentaryzacja obiektów małej architektury, jako świadectwa kulturalnej przeszłości regionu (krzyże, kapliczki przydrożne, miejsca pamięci) oraz wpisanie najcenniejszych z nich do gminnej ewidencji zabytków w uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków;</li> <li>• uwzględnianie ochrony zabytków przy planowaniu budżetu miasta;</li> <li>• uregulowanie praw własnościowych działek w celu umożliwienia realizacji planu zagospodarowania terenów zabytkowych;</li> <li>• uwzględnienie postulatów ochrony dziedzictwa kulturowego i walorów przyrodniczych w treści dokumentów planistycznych, między innymi przy zmianie istniejących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;</li> <li>• bieżące zbieranie informacji, od właścicieli obiektów wpisanych do rejestru zabytków, dotyczących przeprowadzonych remontów.</li> </ul>
<p><b>4. Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• utrzymanie obiektów zabytkowych we właściwym stanie technicznym i estetycznym oraz prowadzenie prac remontowo - konserwatorskich przy obiektach zabytkowych, stanowiących własność miasta;</li> <li>• zmiany zagospodarowania przestrzennego, realizację inwestycji, będących własnością miasta, przy bezwzględnym przestrzeganiu ustawowego wymogu uzyskiwania konserwatorskiego pozwolenia na prowadzenie prac w budynkach objętych ochroną, na podstawie wpisu do rejestru zabytków, indywidualnego lub zespołowego;</li> <li>• uwzględnienie zabytkowej zieleni miejskiej w planach rewaloryzacji miasta;</li> <li>• zapoznanie właścicieli i dysponentów obiektów</li> </ul>



	<p>zabytkowych z możliwościami korzystania z programowych funduszy Wspólnoty Europejskiej. Dysponowanie aktualnymi informacjami o możliwościach starania się o środki pozabudżetowe na dofinansowanie prac konserwatorskich przy obiektach zabytkowych;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• prowadzenie okresowych kontroli stanu zachowania obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków stanowiących własność miasta, w celu wytypowania najbardziej zagrożonych, wymagających niezbędnych remontów, na tej podstawie opracowanie planu remontów;</li> <li>• rewaloryzacja obszarów i obiektów zabytkowych przemysłowych z możliwością ich adaptacji do nowych funkcji;</li> <li>• zabezpieczenie obiektów zabytkowych przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą;</li> <li>• stały monitoring oraz aplikowanie o środki z programów wspierających rewitalizację obiektów zabytkowych oraz ochronę dziedzictwa kulturowego.</li> </ul>
<p><b>5. Podejmowanie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• doradztwo w przygotowywaniu wniosków o dofinansowanie;</li> <li>• współpraca z właściwymi urzędami, instytucjami oraz podległymi jednostkami organizacyjnymi w zakresie prowadzenia bieżących prac pielęgnacyjnych, porządkowych i zabezpieczających na terenach objętych ochroną.</li> </ul>



Tabela nr 7. Kierunki i zadania w ramach Priorytetu nr II.

<b>PRIORYTET II: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości kulturowej mieszkańców miasta Ostrowca Świętokrzyskiego.</b>	
<b>KIERUNKI DZIAŁAŃ</b>	<b>ZADANIA</b>
<b>1. Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym miasta.</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• udostępnienie na stronie internetowej Urzędu Miasta listy obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków wraz z podaniem ich aktualnego stanu prawnego;</li> <li>• opracowanie szlaków turystycznych, wykorzystujących walory dziedzictwa kulturowego.</li> </ul>
<b>2. Edukacja i popularyzowanie wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym miasta.</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• udostępnianie informacji związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego;</li> <li>• wydawanie i wspieranie publikacji, folderów promocyjnych, przewodników poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego miasta;</li> <li>• prowadzenie przez szkoły działalności edukacyjnej skierowanej do młodzieży szkolnej poprzez organizowanie dla niej konkursów szkolnych i odpowiednich zajęć popularyzujących historię miasta oraz jej zabytki oraz wspieranie ich realizacji.</li> <li>• wspieranie działań i ścisła współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi w sferze ochrony zabytków;</li> <li>• udział w spotkaniach z przedstawicielami wspólnot mieszkaniowych, mających na celu promowanie standardów w zakresie rewaloryzacji i remontowania obiektów zabytkowych oraz możliwości pozyskiwania funduszy na ten cel, a także sprawnego zarządzania nimi;</li> <li>• nagłaśnianie, promowanie i informowanie lokalnej społeczności, o ważnych odkryciach konserwatorskich i archeologicznych, w celu budowania tożsamości historycznej oraz kreowania właściwych zachowań wobec dziedzictwa kulturowego;</li> <li>• aktywna współpraca z mediami w celu promocji</li> </ul>



	<p>zabytków oraz upowszechniania działań związanych z opieką na zabytkami;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• uwzględnianie najnowszych ustaleń badawczych w przyszłych planach i strategiach miasta, a także w celu wypracowania nowych metod i sposobów popularyzacji wiedzy o zabytkach i historii miasta.</li> </ul>
--	--

## 8. Instrumentarium realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami

Gminny program opieki nad zabytkami realizowany będzie poprzez wykonanie wskazanych zadań, na rzecz osiągnięcia przyjętych w nim priorytetów. Podstawę niniejszego instrumentarium stanowią obowiązujące przepisy prawne oraz zawarte w nich regulacje. Regulacje te dotyczą instrumentów ekonomiczno - prawnych, społecznych oraz finansów publicznych. Zakłada się, że zadania określone w niniejszym programie będą wykonywane za pomocą następujących instrumentów:

- instrumenty prawne, wynikające z obowiązujących przepisów prawnych:
  - aktualizacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
  - wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów będących własnością miasta;
  - wykonywanie decyzji administracyjnych z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami, np. Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
  - ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (t. j. Dz. U. 2014 poz. 1446);
  - ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r. (t. j. Dz. U. 2015 poz. 199);
  - ustawa Prawo budowlane z dnia 7 lipca 1994 r. (t. j. Dz. U. 2013 poz. 1409);
  - ustawa Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. (t. j. Dz. U. 2013 poz. 1232, ze zm.);
  - ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (t. j. Dz. U. 2013 poz. 627, ze zm.);
  - ustawa o gospodarce nieruchomościami z dnia 21 sierpnia 1997 r. (t. j. Dz. U. 2014 poz. 518);
  - ustawa o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej z dnia 25 października 1991 r. (t. j. Dz. U. 2012 poz. 406, ze zm.).
- instrumenty finansowe:
  - finansowanie prac konserwatorskich przy obiektach zabytkowych będących własnością miasta;
  - udzielanie dotacji na prace remontowe, konserwatorskie i budowlane przy zabytkach;



- korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje.
- ustawa o podatku rolnym z dnia 15 listopada 1984 r. (Dz. U. 2013, poz. 1381);
- ustawa o podatkach i opłatach lokalnych z dnia 12 stycznia 1991 r. (Dz. U. 2014, poz. 849);
- ustawa o podatku od spadku i darowizn z dnia 28 lipca 1983 r. (Dz. U. 2015, poz. 86);
- współpraca pomiędzy podmiotami publicznymi a sektorem prywatnych w ramach „Partnerstwa publicznego - prywatnego” (PPP).
- instrumenty społeczne:
  - prowadzenie działań z zakresu współpracy i współdziałania z właścicielami oraz użytkownikami zabytków (władzami kościelnymi i parafiami, osobami fizycznymi), a także edukacja i informacja odnośnie dziedzictwa kulturowego miasta Ostrowca Świętokrzyskiego;
  - edukacja kulturowa;
  - pozyskanie poparcia społecznego na rzecz ochrony środowiska kulturowego;
  - informacja na temat znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju miasta;
  - współdziałanie z organizacjami społecznymi.
- instrumenty koordynacji:
  - realizacja projektów i programów miasta, dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego miasta (np. strategia rozwoju miasta, plany rozwoju lokalnego, programy rozwoju infrastruktury miasta, programy ochrony środowiska przyrodniczego, programy prac konserwatorskich, studia i analizy, koncepcje, plany rewitalizacji);
  - prowadzenie instytucji, w tym tworzenie podmiotów prawnych;
  - współpraca z wojewódzkim konserwatorem zabytków;
  - współpraca z sąsiednimi samorządami w celu wypracowania wspólnej polityki ochrony środowiska kulturowego i przyrodniczego.
- instrumenty kontrolne:
  - aktualizacja i weryfikacja gminnej ewidencji zabytków;
  - oceny zmian w zagospodarowaniu przestrzennym miasta;
  - sporządzanie co dwa lata sprawozdania z realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami oraz aktualizacja programu związana z ustawowym czteroletnim okresem obowiązywania;
  - monitorowanie stanu zachowania i funkcjonowania środowiska kulturowego;
  - prowadzenie stałej obserwacji procesów i zjawisk istotnych z punktu widzenia realizacji programu.





## 9. Zasady oceny realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami miasta Ostrowca Świętokrzyskiego

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. 2014 poz. 1446), Prezydent zobowiązany jest do sporządzania, co dwa lata, sprawozdań z realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami i przedstawiania go Radzie Miasta. Wykonanie takiego sprawozdania, powinno być poprzedzone oceną poziomu realizacji programu, która powinna uwzględniać:

- wykonanie zadań, które zostały przyjęte do realizacji w czteroletnim okresie obowiązywania Gminnego programu opieki nad zabytkami oraz efektywność ich wykonania;
- efektywność ich wykonania.

W ramach priorytetu I - Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego, jako element rozwoju gospodarczo - społecznego miasta Ostrowca Świętokrzyskiego, przyjmuje się następujące wskaźniki oceniające poziom realizacji programu opieki nad zabytkami:

- procentowy poziom wydatków budżetu miasta poniesionych na realizację Gminnego programu ochrony i opieki nad zabytkami;
- wartość pozyskanych środków finansowych ze źródeł pozabudżetowych przez miasto;
- liczba obiektów poddanych pracom zabezpieczającym przed zniszczeniem lub kradzieżą;
- ilość oznaczonych obiektów zabytkowych, dróg, tras turystycznych;
- ilość złożonych do Gminy wniosków na dofinansowanie prac remontowych przez właścicieli zabytkowych obiektów;
- wartość przyznanych dotacji na prace konserwatorskie i remonty dla obiektów zabytkowych.

W ramach priorytetu II - Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości kulturowej mieszkańców miasta Ostrowca Świętokrzyskiego, przyjmuje się następujące wskaźniki oceniające poziom realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami:

- ilość opracowanych szlaków turystycznych, wykorzystujących walory dziedzictwa kulturowego;
- liczba opracowanych i wydanych publikacji, folderów promocyjnych, przewodników poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego miasta;
- ilość wydanych artykułów w lokalnej prasie dotyczących zagadnień związanych z zabytkami.



## 10. Źródła finansowania Gminnego programu opieki nad zabytkami

Zgodnie z obowiązującą ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, dbałość o zabytek polega między innymi na zapewnieniu warunków do dokumentowania zabytku, popularyzacji wiedzy o nim, prowadzeniu prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych oraz utrzymaniu zabytku i jego otoczenia w jak najlepszym stanie. Finansowanie tych działań jest obowiązkiem nie tylko właściciela zabytku, lecz także każdego podmiotu mającego tytuł prawny do zabytku, tj. osób fizycznych, jednostek organizacyjnych, a więc trwałych zarządców, użytkowników wieczystych. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej tego rodzaju tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest zadaniem własnym. Ochrona zabytków i opieka nad nimi, a także wszelkie działania związane ze zmianą ich funkcji w przestrzeni publicznej oraz ich popularyzacją i udostępnianiem społecznym, mogą być finansowane z różnych źródeł w zależności od typu działań.

Niniejszy rozdział wskazuje możliwości w zakresie pozyskiwania dodatkowych środków ze źródeł pozabudżetowych. Ważne jest, by władze miasta z własnej inicjatywy podjęły próbę wygoszparowania w budżecie środków przeznaczonych na realizację zapisów Gminnego programu opieki nad zabytkami. Tym bardziej, że znaczna część źródeł zewnętrznych wymaga zapewnienia wkładu własnego w finansowanych przez nie projektach. Główny obowiązek związany z opieką, ochroną oraz finansowaniem wszelkich prac konserwatorskich, spoczywa na właścicielach i użytkownikach obiektów zabytkowych.

Źródła zewnętrznego finansowania można podzielić następująco:

- Źródła krajowe:
  - dotacje Ministra Kultury;
  - dotacje Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
  - dotacje wojewódzkie i powiatowe;
  - dotacje gminne;
  - dotacje Ministra Administracji i Cyfryzacji - fundusz kościelny;
  - Fundusz Termomodernizacji i Remontów;
  - Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa;
  - Rządowy Program Ograniczania Przestępczości i Aspołecznych Zachowań program pn. „Razem bezpieczniej”;
  - programy operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego;
  - promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
- Źródła zagraniczne:
  - źródła unijne z programów: Polska Cyfrowa PO PC 2014 - 2020, Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014 - 2020, Program Infrastruktura i Środowisko 2014 - 2020;
  - źródła unijne w ramach funduszy strukturalnych.



## 10.1. Dotacje

Sprawy, związane z dofinansowaniem prac przy obiektach zabytkowych, reguluje rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 r. „W sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków”, (t. j. Dz. U. 2014 poz. 399).

Dotacja może zostać udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej będącej właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru lub posiadającej taki zabytek w trwałym zarządzie. Udzielana jest na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, planowanych do przeprowadzenia w roku złożenia wniosku lub następnym, bądź na zasadzie refundacji poniesionych już nakładów przed upływem 3 lat po wykonaniu prac. W przypadku refundacji kosztów prac wniosek powinien być złożony w roku następującym po roku, w trakcie którego zakończono wszystkie prace konserwatorskie i roboty budowlane podlegające dofinansowaniu.

Art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, określa szczegółowo wykaz działań które mogą podlegać dofinansowaniu. Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować wyłącznie nakłady konieczne poniesione na przeprowadzenie następujących działań:

- sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
- wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami prawa budowlanego;
- sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
- zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
- odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych;



- działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
- zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru;
- zakup i montaż instalacji przeciwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Standardowo, dotacja udzielana jest w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie powyższych działań. Natomiast wysokość dotacji może zostać zwiększona, nawet do 100% nakładów koniecznych, w wypadku jeżeli:

- zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową,
- wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem, technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych,
- stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych.

Jednocześnie, łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, udzielonych przez ministra do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków bądź organ stanowiący miasta, powiatu lub samorządu województwa, nie może przekraczać wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

- **Dotacje Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków**

Udzielane są w celu poprawy stanu zachowania zabytków poprzez ochronę i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, konserwację i rewaloryzację zabytków, udostępnianie zabytków na cele publiczne. Kwalifikują się prace prowadzone przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, realizowane bez udziału środków europejskich. Planowane w roku udzielenia dotacji lub prowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (refundacja). Uprawnionymi wnioskodawcami są jednostki posiadające tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego.

Zasady udzielania dotacji:

- dofinansowanie może obejmować jedynie nakłady konieczne na prace określone w art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.
- dofinansowanie może być udzielone do wysokości 50 % nakładów koniecznych. W wyjątkowych wypadkach (wyjątkowa wartość historyczna, artystyczna lub naukowa obiektu, wymagane przeprowadzenie złożonych technologicznie robót, stan zachowania zabytku wymaga natychmiastowej interwencji) dofinansowanie może stanowić 100 % wartości robót.



**Środki Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków** - Zasady udzielania dotacji określa Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków. Wniosek należy złożyć do 28 lutego każdego roku, w którym ma być udzielona dotacja na dofinansowanie prac, które zostaną przeprowadzone lub do 30 czerwca, w którym dotacja ma być udzielona na dofinansowanie prac przeprowadzonych w okresie 3 lat poprzedzających rok złożenia wniosku. Została ponadto opracowana Instrukcja w sprawie przyjmowania i rozpatrywania wniosków oraz udzielania i rozliczania dotacji celowej udzielanej przez ŚWKZ na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków województwa świętokrzyskiego.

- **Dotacje wojewódzkie i powiatowe**

Dofinansowanie prac przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków odbywa się na podstawie art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz na podstawie uchwały Sejmiku Województwa (Powiatu) w sprawie trybu i zasad przyznawania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane.

**Środki Województwa Świętokrzyskiego** - Samorząd Województwa Świętokrzyskiego udziela dotacji celowych na prace konserwatorskie i budowlane w drodze konkursu. Zasady i tryb udzielania dotacji określa uchwała nr VII/121/11 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 27 kwietnia 2011 r. w sprawie zasad udzielania dotacji z budżetu samorządu województwa na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, położonym na obszarze Województwa Świętokrzyskiego.

- **Dotacje gminne**

Zgodnie z art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. Dz. U. 2013 poz. 594, ze zm.) finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach jest również obowiązkiem jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest ponadto jej zadaniem własnym. Zasady i tryb postępowania o udzielenie dotacji z budżetu Gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków określa odpowiednia uchwała, podjęta przez Radę Miasta.

**Dotacje miasta Ostrowca Świętokrzyskiego** - z budżetu Gminy Ostrowiec Świętokrzyski mogą być udzielane dotacje na dofinansowanie prac lub robót budowlanych przy zabytkach ruchomych i nieruchomych, wpisanych do rejestru zabytków, znajdujących się na obszarze Gminy Ostrowiec Świętokrzyski. Celem dotacji jest wspieranie i uzupełnianie działań właścicieli lub posiadaczy zabytków dla zapewnienia ochrony i konserwacji wartościowych elementów substancji zabytkowej, tworzących ramy przestrzeni publicznej, mających istotne znaczenie w kreowaniu wizerunku miasta oraz dla renowacji wystroju i wyposażenia zabytkowych obiektów. Miasto udziela dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub



roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze Gminy Ostrowiec Świętokrzyski, nie stanowiących jej własności zgodnie z podjętą uchwałą nr XLIX/653/2010 Rady Miasta Ostrowca świętokrzyskiego z dnia 5 lutego 2010 r. z późniejszymi zmianami.

- **Dotacje Ministra Administracji i Cyfryzacji - fundusz kościelny**

Środki Funduszu Kościelnego można przeznaczyć na remonty i konserwację obiektów sakralnych o wartości zabytkowej (art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 20 marca 1950 i § 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 1990 r. w sprawie rozszerzenia celów Funduszu Kościelnego, Dz. U. nr 61 poz. 354). Dotacja mogą być objęte podstawowe prace zabezpieczając obiekt: remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie, odgrzybianie, izolacja, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, odgromowej, przeciwwłamaniowej i przeciwpożarowej.

- **Fundusz Termomodernizacji i Remontów**

Celem rządowego programu wsparcia remontów i termomodernizacji jest poprawa stanu technicznego istniejących zasobów mieszkaniowych, ze szczególnym uwzględnieniem ich termomodernizacji. Z programu mogą skorzystać właściciele zasobów mieszkaniowych (gminy, spółdzielnie mieszkaniowe, właściciele mieszkań zakładowych i prywatni właściciele). Jego beneficjentami są także osoby mieszkające w budynkach objętych programem, gdyż poprawia się komfort zamieszkiwania z jednoczesnym zmniejszeniem opłat za energię cieplną.

Program realizowany na podstawie ustawy o wspieraniu termomodernizacji i remontów obejmuje dwa główne moduły - wsparcie przedsięwzięć termomodernizacyjnych i wsparcie przedsięwzięć remontowych. Wprowadza on także dodatkowe wsparcie dla właścicieli budynków mieszkalnych objętych w przeszłości czynszem regulowanym. Wsparcie jest udzielane w postaci tzw. premii, czyli spłaty części kredytu wykorzystanego na realizację przedsięwzięcia. Spłata jest dokonywana ze środków Funduszu Termomodernizacji i Remontów, obsługiwanego przez Bank Gospodarstwa Krajowego i zasilanego ze środków budżetu państwa.

- **Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa**

Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa została powołana przez Sejm RP ustawą z 2 lipca 1947 r. Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa jest jedynym w Polsce organem państwowym inicjującym i koordynującym działalność związaną z upamiętnianiem historycznych wydarzeń i miejsc oraz postaci w dziejach walk i męczeństwa narodu polskiego w kraju i zagranicą, a także walk i męczeństwa innych narodów na terytorium Polski. Do jej zadań należy między innymi:

- sprawowanie opieki nad miejscami walk i męczeństwa Polaków oraz upamiętnianie związanych z nimi faktów, wydarzeń i postaci;
- sprawowanie opieki nad grobami i cmentarzami wojennymi Polaków oraz cmentarzami wojennymi innych narodów na terenie Polski;



- inspirowanie oraz współdziałanie w organizowaniu obchodów, uroczystości, przedsięwzięć wydawniczych i wystawienniczych, a także popularyzowanie miejsc, wydarzeń i postaci historycznych związanych z walkami i męczeństwem;
- ocena stanu, a także - w odniesieniu do zagranicy organizowanie i sprawowanie opieki nad miejscami i trwałymi obiektami polskiej pamięci narodowej, szczególnie nad cmentarzami i mogiłami wojennymi oraz cmentarzami ofiar systemów totalitarnych;
- sprawowanie funkcji opiniodawczej i opiekuńczej nad muzeami-miejscami pamięci, utworzonymi na terenach byłych niemieckich obozów koncentracyjnych i obozów zagłady.

Na stronie internetowej znajdują się wnioski między innymi na dofinansowanie Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa na wykonanie prac remontowych na cmentarzach, kwaterach i mogiłach wojennych oraz wniosek o środki finansowe na wykonanie pomników, tablic pamiątkowych lub remonty już istniejących upamiętnień.

- **Rządowy program ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem Bezpieczniej”**

Rządowy Program Ograniczania Przestępczości i Aspołecznych Zachowań program pn. „Razem bezpieczniej” został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 18 listopada 2006 r. Program łączy działania Policji, administracji rządowej i samorządowej oraz partnerów społecznych, zainteresowanych poprawą bezpieczeństwa i porządku publicznego. Jednym z podstawowych założeń programu jest przekonanie obywateli do nawiązania trwałego, stałego, naturalnego partnerstwa z Policją oraz innymi instytucjami ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego. Finansowanie rządowego programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem bezpieczniej” zostało rozłożone na okres 9 lat. Szereg przedsięwzięć realizowanych w ramach programu wpisuje się w zadania poszczególnych jednostek i może być realizowana w ramach bieżącej działalności.

Na podstawie aktualnej wiedzy o stanie i poczuciu bezpieczeństwa określono obszary działania programu i kierunki aktywności zaangażowanych podmiotów:

- Bezpieczeństwo w miejscach publicznych i w miejscu zamieszkania
- Przemoc w rodzinie;
- Bezpieczeństwo w szkole;
- Bezpieczeństwo w środkach komunikacji publicznej;
- Bezpieczeństwo w ruchu drogowym;
- Bezpieczeństwo w działalności gospodarczej;
- Ochrona dziedzictwa narodowego.

W ramach obszaru Ochrona dziedzictwa narodowego określono następujący problem: Systematyczne niszczenie dziedzictwa narodowego w całym kraju, zwłaszcza drewnianych zabytkowych kościołów, skutkujące utratą dóbr (kradzież, zniszczenie, zaginięcie, nielegalny wywóz, pożary), dla którego wyznaczono następujące zadania:

- Podejmowanie międzyinstytucjonalnych skoordynowanych inicjatyw w celu ochrony zabytków, między innymi wspólne inspekcje i kontrole obiektów ze zgromadzonymi dobrami kultury, prowadzone przez przedstawicieli wojewódzkich konserwatorów zabytków, Policji i Państwowej Straży Pożarnej.





- Upowszechnianie nowoczesnych technicznych środków zabezpieczeń (wraz z monitoringiem) zarówno na wypadek klęsk żywiołowych, jak i przestępczej działalności człowieka, np. kradzieży, dewastacji.
- Kontynuowanie systemowej rejestracji zbiorów, wraz z dokumentacją fotograficzną i opisową, z uwzględnieniem znakowania obiektów ruchomych.
- Przeprowadzanie szkoleń, wydawanie publikacji, współpraca z wyspecjalizowanymi strukturami resortu kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, stowarzyszeniami, towarzystwami itd.
- Poprawa wymiany informacji o skradzionych i poszukiwanych zabytkach, w oparciu o przepis art. 23 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.
- Stworzenie centralnego systemu informacji o wydanych pozwoleniach na wywóz zabytków za granicę.
- Podjęcie działań nad stworzeniem w strukturach organów ścigania specjalistycznej komórki do zwalczania przestępczości przeciwko zabytkom.

## 10.2. Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Jednym z najważniejszych źródeł finansowania zadań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami są środki budżetu państwa będące w dyspozycji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, który corocznie ogłasza stosowne konkursy.

Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego:

- **Program „Dziedzictwo Kulturowe”**

Program ten stanowi kontynuację finansowania w ubiegłych latach. Celem programu jest ochrona polskiego dziedzictwa kulturowego w kraju i za granicą, wspieranie działalności muzeów oraz popularyzacja kultury ludowej.

Program „Dziedzictwo kulturowe” składa się z następujących priorytetów:

- Ochrona zabytków;
- Wspieranie działań muzealnych;
- Kultura ludowa i tradycyjna;
- Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą;
- Ochrona zabytków archeologicznych;
- Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego;
- Miejsca pamięci narodowej.



- **Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego 2015**

Miejsca Pamięci Narodowej - to nowy priorytet w ramach Programów ogłoszonych przez Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego prof. Małgorzatę Omilanowską. Jego celem jest wspieranie samorządów w zapewnianiu stabilnej opieki nad najważniejszymi miejscami pamięci, stanowiącymi materialne świadectwo wydarzeń kluczowych dla narodowej tożsamości. Nabór wniosków trwał do 30 listopada 2014 r., z wyjątkiem priorytetu Ochrona zabytków, gdzie termin minął 31 października 2014 r. Dokumenty należało składać poprzez portal systemu EBOI.

Programy na 2015 r. w ramach dziedzictwa kulturowego:

- Ochrona zabytków,
- Wspieranie działań muzealnych,
- Kultura ludowa i tradycyjna,
- Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą,
- Ochrona zabytków archeologicznych,
- Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego,
- Miejsca Pamięci Narodowej.

- **Program „Infrastruktura kultury”**

Celem programu jest poprawa warunków funkcjonowania instytucji i obiektów kultury. Przedmiotem dofinansowania mogą być modernizacje i remonty obiektów przeznaczonych na działalność kulturalną i edukacyjną, w zakresie kultury oraz przygotowanie dokumentacji technicznej do inwestycji.

- **Program wieloletni KULTURA +**

Realizowany w latach 2011 - 2015. Jego celem jest poprawa dostępu do kultury oraz uczestnictwa w życiu kulturalnym na terenach wiejskich i wiejsko - miejskich, poprzez modernizację i budowę infrastruktury bibliotecznej i digitalizację zasobów muzeów, bibliotek i archiwów.



### 10.3. Środki europejskie

Poza podstawowymi źródłami finansowania jakimi są środki publiczne pochodzące z budżetu państwa oraz budżetów samorządów, finansowanie ochrony zabytków odbywa się również przy znaczącym udziale funduszy pochodzących z Unii Europejskiej.

- **Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej 2014 - 2020**

Obecnie trwa przygotowanie trzech typów programów: transgranicznych, transnarodowych i międzyregionalnego na lata 2014 - 2020. Zasadniczą różnicą między trzema typami współpracy jest zakres terytorialny, w ramach którego można realizować wspólne przedsięwzięcia:

- obszary przylegające do granic państwowych, w przypadku programów współpracy transgranicznej. Programy transgraniczne służą przede wszystkim budowaniu więzi łączących społeczności po obu stronach granicy. Ich realizacja służy wzmocnieniu współpracy poprzez wzrost liczby wspólnych inicjatyw dotyczących między innymi ochrony środowiska, rozbudowy infrastruktury, wymiany kulturalnej, czy wzajemnych kontaktów młodzieży;
- duże zgrupowania europejskich regionów z kilku lub kilkunastu państw w ramach programów współpracy transnarodowej;
- wszystkie regiony UE w zakresie współpracy międzyregionalnej. Projekty, oparte na współpracy z partnerami zagranicznymi mogą dotyczyć między innymi kultury, sztuki, turystyki i promocji regionu.

- **Kreatywna Europa**

Kreatywna Europa to nowy program Unii Europejskiej oferujący wsparcie finansowe dla sektorów audiowizualnych, kultury i kreatywnych. Program ten będzie realizowany w latach 2014 - 2020 i będzie zawierał trzy komponenty: MEDIA, KULTURA i część międzysektorową z nowym instrumentem finansowym od 2016 r. Nowe priorytety, które pojawiają się w Kreatywnej Europie wynikają z analizy obecnej sytuacji sektorów kultury w Europie i problemów, jakie napotykają europejscy artyści. Są to przede wszystkim: budowanie kompetencji sektorów kultury i kreatywnych do skutecznego działania na poziomie ponadnarodowym oraz strategiczne budowanie i rozwój publiczności dla odbioru europejskich dzieł i zwiększanie dostępu do kultury.

Komponent Kultura jest częścią programu Kreatywna Europa skierowaną do instytucji, organizacji i innych podmiotów działających w sektorach kultury i kreatywnych. Jego celem jest promocja europejskiej kultury i sztuki, zwiększanie mobilności artystów i dzieł europejskich, budowanie współpracy kulturalnej na poziomie ponadnarodowym, rozwijanie europejskiej publiczności oraz dostosowywanie sektorów kultury i kreatywnych do technologii cyfrowych i wdrażania innowacji.



- **Program Europa dla Obywateli 2014 - 2020**

Kolejnym programem wspólnotowym skierowanym na realizację „miękkich” działań projektowych między innymi w tematyce dziedzictwa kulturowego, którego celem jest zwiększenie świadomości obywateli o historii i integracji europejskiej oraz pomoc w lepszym zrozumieniu polityki UE i jej wpływu na życie codzienne obywateli jej państw członkowskich.

Celami ogólnymi programu są:

- rozwijanie obywatelstwa europejskiego przez umożliwienie współpracy i uczestnictwa w budowaniu demokratycznej, różnorodnej kulturowo, otwartej na świat Europy;
- rozwijanie poczucia tożsamości europejskiej opartej na wspólnych wartościach, historii i kulturze, umacnianie poczucia odpowiedzialności za UE wśród obywateli;
- pogłębianie tolerancji i wzajemnego zrozumienia między obywatelami Europy.

Cele ogólne realizowane są na poziomie ponadnarodowym za pomocą celów szczegółowych, do których należy:

- gromadzenie członków społeczności lokalnych z całej Europy w celu wymiany doświadczeń, opinii i wartości;
- wspieranie działań, debat i refleksji na temat obywatelstwa europejskiego i demokracji przy współpracy z europejskimi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego;
- przybliżanie Europy obywatelom przez propagowanie europejskich wartości i osiągnięć z zachowaniem pamięci o jej historii;
- zachęcanie obywateli i organizacji obywatelskich we wszystkich krajach do wzajemnych kontaktów, umacniających dialog międzykulturowy (jedność w różnorodności), budowanie więzi między „starymi” a nowymi członkami UE.

Program składa się z dwóch obszarów tematycznych: Pamięć i Obywatelstwo europejskie oraz Demokratyczne zaangażowanie i uczestnictwo obywatelskie, które są uzupełnione przez działanie horyzontalne nazwane „waloryzacją”, sprowadzające się do analizy, rozpowszechniania i wykorzystania wyników projektów dofinansowanych z Programu „Europa dla Obywateli”. Minimalna kwota dofinansowania projektu to 60 000 euro, maksymalna 600 000 euro. Wsparcie finansowe Unii nie może przekroczyć 70% całkowitego budżetu. Wnioski mogą składać organizacje badające europejską politykę publiczną (ośrodki analityczne) lub organizacje społeczeństwa obywatelskiego, które przez swoje stałe i regularnie prowadzone działania wnoszą konkretny wkład w realizację celów programu Europa dla Obywateli, a ponadto spełniają wszystkie następujące wymagania:

- posiadają osobowość prawną co najmniej od czterech lat,
- działają na poziomie europejskim,
- nie są nastawione na zysk,
- mają siedzibą w jednym z krajów członkowskich UE, krajach EFTA i innych, jeśli podpisały one w 2014 r. protokół ustaleń z Komisją Europejską.



- **Polska Cyfrowa PO PC 2014 - 2020**

Projekt programu operacyjnego Polska Cyfrowa przygotowały Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji oraz Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju. Program został przyjęty przez rząd 8 stycznia 2014 r., a 5 grudnia 2014 r. przez Komisję Europejską. Orientacyjna kwota przewidziana na nabory w 2015 r. to blisko 2,6 mld zł. Celem tego programu jest wykorzystanie potencjału cyfrowego do poprawy jakości życia. Ministerstwo Administracji i wychodzi z założenia, że pełne wykorzystanie potencjału nowoczesnych technologii wymaga nie tylko budowy infrastruktury i usług, ale także wspierania kompetencji cyfrowych Polaków.

W ramach programu planuje się realizację czterech osi priorytetowych:

Oś priorytetowa I. Powszechny dostęp do szybkiego Internetu - alokacja UE - 1 020 222 652 EUR.

Cel szczegółowy 1. Wyeliminowanie terytorialnych różnic w możliwości dostępu do szerokopasmowego Internetu o wysokich przepustowościach.

Oś priorytetowa II. E - Administracja i otwarty rząd - alokacja UE 949 604 018 EUR.

Cel szczegółowy 2. Wysoka dostępność i jakość e-usług publicznych.

Podstawowym warunkiem wsparcia będzie wpisywanie się projektów w zakres priorytetu inwestycyjnego 2c. Tworzone usługi i treści będą musiały zatem przyczyniać się do wzmocnienia zastosowań TIK dla e-administracji (np. poprzez udostępnienie ponadstandardowego, rozszerzonego interfejsu zintegrowanego korzystania z usług publicznych lub udostępnienie przetworzonych informacji polityczno - administracyjnych), e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury lub e-zdrowia. Ponowne wykorzystanie ISP w formie e-usług tworzonych przez podmioty spoza sektora finansów publicznych, przyczyni się do realizacji celów edukacyjnych i zawodowych obywateli, jak również umożliwi łatwiejsze włączenie dorobku kulturowego i naukowego do usług i produktów cyfrowych.

Cel szczegółowy 3. Cyfryzacja procesów back - office w administracji rządowej.

Cel szczegółowy 4. Cyfrowa dostępność i użyteczność informacji sektora publicznego.

W ramach celu szczegółowego będą finansowane projekty usprawniające podaż informacji sektora publicznego (ISP) poprzez między innymi digitalizację ISP, w szczególności zasobów kultury i nauki. Wsparcie będzie kierowane na kilka obszarów, w tym zasoby kultury: kontynuacja projektów digitalizacyjnych zgodnie z zaleceniami dokumentów unijnych wskazujących priorytetowe znaczenie m.in. digitalizacji dóbr kultury dla realizacji celów EAC38. Branża kulturalna i kreatywna została uznana za jedną z najszybciej rozwijających się w ostatnich latach.

Oś priorytetowa III. Cyfrowa aktywizacja społeczeństwa - alokacja UE 145 000 000 EUR.

Cel szczegółowy 5. Zwiększenie stopnia oraz poprawa umiejętności korzystania z Internetu, w tym e-usług publicznych.

Cel szczegółowy 6. Pobudzanie potencjału uzdolnionych programistów dla zwiększenia zastosowania rozwiązań cyfrowych w gospodarce i administracji.

Oś priorytetowa IV. Pomoc techniczna - alokacja UE 57 668 000 EUR.



Cel szczegółowy 7. Wsparcie procesu zarządzania i wdrażania programu.

Cel szczegółowy 8 Informacja, promocja i doradztwo.

- **Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014 - 2020**

Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014 - 2020 opracowany został w grudniu 2014 r. Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014 - 2020 jest programem operacyjnym finansowanym zarówno ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), jak i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Obszarem realizacji programu jest obszar województwa. Zgodnie z Umową Partnerstwa alokacja środków unijnych na Program wynosi 1 364 543 593,00EUR, w tym 980 704 066,00EUR EFRR i 383 839 527,00EUR EFS.

Zakres RPOWŚ 2014 - 2020 jest odpowiedzią na wyzwania rozwojowe, określone dla regionu w głównych dokumentach strategicznych i uwzględnia te obszary interwencji, których realizacja przyniesie największe efekty. W programie znalazło się 11 osi priorytetowych, w tym Oś priorytetowa 4. Dziedzictwo naturalne i kulturowe, w ramach której wyznaczono priorytety inwestycyjne realizowane w ramach osi priorytetowej:

Priorytet inwestycyjny 5b. wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami.

Priorytet inwestycyjny 6a. inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie.

Priorytet inwestycyjny 6b. inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie.

Priorytet inwestycyjny 6c. zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego.

Priorytet inwestycyjny 6d. ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę.

- **Program Infrastruktura i Środowisko na lata 2014 - 2020**

Program Infrastruktura i Środowisko 2014 - 2020 to największy program finansowany z Funduszy Europejskich nie tylko w Polsce, ale i Unii Europejskiej. Główne obszary na które zostaną przekazane środki to: gospodarka niskoemisyjna, ochrona środowiska, przeciwdziałanie i adaptacja do zmian klimatu, transport i bezpieczeństwo energetyczne oraz ochrona zdrowia i dziedzictwo kulturowe. Budżet programu wynosi ponad 27,4 mld euro z Funduszy Europejskich (FE), czyli ok. 115 mld zł.



Priorytet nr 8. Ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego - alokacja z FE 467,3 mln euro: inwestycje w ochronę i rozwój dziedzictwa kulturowego oraz zasobów kultury, np. instytucji kultury, szkół artystycznych.

## 11. Realizacja i finansowanie przez miasto Ostrowiec Świętokrzyski zadań z zakresu ochrony zabytków

Pełna realizacja zadań z zakresu ochrony zabytków przez samorząd miasta powinna przebiegać dwutorowo, uwzględniając poniższe priorytety:

- opieka nad zabytkowymi obiektami i obszarami, których właścicielem lub współwłaścicielem jest miasto Ostrowiec Świętokrzyski;
- kształtowanie przestrzeni publicznych oraz ochrona dziedzictwa kulturowego (w tym krajobrazu kulturowego) na całym obszarze miasta.

Miasto Ostrowiec Świętokrzyski jako właściciel obiektów zabytków jest ustawowo zobligowana do opieki nad tymi obiektami: utrzymywania w dobrym stanie technicznym, przeprowadzania remontów i bieżących konserwacji. Niezależnie od zapisów legislacyjnych miasto Ostrowiec Świętokrzyski powinno dołożyć wszelkich starań, aby stan zabytków, jak i całej przestrzeni publicznej, wpływał pozytywnie na jakość życia mieszkańców, a turystów zachęcał do dłuższych pobytów. Miasto jest właścicielem (posiada tytuł prawny) 23 obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków. Szczegółowy wykaz został przedstawiony w tabeli poniżej (Tabela nr 8).

**Tabela nr 8. Wykaz obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków będących własnością lub współwłasnością Gminy Ostrowiec Świętokrzyski**

LP.	OBIEKT	ADRES	NUMER OBRĘBU, ARKUSZA, DZIAŁKI
1	Budynek robotniczy, obecne kino Etiuda	Al. 3Maja 6	37.2-53
2	Pałacyk Rylla, ob. bank	Al. 3 Maja 13a	35.3-29/5, 29/10
3	Kamienica „Dom Lipy”, budynek biurowy	Al. 3 Maja 73	45.1-3/4
4	Budynki mieszkalne	ul. Browarna 14,15	50.2-168, 186
5	Apteka, tzw. Kamienica Głogowskiego, ob. Urząd Miasta	ul. Głogowskiego 5	36.2-18/3
6	Budynek mieszkalny	ul. Iłżecka 36	36.2-53/9
7	Fińskie domki	ul. Kuźnia 32, 34, 36, 38, 40, 42	12.3-240/3
8	Budynek mieszkalny, ob. budynek usługowo - handlowy	ul. Nowa 1	36.4-14/16





<b>9</b>	Budynki mieszkalne (dawne osiedle robotnicze przy cukrowni)	ul. Osadowa 5, 6	41.6-1/7, 1/6
<b>10</b>	Budynki mieszkalne (dawne osiedle robotnicze przy cukrowni)	ul. Osadowa 7	41.6-1/5
<b>11</b>	Spichlerz dworski, ob. budynek mieszkalny	ul. Parkowa 4	41.4-38/6
<b>12</b>	Budynek mieszkalny, ob. budynek mieszkalno - usługowy	ul. Rynek 33, 34, 35	36.4-14/14, 14/19, 17
<b>13</b>	Dworek Stanisława Saskiego, ob. Urząd Stanu Cywilnego	ul. Siennieńska 47	36.2-36
<b>14</b>	Zespół browaru Saskich, ob. Miejskie Centrum Kultury i Biuro Wystaw Artystycznych	ul. Siennieńska 54	36.2-3/7
<b>15</b>	Szkoła Powszechna, ob. Publiczna Szkoła Podstawowa nr 4	ul. Sienkiewicza 70	11.5-31
<b>16</b>	Budynki mieszkalne na dawnym osiedlu robotniczym przy cukrowni	ul. Świętokrzyskiej 26, 24	43.4-3/21, 3/19
<b>17</b>	Dom administratora przy dawnej cukrowni, tzw. dyrektorówka, ob. budynek mieszkalny	ul. Świętokrzyska 30	43.4-3/7
<b>18</b>	Park przy domu administratora, tzw. ogród spacerowy	ul. Świętokrzyska 30	43.4-3/16, 3/30
<b>19</b>	Pozostałości układu wodnego	ul. Świętokrzyska	43.3-1/12, 41.6-1/14
<b>20</b>	Dom robotniczy przy dawnych zakładach Ostrowieckich, ob. budynek mieszkalny	ul. Traugutta	44.1-9/2
<b>21</b>	Park tzw. fabryczny	ul. Traugutta	45.3-2/7
<b>22</b>	Młyn Motorowy	ul. Wardyńskiego 17	36.2-96/1
<b>23</b>	Dom Saskich, ob. Miejska Biblioteka Publiczna	ul. Wardyńskiego 26	35.1-43/1



Miasto wspiera ochronę zabytków na podstawie przyjętej uchwały nr XLIX/653/2010 Rady Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego z dnia 5 lutego 2010 r. w sprawie określania zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze Gminy Ostrowiec Świętokrzyski, nie stanowiących jej własności z następującymi zmianami:

- zmiana uchwały nr LVII/713/2010 Rady Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego z dnia 30 czerwca 2010 r.;
- zmiana uchwały nr LXII/802/2010 Rady Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego z dnia 9 listopada 2010 r.;
- zmiana uchwały nr XXIII/60/2012 Rady Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego z dnia 30 maja 2012 r.;
- zmiana uchwały nr XLIII/106/2013 Rady Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego z dnia 02 lipca 2013 r.

W budżecie miasta Ostrowca Świętokrzyskiego co roku zabezpieczane są środki, które przeznaczone są na zabytki. Na 2015 r. jest to kwota 10.000 zł na „dotacje celowe z budżetu na finansowania lub dofinansowanie prac remontowych i konserwatorskich obiektów zabytkowych przekazane jednostkom niezaliczanym do sektora finansów publicznych”. Jest to stała kwota niezależna od ilości złożonych wniosków. Dotacje udzielone w latach 2012 - 2014 lat na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze Gminy Ostrowiec Świętokrzyski, nie stanowiących jej własności przedstawione zostały w Tabeli nr 9.

**Tabela nr 9. Dotacje na ochronę i opiekę zabytków przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze Gminy Ostrowiec Świętokrzyski, niestanowiące jej własności**

LP.	ROK	ZAKRES PRAC	KWOTA PRZEZNACZONA W RAMACH DOTACJI
1	2012	Renowacja ścian wewnętrznych Kościoła pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika (Denków)	10 000 zł
2	2013	Wymiana pokrycia dachowego nad kaplicą południową Kościoła Parafialnego pw. św. Michała Archanioła	20 000 zł
3	2014	Zmiana pokrycia dachowego Kościoła Parafialnego pw. św. Michała Archanioła	10 000 zł

Miasto planuje wspierać finansowo prace konserwatorskie i remonty zabytków w latach obowiązywania Gminnego programu opieki nad zabytkami jednak na stan obecny z różnych powodów nie zostały jeszcze określone konkretne kwoty na ochronę dziedzictwa kulturowego. W Wieloletniej Prognozie Finansowej Gminy Ostrowiec Świętokrzyski uchwalonej uchwałą nr XIII/74/2015 przez Radę Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego dnia 29 kwietnia 2015 r. w wykazie wieloletnich przedsięwzięć Gminy



Ostrowiec Świętokrzyski przewidziane są środki na dokończenie trwającej rewitalizacji obszarów zdegradowanych o silnym potencjale gospodarczym, społecznym i rekreacyjno - kulturowym na terenie miasta w tym na modernizację obiektów kultury. Zaleca się, aby finansowe wsparcie miasta w latach 2015 - 2018 przy zadaniach z zakresu opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego, w miarę możliwości, z każdym kolejnym rokiem systematycznie wzrastało do pewnego, stałego poziomu finansowania (np. procentowego udziału w corocznie uchwalanym budżecie). Pozwoli to potencjalnym beneficjentom na zaplanowanie inwestycji w perspektywie kilkuletniej (np. gdy w ciągu jednego roku nie jest możliwe zakończenie prac).

Kolejnym rozwiązaniem polepszającym stan zachowania lokalnych zabytków jest występowanie miasta w roli partnera przy projektach unijnych lub ministerialnych, w których beneficjenci (właściciele zabytków) często nie są w stanie zapewnić wymaganego wkładu własnego. Takie działania z pewnością podniosłyby poziom życia mieszkańców oraz atrakcyjność turystyczną miasta Ostrowca Świętokrzyskiego.

Zadania Gminnego programu opieki nad zabytkami mogą też być realizowane przez instytucje kultury podległe miastu lub funkcjonujące na jego terenie (np. domy kultury, biblioteki) w ramach działalności bieżącej. Ponadto (w zakresie ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie) miasta mogą wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe (między innymi stowarzyszenia, parafie).



## 12. Bibliografia

1. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. 2014 poz. 1446);
2. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. - Dz. U. nr 78 poz. 483, ze zm.);
3. Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (t. j., Dz. U. 2012 poz. 642, ze zm.);
4. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t. j., Dz. U. 2015 poz. 199);
5. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (t. j., Dz. U. 2013, poz. 1409);
6. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2013 poz. 1232);
7. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t. j., Dz. U. 2013 r. poz. 627);
8. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t. j., Dz. U. 2014 poz. 518);
9. Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t. j., Dz. U. 2012 poz. 406);
10. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (t. j., Dz. U. 2014 poz. 1118);
11. Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (t. j., Dz. U. 2012 poz. 987);
12. Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (t. j., Dz. U. 2011 nr 123 poz. 698, ze zm.);
13. Ustawa z 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. 2014 poz. 782);
14. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. 2011 nr 113, poz. 661);
15. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (t. j., Dz. U. z 2014 r. poz. 399);
16. Materiały udostępnione przez Urząd Miasta w Ostrowcu Świętokrzyskim;
17. Materiały konserwatorskie udostępnione w siedzibie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Kielcach;
18. „Ostrowiec Świętokrzyski. Monografia historyczna miasta”, Wrocław 1997;
19. Monografia historyczna miasta, red. W. Kotasiak, Ostrowiec Świętokrzyski 1997;
20. Massalski A., Dzieje Ostrowca. Od czasów najdawniejszych do końca XIX w., [w:] Jubileusz 400 - lecia Ostrowca Świętokrzyskiego, Ostrowiec Świętokrzyski 1997;
21. [www.um.ostrowiec.pl](http://www.um.ostrowiec.pl);
22. [www.powiat.ostrowiecki.eu](http://www.powiat.ostrowiecki.eu);
23. [www.muzeumostrowiec.pl](http://www.muzeumostrowiec.pl);
24. [www.krzemionki.pl](http://www.krzemionki.pl);
25. [www.rpo-swietokrzyskie.pl/s,554,Programowanie\\_2014\\_2020.html](http://www.rpo-swietokrzyskie.pl/s,554,Programowanie_2014_2020.html);



26. [www.nid.pl](http://www.nid.pl);
27. [www.nimoz.pl](http://www.nimoz.pl);
28. [www.stat.gov.pl/gus](http://www.stat.gov.pl/gus);
29. [www.isap.sejm.gov.pl](http://www.isap.sejm.gov.pl);
30. [www.wikipedia.pl](http://www.wikipedia.pl).

### **13. Spis tabel**

1. Tabela nr 1. instytucje i organizacje zajmujące się krzewieniem kultury i dziedzictwa historycznego miasta Ostrowca Świętokrzyskiego;
2. Tabela nr 2. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków w mieście Ostrowiec Świętokrzyski;
3. Tabela nr 3. Obiekty wpisane do gminnej ewidencji zabytków w mieście Ostrowiec Świętokrzyski;
4. Tabela nr 4. Stanowiska archeologiczne na terenie miasta Ostrowca Świętokrzyskiego;
5. Tabela nr 5. Analiza SWOT;
6. Tabela nr 6. Kierunki i zadania w ramach Priorytetu nr I;
7. Tabela nr 7. Kierunki i zadania w ramach Priorytetu nr II;
8. Tabela nr 8. Wykaz obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków będących własnością lub współwłasnością Gminy Ostrowiec Świętokrzyski;
9. Tabela nr 9. Dotacje na ochronę i opiekę zabytków przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze Gminy Ostrowiec Świętokrzyski, niestanowiące jej własności.